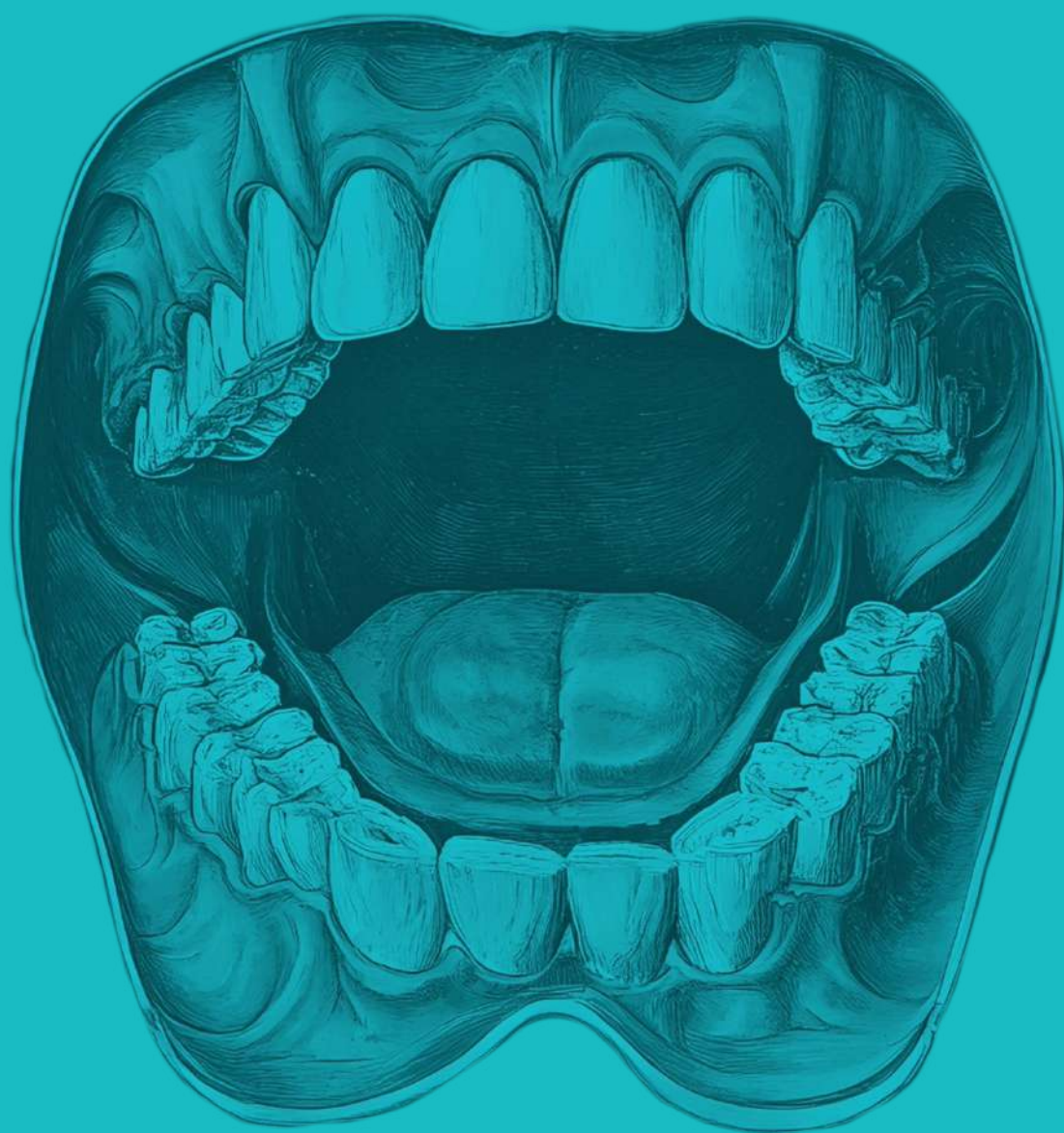

Tereza Bojanovská

ČESKÝ JAZYK PRO ZDRAVOTNICKÉ PRACOVNÍKY

STOMATOLOGIE PRO POKROČILÉ

Český jazyk pro zdravotnické pracovníky: Stomatologie pro pokročilé

Autoři: Mgr. Tereza Bojanovská Ph.D.

Obálka, grafický návrh a zpracování: Anna-Marie Neduhová

Zdroj fotografií: Obrázky vytvořeny pomocí umělé inteligence (ChatGPT, 2025)

Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví

Ruská 2412/85

100 00 Praha 10

www.ipvz.cz

Počet stran: 148

Vydání první

V Praze roku 2026

Učebnice byla vydána v elektronické podobě, pro studijní účely vytištěna v omezeném nákladu 30 ks.

Všechna práva vyhrazena. Bez předchozího písemného souhlasu vydavatele je zakázáno jakékoliv další rozmnožování, přetištění či další šíření obsahu této publikace nebo jakékoliv její části, a to včetně kopírování, skenování či převádění do elektronické podoby a uchovávání v jakýchkoliv firemních či soukromých sítích a databázích.

© Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví, 2026

ISBN: 978-80-87023-83-9 (online)

ISBN: 978-80-87023-82-2 (print)

ÚVOD

Učebnice českého jazyka pro zdravotnické pracovníky (stomatologie pro pokročilé), kterou jste právě otevřeli, byla připravena pro všechny zájemce o osvojení znalostí češtiny potřebných pro komunikaci a práci v oblasti zubního lékařství. Tento studijní materiál vznikl pod záštitou IPVZ a odpovídá úrovni B1 podle SERR. Při tvorbě tohoto materiálu byl kladen důraz na to, aby si středně pokročilí studenti upevnili své znalosti na úrovni B1 a vykročili směrem k úrovni vyšší.

V předkládaném učebním materiálu vás čeká šest lekcí, ve kterých budete procvičovat gramatiku, pracovat s texty a slovní zásobou zaměřenou na stomatologii a v neposlední řadě rozvíjet své komunikační dovednosti v ústní i písemné formě. Učebnice neobsahuje poslechová cvičení. Při rychlém prolistování si na první pohled všimnete, že se materiál výrazně soustředí na gramatiku českého jazyka. Teoretické poznámky jsou přehledně uspořádány do tabulek, aby byla orientace co nejsnazší.

Protože vám má učebnice pomoci postupně otevřít dveře k úrovni B2, naleznete v jednotlivých kapitolách také kratší části a úkoly věnující se otázkám syntaxe. Po dokončení prvních pěti kapitol vás čeká rozsáhlé opakování v závěrečné lekci, která slouží ke zhodnocení a shrnutí vašich znalostí.

Učebnice je určena především pro kurzy češtiny pro pracovníky z oblasti zubního lékařství, může však sloužit jako vhodný doplňující materiál v kurzech pro jiné zdravotnické obory.

Mnoho úspěchů při studiu češtiny!

Mgr. Tereza Bojanovská, Ph.D.

PŘEHLED LEKCÍ

Lekce 1: Zubní kámen	7
Úvodní text	8
Úkoly k textu	9
Slovní zásoba	10
Opakování lokálu singuláru	11
Gramatika – lokál plurálu	13
Slovesné vazby s lokálem	18
Odporovací a vylučovací spojky	19
Komunikace – vyjadřování názoru	21
Lekce 2: Nádory orofaciální oblasti	23
Úvodní text	24
Úkoly k textu	26
Opakování instrumentálu singuláru	29
Gramatika – instrumentál plurálu	30
Slovesné vazby s instrumentálem	34
Časové spojky	35
Komunikace I – vyprávění, časová posloupnost	37
Komunikace II – popis interiéru	38
Lekce 3: Alergie a jejich projevy v dutině ústní	42
Úvodní text	43
Úkoly k textu	45
Práce s odborným textem	47
Opakování číslovek	51
Gramatika – duál	53
Gramatika – podmínkové věty	55
Gramatika – neurčitá a záporná zájmena a příslovce	59
Souhrnné procvičování spojek I	61
Komunikace – popis zkušeností a událostí	62
Lekce 4: Pomůcky pro ústní hygienu	65
Úvodní text	66
Úkoly k textu	67
Gramatika – stupňování přídavných jmen	68
Gramatika – stupňování příslovcí	74
Procvičování zvrtných sloves	77
Důvodové a důsledkové spojky	78

Lekce 5: Onemocnění dutiny ústní	80
Úvodní text	81
Úkoly k textu	82
Slovní zásoba	83
Lexikálně-gramatická cvičení	84
Gramatika – ukazovací zájmena	85
Gramatika – slovesa pohybu s prefixy	91
Příčinné spojky	95
Souhrnné procvičování spojek II	96
Lekce 6: Opakování	97
Klíč	105
Lekce 1: Zubní kámen	106
Úkoly k textu	106
Slovní zásoba	107
Opakování lokálu singuláru	108
Gramatika – lokál plurálu	109
Slovesné vazby s lokálem	110
Odporovací a vylučovací spojky	111
Lekce 2: Nádory orofaciální oblasti	112
Úkoly k textu	112
Opakování instrumentálu singuláru	114
Gramatika – Instrumentál plurálu	115
Slovesné vazby s instrumentálem	116
Časové spojky	118
Komunikace I – vyprávění, časová posloupnost	119
Komunikace II – popis interiéru	120
Lekce 3: Alergie a jejich projevy v dutině ústní	121
Úkoly k textu	121
Práce s odborným textem	122
Opakování číslovek	124
Gramatika – duál	125
Gramatika – podmínkové věty	126
Gramatika – neurčitá a záporná zájmena a příslovce	127
Souhrnné procvičování spojek I	128
Komunikace – popis zkušeností a událostí	128
Lekce 4: Pomůcky pro ústní hygienu	130
Úkoly k textu	130
Gramatika – stupňování přídavných jmen	131
Gramatika – stupňování příslovcí	133
Procvičování zvrtných sloves	134
Důvodové a důsledkové spojky	134
Lekce 5: Onemocnění dutiny ústní	135
Úkoly k textu	135
Slovní zásoba	135
Lexikálně-gramatická cvičení	136
Gramatika – ukazovací zájmena	136
Gramatika – slovesa pohybu s prefixy	138
Příčinné spojky	139
Souhrnné procvičování spojek II	140
Lekce 6: Opakování	141
Literatura a zdroje	145

ZUBNÍ KÁMEN

Úvodní text

Ústní dutina není uniformní prostředí, právě naopak. Sestává z řady biotopů odlišného charakteru, jejichž vlastnosti se liší jak v daném čase, tak v jeho průběhu. Tím je dána i složitost fyziologických a patologických vlivů, jež se mohou uplatňovat při vzniku **zubního kazu**. V etiopatogenezi hrají rozhodující roli mikroorganismy, vlastnosti zubních tkání, sliny, sulkulární tekutiny a jejich vzájemné vztahy, jež se uplatňují při tvorbě **zubního plaku**. Jedná se o strukturovaný zubní mikrobiální biofilm, který se vytváří na povrchu zubů. Skládá se z bakterií, bakteriálních metabolických produktů, zbytků potravy a součástí slin. Plak je nutné odlišit od *materia alba*, což je hmota krémovité konzistence a bílé barvy vytvořená volnou kumulací zbytků potravy, buněk a mikroorganismů, již lze snadno odstranit proudem vody. **Plak** lepe relativně pevně k povrchu, který pokrývá, a lze jej odstranit pouze mechanicky. Pokud mineralizuje, nazývá se **zubní kámen**.¹

Zubní kámen, lat. *calculus dentium*, krystalizuje na povrchu zubů, na snímacích a pevných zubních náhradách a na ortodontických aparátech.² Sliny jsou přesyceny solemi fosforu a vápníku, mineralizační centra se mohou objevit už za 3 týdny tvorby plaku. Tato centra postupně splývají a mineralizace pokračuje, dokud soli nedosáhnou 70-80 % váhy plaku. Původ center je neznámý, pravděpodobnou příčinou budou některé bakterie. Rychlost tvorby kamene závisí na kvalitě slin a na úrovni ústní hygieny. Základním předpokladem pro omezení tvorby zubního plaku je kvalitnější domácí péče.³

Rozlišujeme dva typy zubního kamene podle místa, kde se vyskytuje – **supragingivální** (depozita kamene jsou umístěna nad dásní) a **subgingivální** (nánosy kamene jsou umístěny pod dásní, nazývá se též kámen sérový).⁴ Supragingivální zubní kámen je měkký, má spíše světlou barvu a vyskytuje se v okolí vývodu velkých slinných žláz. Oproti tomu subgingivální zubní kámen je tvrdší, pigmentovaný a v chrupu se nachází kdekoliv.⁵

Pro **diagnostiku** zubního kamene existuje ve stomatologii více metod. Základem je vyšetření pohledem s pomocí sondy. Zubní kámen bývá zjevný díky svému zabarvení a také drsnému povrchu. Lze provést rentgenový snímek chrupu pacienta (RTG), tzv. bite-wing (skusový snímek)⁶, který může ukázat větší nánosy kamene. V současné době je možné využít i ultrazvukovou detekci, laserovou fluorescenci a optické metody.

Odstraňování zubního kamene (Zk)⁷ představuje spolu s orální hygienou základní a největší úkol iniciální fáze léčení nemocí parodontu. Zubní kámen lze odstraňovat ručními nástroji (škrabky, scalery, kyrety, pilníčky), rotačními nástroji nebo ultrazvukem.⁸

¹ Slezáková, L. et al., 2016, p. 131

² Mazánek, J. et al., 2015, p. 234

³ Slezáková, L. et al., 2016, p. 132

⁴ Mazánek, J. et al., 2015, p. 234

⁵ Slezáková, L. et al., 2016, p. 132

⁶ Dostálová, T. et al., 2008, p. 36

⁷ Slezáková, L. et al., 2016, p. 3

⁸ Mazánek, J. et al., 2015, pp. 110-111

Úkol 1: Odpovídejte na otázky.

- Jak můžeme charakterizovat prostředí ústní dutiny?
- Jakým způsobem vzniká zubní kámen?
- Kde se zubní kámen často vyskytuje?
- Jaké dva typy zubního kamene rozlišujeme a na základě čeho?
- Co je to materia alba?
- Jaké pomůcky lze využít k ručnímu odstranění zubního kamene?
- Jaký je latinský název zubního kamene?
- Jaký je původ mineralizačních center?
- Jaké metody lze využít při diagnostice zubního kamene?
- Jakou zkratkou označujeme zubní kámen?
- Za jak dlouho se objevují mineralizační centra?
- Jakými látkami jsou přesyceny sliny při tvorbě plaku a mineralizačních center?
- Jak vzniká zubní plak?

Úkol 2: Pomíchané věty popisující vznik zubního kamene seřadte do logického pořadí.

Pořadí	Věta
	Vznikají mineralizační centra, která časem splývají.
	V ústech se utváří zubní plak vlivem působení mikroorganismů.
	Zmineralizovaný zubní plak se nazývá zubní kámen.
	Sliny jsou přesyceny solemi fosforu a vápníku.

Úkol 1: Přečtěte si věty vybrané z úvodního textu. Vyhledejte a opravte chybně použitá slova.

a) Ústní dutina není uniformovaným prostředím, právě naopak.

Chybně:

Správně:

b) Tím je dána i složenost fyziologických a patologických vlivů, jež se mohou uplatňovat při vzniku zubního kazu.

Chybně:

Správně:

c) Sliny jsou přesyceny solemi fosforu a vápníku, mineralizační centra se mohou zjevit už za 3 týdny tvorby plaku.

Chybně:

Správně:

d) Základovým předpokladem pro omezení tvorby je kvalitnější domácí péče.

Chybně:

Správně:

Úkol 2: Přečtěte si uvedený text a запиšte vysvětlení odborných termínů. Pracujte se slovníkem.

Bite-winging technika (**interproximální**)

V překladu se dá tato metoda označit jako „metoda skusového křídélka“ a její název byl zřejmě odvozen od pomůcky, která se při jejím zhotovení používá a kterou při **expozici** pacient lehce svírá mezi zuby. Nemocný má zavřená ústa a dokusuje do držáku zuby horní a dolní čelisti. Film je uložen **orálně** a naléhá na **palatinální** a **lingvální** plochy korunek a přilehlé části **alveolu** svojí lícovou plochou. Využití této techniky je především při diagnostice kazů, a to i těch, které nejsou klinicky patrné nebo klinickému vyšetření špatně přístupné (na **proximálních** plochách zubů). Dále se využívá při zhodnocení kvality RTG kontrastních výplní (spáry, sekundární kazy, převislé výplně), hodnocení rozsahu výplní a jejich vztahu k dřeňové dutině, hodnocení stavu **marginálního** parodontu, výskytu zubního kamene apod.

Zdroj textu: Dostálová, T. Seydlová, M. et al. (2008). Stomatologie. Praha: Grada Publishing, p. 36.

Interproximální	
Expozice	
Orální	
Palatinální	
Lingvální	
Alveol	
Proximální	
Marginální	

OPAKOVÁNÍ LOKÁLU SINGULÁRU

Úkol 1: Zapište slovní spojení v lokálu singuláru.

Současná doba	
Nejčastější příčina	
Anatomický faktor	
Kloubní výběžek	
Nová pacientka	
Subjektivní obtíž	
Bílá výplň	
Zvýšený tlak	
Ostrá bolest	
Degenerativní změna	
Zubní kaz	
Zubní kámen	
Spolupracující pacient	
Příjemná zdravotní sestra	
Profesionální lékař	
Operační zákrok	
Zánětlivé onemocnění	
Stresová situace	
Zubní sonda	
Měkká tkáň	
Horní vestibulum	
Bukální sliznice	
Hygienický návyk	
Zkušený specialista	
Neklidné dítě	
Širokospektré antibiotikum	
Chirurgická terapie	

Úkol 2: Vyznačte slovní spojení uvedená v lokálu singuláru.

Záchovná stomatologie, vývojovou vadou, rehabilitaci, slinná žláza, v ortodontii, orofaciální soustavy, terapeutickém postupu, na prevenci, lékařského oboru, po úrazu, ústní sliznice, chirurgickém onemocnění, tvrdých zubních tkáních, u získaných onemocnění, stálém chrupu, mléčným zubem, podle tvaru, trvalého zubu, premolár a molár, na levé straně, v horní čelisti, dočasnému chrupu, ze zubního lůžka, do zevní části, sekundárního dentinu, kolagenní vlákno, v zubní dřeni, zkušeném specialistovi, zkušenému specialistovi, blízko citlivého zubu

Úkol 3: V uvedených větách vyhledejte a vyznačte lokál singuláru. Pokud věta formu lokálu neobsahuje, označte ji NE.

- a) Zuby člověka se skládají ze tří částí, z kořene, krčku a korunky.
- b) Korunka vyčnívá ze zubního lůžka a je pokrytá sklovinou.
- c) Při poškození sklovina nemá schopnost regenerace.
- d) Zubní cement je tvrdá zubní tkáň, která v tenké vrstvě kryje kořen zubu.
- e) Lidský věk lze sledovat z několika hledisek, podle data narození hovoříme o kalendářním věku.
- f) Biologický věk se stanovuje na podkladě věku zubního, věku kostního a podle osifikace chrupavek hrtanu.

V této části gramatiky se naučíte tvořit

Lokál množného čísla substantiv (podstatných jmen)

Lokál množného čísla adjektiv (přídavných jmen)

Lokál množného čísla demonstrativ (ukazovacích zájmen)

Mužský rod

Pro tvorbu lokálu plurálu substantiv mužského rodu životného i neživotného používáme koncovku **-ech** pro tvrdé zakončení (také pro koncovku **-a**, např. turista) a koncovku **-ích** pro měkké zakončení (také pro koncovku **-e**, např. soudce).

a) Tvrdá koncovka **-ech**, slova typu hrad, pán

Neživotná: zub, rentgen, kaz, kámen, nález

O zubech, rentgenech, kazech, kamenech, nálezech

Životná: doktor, pán, pacient, student, bratr, turista, specialista

O doktorech, pánech, pacientech, studentech, bratrech, turistech, specialistech

Musíme věnovat pozornost změně souhlásky v případech g, h, ch, k.

G-Z: kolega – kolegové → o kolezích

H-Z: břeh – břehy → o březích

CH-Š: hoch – hoši → o hoších

K-C: snímek – snímky → o snímcích

V důsledku změny souhlásky musíme v těchto případech použít **koncovku -ích**.

b) Měkká koncovka **-ích**, slova typu stroj, muž

Neživotná: nástroj, pomeranč, přístroj, pokoj, koberec

O nástrojích, pomerančích, přístrojích, pokojích, kobercích

Životná: muž, chlapec, vědec, sobec, zloděj

O mužích, chlapcích, vědcích, sobcích, zlodějích

Pozor na výjimky:

člověk – lidé → o lidech;

přítel – přátelé → o přátelích;

učitel – učitelé → o učitelích

Adjektiva v lokálu plurálu ve spojení se substantivy mužského rodu přijímají koncovku **-ých** (tvrdá adjektiva) a koncovku **-ích** (měkká adjektiva).

Ukazovací zájmeno **ten** přechází do formy **těch**.

Příklady:

O těch mladých mužích

Na těch nových stolech

O těch zkušených specialistech

O těch talentovaných studentech

Na těch mléčných zubech

O těch inteligentních doktorech

O těch moderních přístrojích

ŽENSKÝ ROD

Substantiva ženského rodu typu žena v lokálu plurálu přijímají koncovku **-ách**:
žena – o ženách, doktorka – o doktorkách, manželka – o manželkách.

Substantiva ženského rodu typu růže v lokálu plurálu přijímají koncovku **-ích**:
ulice – o ulicích, nemocnice – o nemocnicích, epidemie – o epidemiích.

Substantiva ženského rodu typu kost v lokálu plurálu přijímají koncovku **-ech**:
kost – o kostech, radost – o radostech, starost – o starostech, bolest – o bolestech.
Jedná se o substantiva utvořená s pomocí sufixu -ost, -est.

Substantiva ženského rodu typu píseň v lokálu plurálu přijímají koncovku **-ích**:
píseň – o písních, báseň – o básních, láhev – o lahvích, tykev – o tykvích, mrkev – o mrkvích,
křeč – o křečích, pánev – o pánvích, dlaň – o dlaních.
Jedná se o substantiva zakončená v nominativu singuláru na -ev, -ej, -eň, popř. měkkou souhláskou.

Pozor na:

Noc – noci – o nocích
Věc – věci – o věcech

Adjektiva ve spojení se substantivem ženského rodu přijímají v lokálu plurálu koncovku **-ých** (tvrdá adjektiva) a koncovku **-ích** (měkká adjektiva).

Ukazovací zájmeno **ta** přechází do formy **těch**.

Příklady:

O těch krásných červených růžích
O těch inteligentních doktorkách
V těch moderních ulicích
O těch zlomených kostech
O těch dlouhých nocích
O těch oteklých tvářích

STŘEDNÍ ROD

Substantiva středního rodu typu *město* přijímají v lokálu plurálu koncovku **-ech**:
město – o městech, místo – o místech, slovo – o slovech, gesto – o gestech.

Substantiva středního rodu typu *moře* přijímají v lokálu plurálu koncovku **-ích**:
pole – o polích, moře – o mořích, srdce – o srdcích.

Substantiva středního rodu typu *kuře*, označující názvy mláďat, přijímají v lokálu plurálu koncovku **-ech**
a zároveň jsou rozšířena o sufix **-at-**:
kuře – o kuřatech, stěně – o štěňatech, kotě – o koťatech.

Substantiva středního rodu typu *stavení* v lokálu plurálu přijímají koncovku **-ích**:
náměstí – o náměstích, předloktí – o předloktích, nádraží – o nádražích, období – o obdobích.

Pamatuj: dítě – děti o dětech

Dítě má v singuláru tvary podle vzoru kuře a v plurálu podle vzoru kost.

Adjektiva ve spojení se substantivem středního rodu přijímají v lokálu plurálu koncovku **-ých** (tvrdá adjektiva)
a koncovku **-ích** (měkká adjektiva).

Ukazovací zájmeno to přechází do formy těch.

Příklady:

O těch moderních městech

Na těch bílých zubech

O těch milých dětech

O těch roztomilých koťatech

Na těch příjemných místech

O těch širokých polích

Úkol 1: Zapište správně tvary lokálu plurálu.

Nominativ singuláru	Lokál plurálu
Ten mladý medik	
Ta nová kolegyně	
Ta nejčastější příčina	
Čelistní kloub	
Bojácný malý hoch	
Dlouhodobý tlak	
Ty kloubní jamky	
Ta svalová kontrakce	
Ta nevhodná protetická náhrada	
Traumatická příčina	
Roztomilé malé dítě	
Degenerativní změna	
Revmatoidní onemocnění	
Ten vystouplý zub	
Ten zubní kaz	
Ta inteligentní dívka	
To citlivé místo	
To černé štěně	
Ta plastová láhev	
Ten moderní přístroj	
Ta zlomená kost	
Ta zajímavá lékařská studie	
Ten zkažený řezák	
Ten cizí vědec	
Ten zkušený stomatolog	
Ta temperamentní žena	
To nemocné srdce	
Ten bolestivý zákrok	
Ta ulomená korunka	
Ten rozsáhlý otok	
Ta vyděšená pacientka	
Příjemná zdravotní sestra	
Ta dlouhá noc	
Ten skvělý specialista	
Ten kyselý pomeranč	
Malé kotě	
Ten druhý břeh	
Ta nesnesitelná bolest	
Velká artikulační překážka	

Úkol 2: Přepište uvedené věty v plurálu.

- a) Hovořil o rozdílu mezi kalendářním a biologickým věkem pacienta.
 - b) Na pravidelné kontrole zjistil přítomnost zubního kazu.
 - c) V této ulici bývala proslulá zubní ordinace.
 - d) Můj kolega se podílel na tom výzkumu.
 - e) Po vytrhnutí zubu moudrosti pacient netouží.
 - f) Přemýšlel o nové metodě čištění zubů.
 - g) Informoval se o volném termínu vyšetření u sestřičky.
-

Úkol 3: Doplňte do vět předložky s lokálem.

Na, při, o, v, po

- a) Dnes budu práci do večera.
- b) S tím novým kolegou jsme se seznámili konferenci.
- c) Sestřička se vrátí z oběda dvanácté hodině.
- d) Spolužáci se potkali dlouhé době, proto spolu zašli na kávu.
- e) prosinci bude změna ordinační doby.
- f) Karta pacienta byla položena stole.
- g) ____ obědě jsme s kamarádem hovořili o plánech na víkend.
- h) Anna odjela stáž do Finska.
- i) práci nezvedám telefon a neodpovídám na SMS zprávy.
- j) troše štěstí ten zub nebudeme muset vytrhnout.

SLOVESNÉ VAZBY S LOKÁLEM

Záležet na + kom, čem	To rozhodnutí nezáleží na mně.
Trvat na + kom, čem	Trvám na svém vyjádření.
Podílet se na + kom, čem	Specialisté se podíleli na výzkumu.
Mluvit, psát, číst o + kom, čem	Mluvím o sestře; píšu o bratrovi; čtu o lékařství.
Povídat si o + kom, čem	Povídáme si o ústní hygieně.
Přemýšlet, uvažovat o + kom, čem	Přemýšlím o koupi nového auta.
Toužit po + kom, čem	Toužím po dovolené v Indii.
Stýskat se (komu, čemu) po + kom, čem	Stýská se mi po matce.
Zdědit po + kom, čem	Ten dům zdědil po otci.
Snít o + kom, čem	Sníme o větším domě se zahradou.
Vědět o + kom, čem	Vím o tom novém objevu.
Informovat (se) o + kom, čem	Informujte se o nové interní směrnici.
Rozhodnout (se) o + kom, čem	Lékař rozhoduje o dalším zákroku.
Pátrat po + kom, čem	Celá rodina pátrá po ztracené lékařské zprávě.
Opakovat po + kom, čem	Opakujte po mně.
Vyznat se, orientovat se v + kom, čem	Neorientuji se/nevyznám se v anatomii.
Pokračovat v + kom, čem	Pokračujeme v dosavadní léčbě.
Pracovat v + kom, čem	Pracuji ve zdravotnictví; v oboru stomatologie.
Pomáhat, asistovat při + kom, čem	Pomáhám/asistuji při operaci.

Úkol 1: Odpovídejte na otázky písemně.

- a) Na čem trval pacient?
- b) Na čem se podíleli tvoji kolegové?.....
- c) O čem psal autor studie?.....
- d) Po kom jste zdědil to hezké auto
- e) O čem jsme si četli v úvodním textu lekce.....
- f) Po čem pátral lékař na RTG snímku?.....
- g) V čem budete pokračovat?.....
- h) Po čem touží malé děti?.....
- i) Při čem budete asistovat?

Úkol 2: K začátkům vět doplňte alespoň tři slova ve správném tvaru.

Pomáhám při

Sním o

Stýská se mi po.....

Trvám na.....

Přemýšlím o

Čtu si o

To záleží na.....

ODPOROVACÍ A VYLUČOVACÍ SPOJKY

V této teoretické části se seznámíte s dalšími dvěma skupinami českých spojek a k čemu slouží.

Odporovací spojky vyjadřují protiklad mezi dvěma větami nebo větnými členy.

Přehled odporovacích spojek:	
Ale	Martin koupil v obchodě všechno, ale zapomněl se zastavit na poště.
Avšak	Slíbili, že přijdou, avšak nestihli vlak a nakonec nedorazili.
Nýbrž	Nechtěl jsem vás urazit, nýbrž jen vysvětlit svůj názor.
Jenže	Opravdu ráda bych za tebou dnes přijela, jenže silnice jsou uzavřené.
Ovšem	Ta kniha vypadá zajímavě, ovšem cena je příliš vysoká.

Poznámka: Jako odporovací může vystupovat i spojka A. V takovém případě se před ní píše čárka!

Vylučovací spojky spojují věty nebo větné členy, které mají různé podmínky realizace.

Platit může jen jeden větný člen nebo jedna věta.

Přehled vylučovacích spojek:	
Buď – nebo	Buď se objednáme k lékaři tento měsíc, nebo to odložím až po dovolené.
Nebo	Zamluvím nám lístky do kina nebo rezervuji stůl v restauraci.
Či	Přemýšleli, jestli na dovolenou pojedou do hor, k moři či do lázní.

Úkol 1: Spojte věty a používejte odporovací a vylučovací spojky.

Např.: Přišel pozdě. Byl na schůzku dobře připravený. → Přišel pozdě, ale byl na schůzku dobře připravený.

a) Byl naštvaný. Odpustil jí.

.....

b) Nechtěl ti ublížit. Chtěl být upřímný.

.....

c) Dám si černou kávu s trochou mléka. Dám si zelený čaj s citronem.

.....

d) Myslela si, že nestihne vlak. Ten měl zpoždění.

.....

e) Chtěli jsme jít domů. Zapovídali jsme se.

.....

Úkol 2: Nahradte ve větách spojku ALE. Zachovejte význam věty.

a) Lékař chtěl zavolat dalšího pacienta, ale v čekárně už nikdo nečekal.

b) Magda chtěla jít ven, ale prudce se ochladilo a začalo pršet.

c) Karel a Zdeněk se na zkoušku připravovali, ale stejně ji neudělali.

d) My jsme ti neupekli jen dort, ale připravili jsme celou oslavu.

Úkol 3: Vymýšlejte věty a používejte předepsané spojky.

Nebo

Avšak

Nýbrž

Ovšem

Úkol 4: Doplňte do vět vhodné odporovací a vylučovací spojky.

1. Pacienta objednáme na tento týden až na ten příští?

2. si s tím bolavým zubem zajdeš k doktorovi sám, tě tam osobně odvedu!

3. Jana dokončila studium medicíny, našla si práci, stále nemůže sehnat byt.

4. Martinovi rodiče nepřijeli na návštěvu za ním, za jeho mladším bratrem.

5. půjdeme do kina, půjdeme do restaurace, oboje určitě nestihneme.

6. Koupila jsem si lepší zubní kartáček, stejně to nepomohlo a zubní kámen se utvořil znovu.

7. Nemohl se rozhodnout, jestli má koupit salátovou okurku, papriku rajčata.

8. Pacient k zubaři přišel, bylo příliš pozdě a zub musel být vytržen.

9. Za chybu v údajích v kartě pacienta nemohla sestra, sám pacient, který nadiktoval špatně své rodné číslo.

10. Krvácí mi dásně, k zubaři stejně nepůjdu!

11. mu napiš zprávu, mu zavolej!

12. Je to jediná možnost řešení, existují další varianty?

13. Chtěl se objednat na preventivní prohlídku v červnu, lékař už neměl volné termíny.

14. Lékař se nepřihlásil k dalšímu studiu z rozmaru, pro získání nejaktuálnějších informací o moderním výzkumu.

15. e sejďeme na letišti, až v hotelu.

Vyjadřování myšlenky, názoru či zkušenosti je důležitou součástí komunikace, a to nejen v lékařské praxi. Podívejte se na uvedené fráze, kterými můžete začít větu, když vysvětlujete své myšlenky a popisujete svůj názor. Následně si tyto obraty procvičte ve cvičeních.

Vyjadření myšlenky, názoru

Myslím si, že ...
Podle mého názoru ...
Zdá se mi, že ...

Vyjadření přesvědčení

Mohu s určitostí říct, že ...
Jsem přesvědčený/přesvědčená, že ...
Ze zkušenosti mohu říct, že ...
Na základě statistiky ...
Na základě provedených výzkumů ...

Váhání

Obávám se, že ...
Nejsem si jistý/jistá, že ...
Nemohu s jistotou tvrdit, že ...

Komparace

Na jednu stranu ..., na druhou stranu ...
Výhodou je ... / Nevýhodou je ...
Má to svoje pro a proti.
Kladně hodnotím ... / Záporně hodnotím ...

Úkol 1: Pracujte ve dvojicích. Podívejte se obrázky. Popište je, porovnejte a vyjádřete svůj názor na zobrazené situace.

Úkol 2: Reagujte. Pacient/ka si s vámi povídá. Jak budete reagovat na tyto repliky?

- a) Neřekl bych, že mi čištění zubů zubní nití nějak pomůže, pane doktore.
- b) Paní doktorko, ten lék vůbec nezabral. Musíte mi dát něco silnějšího na bolest.
- c) Proč bych nemohl přijít bez objednání?
- d) Jak to, že ten zub pořád bolí, když jste mi to umrtvil, pane doktore?
- e) Není možné, abych měla zubní kaz! Já si zuby čistím pravidelně.

Úkol 3: Přečtěte si úryvky textu z internetového diskusního fóra. Okomentujte je.

Vyjadřujte svůj názor a vysvětlete důvody vaší myšlenky. Dodržujte profesionální formální jazyk.

HaničkaSluníčko:

Celý život jsem kuřačka a pravidelně si doma bělím zuby přípravky, které si objednávám před internet. Nikdy jsem neměla žádný zdravotní problém, ale můj zubař si myslí, že bych s tím měla přestat a doporučil mi omezit kávu a kouření. Já si myslím, že je to blbost. Přece se mi po bělení zubů nemůže nic stát, no ne?

Komentář:

JendaMotejl13:

Před nějakou dobou jsem spadl ze schodů. Uhodil jsem se o shod a urazil si přední zub. Moje zubařka mi řekla, že mi to spraví, ale bude to stát majlant. Nemá někdo nápad, kde by mi to opravili levně? Zdá se mi totiž, že moje doktorka ze mě chce jen vytáhnout peníze.

Komentář:

MámaNa100Procent:

Ahojky všichni! Naši dcerku strašně trápí zoubky. Už má jeden venku a teď jí roste druhý. Na internetu je hodně rad a doporučení, ale chci se zeptat, co máte vyzkoušeného a fakt to funguje, abych jí ulevila od bolesti? Díky moc!

Komentář:

LEKCE 2 **NÁDORY OROFACIÁLNÍ OBLASTI**

NÁDORY OROFACIÁLNÍ OBLASTI

Úvodní text

Inspekci orální sliznice je třeba provádět systematicky u každého pacienta z hlediska naplňování pravidel sekundární onkologické prevence (onkologický screening). Je třeba si uvědomit, že změny na sliznicích nebo gingivě mohou být způsobené místními škodlivinami, ale někdy mohou být i prvním symptomem celkové choroby (hematologické malignity, choroby trávicího traktu apod.). Při vyšetření se posuzuje barva, prokrvení, povrch, vlhkost, případně defekty sliznic rtů, patra, ústní spodiny, tváří, gingivy a jazyka, sleduje se množství slin v ústní dutině a jejich výtok z vývodů slinných žláz (caruncula sublingualis, papilla parotidea).

Metodika vyšetření doporučuje systematicky zachovávat určený postup vyšetření. Začíná se vyšetřením vestibula od rtů, retní a tvářové sliznice až po vestibulární gingivu horní a dolní čelisti, dále se vyšetří orální gingiva, sliznice patra a patrových oblouků, povrch jazyka, ústní spodiny a jazykové sliznice. Jazyk se vyšetřuje s pomocí mulového čtverce, kterým se jazyk uchopí za špičku a postupně se převrátí na obě strany, aby k vyšetření byla zpřístupněna i spodina jazyka, kořen jazyka se orientačně vyšetří zubním zrcátkem při mírném vytažení jazyka z úst.

Pozor! Více než polovina karcinomů v anatomické oblasti ústní dutiny se vyskytuje na laterálních hranách jazyka a na jeho spodině, druhou nejčastější lokalizací výskytu je ústní spodina.

Výskyt nádorů v oblasti ústní dutiny a obličeje je poměrně častý (u zhoubných novotvarů tvoří 3–5 % z celkového počtu). Tato skutečnost souvisí s tím, že tato anatomická oblast lidského organismu je vystavena intenzivnímu a dlouhodobému působení zevních vlivů životního prostředí (dráždění mechanickému, termickému a chemickému), významné jsou i vlivy biologické povahy, podstatným faktorem je rovněž dědičná dispozice.

Etiologie

K zevním etiologickým faktorům patří především kouření, zvýšená konzumace alkoholických nápojů (především destilátů), špatná hygiena ústní dutiny spojená s chronickým mechanickým drážděním ústní sliznice (ostré okraje zubů postižených kazem, ponechané kořeny zubů, chybná konstrukce pevných nebo sňmatelných zubních náhrad). Vnitřními faktory jsou hlavně metabolické poruchy a choroby trávicího ústrojí (diabetes mellitus, hepatopatie, vředová choroba žaludku).

Klinická symptomatologie

Bolesti v oblasti jednotlivých větví n. V, poruchy citivosti, porucha motorické inervace n. VII, zduření, výrůstky různého tvaru a velikosti na sliznici, ulcerace, které krvácejí při dotyku, zápach z úst při rozpadu nádorových hmot, zvýšená salivace a asymetrie obličeje. Při propagaci nádoru do oblasti očnice také změna konfigurace oční štěrbin, slzení, edém víček, exoftalmus a deviace očního bulbu; při prorůstání nádoru do žvýkacích svalů pak ztížené otvírání úst (čelistní kontraktura). Některé nádory způsobují rovněž rozestupování a viklání zubů. Při postižení regionálních lymfatických uzlin nádorovými metastázami je znatelné jejich zvětšení – uzliny jsou tvrdé, pohyblivé, nebolestivé, později se zvětšují a fixují k okolním tkáním.

Diagnostika

Diagnostika vychází z klinické symptomatologie, provádí se rentgenologické vyšetření (nativní snímek, případně s kontrastní náplní, tomografie), arteriografie, výpočetní tomografie, magnetická rezonance, pozitronová emisní tomografie, diagnostická excize. Dalšími vyšetřovacími metodami jsou termografie, echografie, xerografie, měření tkáňové impedance, přímá nebo nepřímá lymfografie a endoskopické vyšetření.

Léčba

Terapie zhoubných nádorů musí být zpravidla komplexní – kombinace chirurgického výkonu, radioterapie a chemoterapie, případně imunoterapie, doplňková a podpůrná léčba, rozvíjí se také biologická léčba:

- **Chirurgická léčba** – Benigní nádory se extirpují, u maligních se provádějí resekční výkony s bezpečnostní hranicí v makroskopicky zdravé tkáni (nejméně 1–1,5 cm za hmatnou nebo viditelnou hranicí nádoru). Při existenci regionálních uzlinových metastáz se patologicky změněné uzliny odstraňují v jedné operační době spolu s primárním nádorem (bloková disekce krčních uzlin – neck dissection).
- **Radioterapie** – Používají se rentgenologické přístroje, přístroje s megavoltážními zdroji, cyklické či lineární urychlovače elektronů (cyklické urychlovače – betatrony, lineární urychlovače – akcelerátory), protonové zářiče, radioaktivní látky v otevřených nebo uzavřených zdrojích. K potenciaci účinků záření se používá hyperbarická oxygenace, hypertermie nebo hypotermie a chemické látky – radiosenzibilizátory. Léčení zářením je indikováno zpravidla u nádorů maligních.
- **Chemoterapie** – Podávají se cytostatika, která jsou buď přirozeného původu, nebo připravená synteticky a aplikují se perorálně či parenterálně. Účinnou součástí chemoterapie je intraarteriální cytostatická léčba, kdy se cytostatikum aplikuje do povodí zevní krkavice. Cytostatická terapie je léčbou agresivní a neselektivní, která zpravidla vede k poškození kostní dřeně. Náhrada funkce defektní dřeně se děje podáváním hematopoetických faktorů nebo transplantací kostní dřeně.
- **Imunoterapie** – Provádí se aktivní nebo pasivní imunizace organismu (vakcinace BCG vakcínou, Corynebacterium parvum, Levamisol, protinádorové vakcíny, senzibilizované lymfocyty apod.).
- **Doplňková a podpůrná léčba** – Tato terapie spočívá v léčení připojených chorob (nejčastěji diabetes, hepatopatie, nefropatie, ischemická choroba srdeční apod.), komplikací onkologické terapie a průvodních projevů nádorové choroby (bolest, problémy výživy atd.).
- **Biologická léčba** (bioterapie) – Biologická léčba směřuje k selektivnímu ovlivnění nádorových buněk, biologické látky jsou přímo namířeny proti cílovým buněčným strukturám (receptorům, které se ve zvýšené míře nacházejí u řady nádorů). V současné době jsou studovány monoklonální protilátky cílené proti receptorům epidermálního růstového faktoru.

V ústní dutině se častěji vyskytují **nádory nezhoubné**, které se skladbou podobají tkáni vazivové, tukové, kostní či svalové nebo jsou složeny z cév krevních či mízních (fibromy, lipomy, osteomy, myomy, hemanjiomy, lymfangiomy). **Zhoubné nádory** (karcinomy jsou častější než sarkomy) vyrůstají nejčastěji na kůži rtu a na retní červeni, na jazyku a na sliznicích ústní dutiny v jiných anatomických lokalizacích. Zhoubné i nezhoubné nádory nacházíme i ve slinných žlázách, ať už jsou to velké párové slinné žlázy, nebo drobné podslizniční žlázy, a to nejčastěji v oblasti patrové nebo tvářové.

Zvláštní skupinou jsou novotvary, které vyrůstají z vývojových zbytků, jež v čelistech zůstaly při vzniku a vývoji zubů – **odontogenní nádory**. Výjimečné nejsou ani novotvary z nervové tkáně (neurinomy, neurofibromy), nádory pigmentové (pigmentové névy, lentigo maligna, melanomy) a nepravé nádory (epulidy). Významným činitelem v boji proti narůstajícímu výskytu zhoubných nádorů je dodržování pravidel onkologické prevence, která sestává z prevence primární, sekundární i terciární. Primární prevence spočívá v ozdravení životního a pracovního prostředí jedince a cílené zdravotnické osvětě; sekundární prevence zahrnuje včasnou diagnostiku prekanceróz a iniciálních forem zhoubných nádorů, dispenzarizaci a depistáž; terciární prevence znamená odhalování reziduální nádorové choroby a psychosociální péči o pacienty se zhoubnými novotvary.

Zdroj textu: Mazánek, J. et al. (2015). Stomatologie pro dentální hygienistky a zubní instrumentářky. Praha: Grada Publishing. pp. 91, 192-193, 195. (upraveno)

Úkol 1: Odpovídejte na otázky.

	Věta
1	U jakých pacientů je třeba provádět inspekci orální sliznice?
2	Jaký je metodický postup vyšetření orální sliznice?
3	Kde se v ústní dutině vyskytuje více než polovina karcinomů?
4	Jaká je frekvence výskytu nádorů v oblasti ústní dutiny?
5	Co můžeme zařadit k zevním etiologickým faktorům?
6	Jaká vyšetření jsou prováděna pro stanovení diagnózy?
7	Jak probíhá chirurgická léčba u maligních nádorů?
8	V jakých případech je zpravidla indikováno léčení zářením?
9	K čemu zpravidla dochází při léčbě cytostatickou terapií?
10	Jaké léky mohou být využity k imunizaci organismu?

Úkol 2: Vyberte, které slovo patří do slovního spojení.

Sekundární / sekundová onkologická prevence

Hematická / hematologická malignita

Retní / rtní sliznice

Ústní sedlina / spodina

Intenzivní / intenzní působení zevních vlivů životního / živého prostředí

Dědičná / děditelná dispozice

Chybová / chybná konstrukce pevných nebo snímatelných / snímkových zubních náhrad

Vřídková / vředová choroba žaludku

Zápach / závan z úst při rozpadu nádorových hmot

Zvýšená sanace / salivace a asymetrie obličeje

Prerůstání / prorůstání nádoru do žvýkavých / žvýkacích svalů

Diagnostika přechází / vychází / vchází z klinické symptomatologie

Úkol 3: Rozhodněte, zda jsou tvrzení pravdivá (P) nebo nepravdivá (N) na základě textu.

	Tvrzení	P / N
1	Existují pouze synteticky připravená cytostatika.	
2	Imunoterapie spočívá v aktivní nebo pasivní imunizaci organismu.	
3	Doplňková a podpůrná léčba spočívá v léčbě přidružených onemocnění a komplikací onkologické terapie.	
4	Mezi tzv. připojené choroby nepatří diabetes či ischemická choroba srdeční.	
5	Biologická léčba nesměřuje k selektivnímu ovlivnění nádorových buněk.	
6	V ústní dutině se častěji objevují nádory nezhoubné.	
7	Odontogenní nádory vyrůstají na kůži rtu.	
8	Onkologická prevence sestává z prevence primární a sekundární.	
9	Primární prevence spočívá v ozdravení životního a pracovního prostředí člověka.	
10	Sekundární prevence se zaměřuje na včasnou diagnostiku prekanceróz.	

Úkol 4: Zapište do tabulky informace z nabídky. Zařadte je do správné oblasti.

Komplexnost; špatná ústní hygiena; klinická symptomatologie; imunoterapie; cytostatika; rentgenové přístroje; radioaktivní látky; doplňková a podpůrná léčba; kouření; radiosenzibilizátory; resekční výkony; radioterapie; konzumace alkoholu; termografie; echografie; transplantace kostní dřeně; magnetická rezonance; cyklické urychlovače; bloková disekce krčních uzlin; chemoterapie; choroby trávicího traktu; xerografie; metabolické poruchy; hyperbarická oxygenace; hematopoetické faktory

	Etiologie		Diagnostika		Léčba
1		1		1	
2		2		2	
3		3		3	
4		4		4	
5		5		5	

	Radioterapie		Chemoterapie		Chirurgická léčba
1		1		1	
2		2		2	
3		3			
4					
5					

Úkol 5: Vyhledejte a zapište popisy vyšetření. U každého vyšetření zapište jeho zkratku.

Např.: rentgenologické vyšetření – RTG – ionizující záření prochází tělem; zobrazuje kosti, zuby nebo hrubé změny plic

a) Výpočetní tomografie

.....

b) Magnetická rezonance –

.....

c) Termografie –

.....

d) Echografie –

.....

e) Xerografie –

Pamatujte!

Vestibulum – latinský odborný termín, který v češtině řadíme k substantivům středního rodu.

Skloňujeme jej podle vzoru město (vestibulum, bez vestibula, k vestibulu – město, bez města, k městu).

OPAKOVÁNÍ INSTRUMENTÁLU SINGULÁRU

Úkol 1: Doplňte do vět správné formy instrumentálu singuláru.

Na schůzku přišel s (kamarádka Martina). Nejsem si jistý (ten závěr). Po studiu medicíny se stal (vážený lékař) a (specialista). Od malička se zabýval (biologie, chemie), ale také (historie) a (literatura). Po úrazu na lyžích Jan nemohl hýbat (levá ruka). Otec se pyšnil (úspěšný syn). Na zledovatělém chodníku se pohybujte s (maximální opatrnost). Ačkoliv Marek získal mnoho cenných pracovních zkušeností, zůstal (skromný mladý muž). Alena se nemůže smířit s (prohra) v loterii. Na konci porady jsme se rozloučili s (zahraniční host). Promiňte, ale teď s (vy) nemohu mluvit. Před (vysoká budova) nemocnice čekala Klára s (dcera Sofie). Potom, co ho opustila manželka, se Petr skrýval před (rodina), hlavně před (bratr Lukáš).

Úkol 2: Odpovídejte na otázky. Používejte slova v závorkách.

- a) Před čím varujete pacienta? (vznik zánětu dásní)
- b) S čím si hrálo dítě v čekárně? (plyšová hračka)
- c) S kým se setkal primář oddělení? (nový spolupracovník, mladá stážistka)
- d)) Kým se chtěl stát Hynek, když byl malý? (hasič, záchranář, vědec)
- e) S čím souhlasí pacient? (postup léčby)

Úkol 3: Vyskloňujte celé paradigma v singuláru (vynechejte vokativ).

1	Onkologická prevence
2	
3	
4	
6	
7	

1	Špatná hygiena
2	
3	
4	
6	
7	

1	Kontrastní náplň
2	
3	
4	
6	
7	

1	Intenzivní působení
2	
3	
4	
6	
7	

1	Vnitřní faktor
2	
3	
4	
6	
7	

1	Žvýkáci sval
2	
3	
4	
6	
7	

V této části gramatiky se naučíte tvořit

- Instrumentál množného čísla substantiv (podstatných jmen)
- Instrumentál množného čísla adjektiv (přídavných jmen)
- Instrumentál množného čísla demonstrativ (ukazovacích zájmen)

MUŽSKÝ ROD

Pro tvorbu instrumentálu plurálu v mužském rodě používáme koncovku **-y** pro substantiva mužského rodu s tvrdým zakončením (dům, stůl, vlak, pán, doktor, medik), také s koncovkou **-a** (turista, kolega) a koncovku **-i** pro substantiva mužského rodu s měkkým zakončením (pokoj, pomeranč, koberec, muž, chlapec, sobec).

Adjektiva přijímají koncovku **-ými** (tvrdá) a **-ími** (měkká).

Ukazovací zájmeno **ten** mění svou formu na **těmi**.

Příklady:

Ten moderní dům → s těmi moderními domy
Ten zdravý oběd → s těmi zdravými obědy
Ten připravený pokoj → s těmi připravenými pokoji
Ten rozbitý přístroj → s těmi rozbitými přístroji
Ten inteligentní profesor → s těmi inteligentními profesory
Ten nový kolega → s těmi novými kolegy
Ten nezkušený medik s těmi nezkušenými mediky
Ten mladý muž → s těmi mladými muži
Ten malý chlapec → s těmi malými chlapci

Pozor na:

člověk – lidi / lidé → s lidmi
přítel – přátelé → s přáteli

ŽENSKÝ ROD

Substantiva ženského rodu typu žena v instrumentálu plurálu přijímají koncovku **-ami**:

žena – s ženami, doktorka – s doktorkami, pacientka – s pacientkami.

Substantiva ženského rodu typu růže v instrumentálu plurálu přijímají koncovku **-emi**:

ulice – s ulicemi, nemocnice – s nemocnicemi, epidemie – s epidemiemi.

Substantiva ženského rodu typu kost v instrumentálu plurálu přijímají koncovku **-mi**:

kost – s kostmi, radost – s radostmi, starost – se starostmi, bolest – s bolestmi.

Jedná se o substantiva utvořená s pomocí sufixu -ost, -est.

Substantiva ženského rodu typu píseň v instrumentálu plurálu přijímají koncovku **-emi/-ěmi**:

píseň – s písněmi, báseň – s básněmi, láhev – s lahvemi, tykev – s tykvemi, mrkev – s mrkvemi,

křeč – s křečemi, pánev – s pánvemi, dlaň – s dlaněmi.

Jedná se o substantiva zakončená v nominativu singuláru na -ev, -ej, -eň, popř. měkkou souhlásku.

Adjektiva přijímají koncovku **-ými** (tvrdá) a **-ími** (měkká).

Ukazovací zájmeno **ten** mění svou formu na **těmi**.

Příklady:

S těmi mladými doktorkami

S těmi novými medičkami

S těmi krásnými moderními ulicemi

S těmi příjemnými starostmi

S těmi nečekanými radostmi

S těmi velkými křečemi

STŘEDNÍ ROD

Substantiva středního rodu typu město přijímají v instrumentálu plurálu koncovku **-y**:

město – s městy, místo – s místy, slovo – se slovy, gesto – s gesty.

Substantiva středního rodu typu moře přijímají v instrumentálu plurálu koncovku **-i**:

pole – s poli, moře – s moři, srdce – se srdci.

Substantiva středního rodu typu kuře, označující názvy mláďat, přijímají v instrumentálu plurálu koncovku **-y** a zároveň jsou rozšířena o sufix **-at-**:

kuře – s kuřaty, stěně – se štěňaty, kotě – s koťaty.

Substantiva středního rodu typu stavení v instrumentálu plurálu přijímají koncovku **-ími**:

náměstí – s náměstími, předloktí – s předloktími, nádraží – s nádražími, období – s obdobími.

Pamatuj: dítě – děti → s dětmi

Dítě má v singuláru tvary podle vzoru kuře a v plurálu podle vzoru kost.

Adjektiva přijímají koncovku **-ými** (tvrdá) a **-ími** (měkká).

Ukazovací zájmeno **ten** mění svou formu na **těmi**.

Příklady:

S těmi pěknými místy

S těmi novými městy

S těmi čistými moři

S těmi roztomilými dětmi

S těmi malými koťaty

S těmi kyselými rajčaty

Úkol 1: Slovní spojení uveďte v instrumentálu plurálu.

Nominativ singuláru	Instrumentál plurálu
Lékařský obor	
Přehledná informace	
Poškozený zub	
Keramická hmota	
Velký zubní kaz	
Ten zkušenější kolega	
Ta obličejová kost	
Ten preventivní zákrok	
Lékařská disciplína	
Zdravotnický pracovník	
Měkká tkáň	
Odolná vyhovující výplň	
To citlivé místo	
Ta plánovaná operace	
Ten moderní materiál	
Pevná náhrada	
Zubní protéza	
Alveolární výběžek	
Ortodontická anomálie	
Ten profesionální stomatolog	
Onkologické onemocnění	
Laserová koagulace	
Augmentační operace	
To neklidné dítě	
Zánětlivá choroba	
Ten nervózní otec	
Čelistní chirurg	
Chorobný proces	
Ten odborný problém	

Úkol 2: Doplňte do vět předložky s instrumentálem.

S (se), za, mezi, nad, pod, před

- a) Na poradě Petr seděl Janou a Klárou.
- b) Kartička pojištěnce byla položena na stole sestřičkou.
- c) oknem ostře svítilo slunce, takže jsme museli zatáhnout žaluzie.
- d) Už mě nebolí ten vyvrtaný zub, ale začalo mě to bolet ním.
- e) Asi měsícem k nám nastoupil nový kolega z Prahy.
- f) Zaměstnanci nemocnice parkují svá auta budovou.
- g) Den dnem přicházela pacientka k lékaři a stěžovala si na silné bolesti.
- h) Lékař pacientem rozsvítil světlo, aby lépe viděl.
- i) Naši ordinaci najdete ortopedií a pediatrií.
- j) Sestřička utíkala pacientkou, která si v ordinaci zapomněla brýle.
- k) Těžkou diagnózu chtěla lékařka probrat pacientem čtyřma očima.

Úkol 3: Rozhodněte, v jakém pádě jsou vyznačené části textu.

- a) Parodontologie studuje patologické pochody, které poškozují tkáně kolem zubu, a zabývá se také **1. chorobnými procesy** na **2. ústních sliznicích**. V současné době se parodontóza (správný termín je parodontitis) **3. svými odbornými problémy** dostává na stejnou úroveň jako zubní kaz a jeho léčení.
- b) Léčba zubních anomálií **4. snímacími ortodontickými přístroji** (zubní rovnátka) je úspěšná při správné indikaci v **5. období vývoje** a růstu orofaciálního systému. Závažnější nepravidelnosti, zejména ve **6. stálém chrupu**, vyžadují zpravidla léčbu **7. fixními ortodontickými přístroji**.
- c) Dětská stomatologie je **8. oborem**, který se zabývá **9. stomatologickou problematikou** dětí a adolescentů. Zvláštnosti ošetřování dětí spočívají především v **10. odlišném profesionálním jednání s 11. dětským pacientem**, ve **12. schopnostech** lékaře pochopit situaci dítěte, zvládnout přítomnost rodičů a zejména získat rodiče i dítě pro aktivní spolupráci v **13. péči** o orální zdraví. **14. Zvláštností** pedostomatologie jsou rozsáhlé možnosti prevence a toto zaměření dává péči o chrup dětí specifický charakter.

Zdroj textů: Mazánek, J. et al. (2015). Stomatologie pro dentální hygienistky a zubní instrumentářky. Praha: Grada Publishing. p. 19.

Slovesné vazby s instrumentálem

Souhlasit s + kým, čím
 Počítat s + kým, čím
 Smířit se s + kým, čím
 Setkat se s + kým, čím
 Rozloučit se s + kým, čím
 Seznámit (se) s + kým, čím
 Manipulovat s + kým, čím
 Hýbat + kým, čím
 Být + kým, čím
 Zůstat + kým, čím
 Stát se + kým, čím
 Chlubit se + kým, čím
 Zabývat se + kým, čím
 Mluvit s + kým, čím
 Pracovat s + kým, čím
 Žít s + kým, čím
 Bojovat s + kým, čím
 Hrát si s + kým, čím
 Obchodovat s + kým, čím
 Chránit před + kým, čím
 Varovat před + kým, čím
 Utíkat před + kým, čím
 Skrývat se před + kým, čím
 Zamýšlet se nad + kým, čím
 Vyhrát nad + kým, čím

Souhlasím s tebou.
 Počítáme s jejich pomocí.
 Nemůžu se smířit s tou špatnou zprávou.
 Zítra se setkáme s našimi kolegy.
 Musíme se rozloučit s Janou.
 Seznámím tě s mým lékařem.
 Nemanipulujte s těmi nástroji!
 Nehýbejte zraněnou nohou!
 Byl velkým specialistou ve svém oboru.
 Aleš zůstane primářem oddělení.
 Chtěla bych se stát lékařkou.
 Všude se chlubil svým diplomem.
 Zabýváme se novým výzkumem bakterií.
 Ještě jsem nemluvil s matkou pacientky.
 Pracuji dnes s tou novou medičkou.
 Již 20 let žijeme s manželem v Praze.
 Luboš bojuje s rakovinou.
 Dítě si hraje s novými hračkami.
 Tahle společnost obchoduje s Německem.
 Teplý kabát chrání před chladem.
 Lékaři varují před respirační infekcí.
 V Beskydech utíkal před medvědem.
 Skrývám se doma před nepříznivým počasím.
 Zamýšleli jsme se nad tou otázkou.
 Marie vyhrála v kartách nad Jiřím.

Úkol 1: Doplňte do vět vhodnou slovesnou vazbu z tabulky.

Děti novými plyšovými hračkami.
 Její manžel ovocem a zeleninou.
 Matka své dítě nebezpečím.
 Zločinec zákonem.
 Aneta v kartách sestrou Lucií.
 Klienti návrhem nové smlouvy.
 Lékaři zdejší polikliniky pacienty infekcemi.
 Karel nemůže pravou rukou.
 tou nemocí Marek už několik let.
 V dětství chtěl hasičem.

Úkol 2: K uvedeným slovům запиšte vhodná slovesa z tabulky. Svě odpovědi odůvodněte.

Např.: téma – zamýšlet se nad, zabývat se, setkat se, seznámit se

Odpověď	Diagnóza	Pacient
Problematika	Kolega	Vysvětlení

ČASOVÉ SPOJKY

Věty, které vyjadřují časový údaj, připojují k další větě časové spojky.

Zároveň jsou tyto spojky odpovědí na otázky: *Kdy? Odkdy? Dokdy? Jak dlouho? Jak často?*

Přehled časových spojek a jejich užití	
když	<i>Nejobecnější časová spojka, která vyjadřuje současnost i nesoučasnost dějů. Význam bývá upřesněn časovými příslovci.</i> <i>a) Současnost dějů (oba děje se odehrávají ve stejném momentě)</i> • Právě když přicházel primář na vizitu, udělalo se pacientovi špatně. • Když přší, zůstávám doma a dívám se na televizi. • Nikdy neposlouchám rádio, když pracuji. <i>b) Nesoučasnost dějů (druhý děj následuje po prvním)</i> • Když přišla sestřička do práce, připravila sterilní nástroje. • Když dodělal všechnu práci, šel si odpočinout. • Když lékař vyšetřil pacienta, dal mu vytištěnou lékařskou zprávu.
než	<i>Vyjadřuje pořadí dějů</i> Než přijde lékař do ordinace, sestřička přichystá karty objednaných pacientů.
až	<i>Vyjadřuje budoucí děj</i> Až odejde poslední pacient, uklidím čekárnu a zamknu dveře.
zatímco	<i>Vyjadřuje průběh více dějů v jednom momentě</i> Zatímco pacient čekal v čekárně, sestřička hledala jeho kartu a lékař ošetřoval jiného pacienta.
dokud	<i>Vyjadřuje trvání děje</i> Dokud pracuji v téhle nemocnici, nebudu se stěhovat do jiného města.
jakmile	<i>Děj ihned následuje po prvním ději</i> Jakmile dočtu tuhle knihu, začnu číst ten nový román.
hned jak	<i>Děj ihned následuje po prvním ději</i> Hned jak dopíšu e-mail kolegovi, odpovím na další zprávy.
potom, co	<i>Vyjadřuje následující děj</i> Potom, co přišel domů, navečeřel se a šel spát.
pokaždé, když	<i>Vyjadřuje opakování děje</i> Pokaždé, když přijde do práce, převlékne se a uvaří si kávu.

Úkol 1: Rozhodněte, o jakou situaci se jedná.

Když pacientka popsala lékaři svoje obtíže, vyšetřil ji.

- a) Trvání děje po nějakou dobu
- b) Druhý děj následuje po prvním
- c) Dva děje se odehrávají v jednu chvíli
- d) Vyjádření budoucího děje

Zatímco jsem čekala v čekárně, četla jsem si časopis o zubní hygieně.

- a) Trvání děje po nějakou dobu
- b) Druhý děj následuje po prvním
- c) Vyjádření budoucího děje
- d) Dva děje se odehrávají v jednu chvíli

Pokaždé, když jdu k zubaři, mám velký strach.

- a) Trvání děje po nějakou dobu
- b) Druhý děj následuje po prvním
- c) Dva děje se odehrávají v jednu chvíli
- d) Opakování děje

Užívejte tyhle léky, dokud bolesti neustoupí.

- a) Trvání děje po nějakou dobu
- b) Druhý děj následuje po prvním
- c) Dva děje se odehrávají v jednu chvíli

Objednejte se na kontrolní prohlídku, jakmile doberete antibiotika.

- a) Trvání děje po nějakou dobu
- b) Druhý děj následuje po prvním
- c) Dva děje se odehrávají v jednu chvíli
- d) Děj ihned následuje po prvním ději

Než provedeme další zákrok, provedeme nové krevní testy.

- a) Trvání děje po nějakou dobu
- b) Druhý děj následuje po prvním
- c) Dva děje se odehrávají v jednu chvíli

Úkol 2: Odpovídejte na otázky. Používejte různé časové spojky.

- Kdy se uvidíme?
- Kdy přijde ten nový pacient?
- Jak často chodíte cvičit?
- Odkdy tu pracujete?
- Jak dlouho trvá běžná preventivní prohlídka?
- Dokdy dnes ordinujete?

KOMUNIKACE I: VYPRÁVĚNÍ, ČASOVÁ POSLOUPNOST

Při komunikaci s pacienty je stěžejní získat celkovou představu o vzniku pacientových obtíží, době jejich trvání, povaze symptomů a medikamentech aplikovaných pro jejich zmírnění.

Úkol 1: Na základě uvedených odpovědí запиšte možné otázky.

Otázka:
Odpověď: Ta bolest se objeví pokaždé, když se napiju nějakého studeného nápoje.
Otázka:
Odpověď: Tyhle potíže mám poprvé v životě.
Otázka:
Odpověď: Beru si léky na bolest ihned, jakmile ucítím nepříjemný pocit v okolí toho zubu.
Otázka:
Odpověď: Antibiotika mám do středy. Dnes ráno jsem si vzal předposlední tabletku.
Otázka:
Odpověď: Potom už jsem si žádné další léky nebral.
Otázka:
Odpověď: Nejdřív mě bolel jeden zub a teď už mě bolí celá dolní čelist.

Úkol 2: Seřadte věty tak, aby na sebe logicky navazovaly.

	Včera večer jsem si v zrcadle všimla, že mám kousek zubu ulomený.
	Dnes ráno jsem už bolest nemohla vydržet.
	Minulý týden jsem kousla do ořechu a ucítla zvláštní křupnutí v ústech.
	Vzala jsem si léky na bolest a přišla se s vámi poradit.
	Nejdřív jsem myslela, že to nic není, a nevěnovala tomu pozornost.
	Postupně mě začal bolet zub a bolest se stupňovala.

Úkol 3: Sestavte sérii otázek, které nejčastěji pokládáme pacientovi.

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	

KOMUNIKACE II: POPIS INTERIÉRU

Součástí komunikace s kolegy na pracovišti a pacienty v ordinaci je také odpovídající popis lokace věcí či nábytku v interiéru. Pro orientaci v prostoru používáme v češtině různé jazykové prostředky.

Mezi ty nejdůležitější patří:

- a) **místní předložky** (v, na, pod, nad, vedle, za, před, mezi, u, blízko, daleko od),
- b) **místní příslovce** (tady, tam, nahoře, dole, vpředu, vzadu, vlevo, vpravo, uprostřed, venku, uvnitř).

Pro popis umístění předmětu v prostoru je vhodné používat také odpovídající **slovesa** – stát, ležet, viset, nacházet se; a v neposlední řadě **podstatná jména**, která pojmenovávají části prostoru – okraj, roh, střed, strana, konec, začátek, vchod, východ, patro, přízemí, chodba, kout.

Pro specifikaci našeho vyjádření můžeme doplnit také **přídavná jména** charakterizující tvar či velikost – velký, malý, úzký, široký, prostorný, těsný, nízký, vysoký, krátký, dlouhý.

V případě poskytování instrukcí další osobě, používáme **výrazy pro směr a orientaci**, mezi které patří: dopředu, dozadu, doleva, doprava, rovně, kolem, skrz, přes.

Úkol 1: Doplňte tabulku na základě teoretických informací.

Místní předložky	Místní příslovce	Podstatná jména označující části prostoru	Výrazy směru a orientace

Úkol 2: Detailně popište obrázek zubní ordinace.

Úkol 3: Pracujte ve dvojicích. Odpovídejte na otázky.

- Kam se posadí pacient?
- Kam se posadí lékař?
- Kde sedí zubní instrumentářka?
- Odkud slyšíte mluvit jiné pacienty?
- Kde je umístěno světlo/lampa?
- Kde je umístěný monitor?
- Kam odložíte použité nástroje?
- Kam lékař zapíše údaje pacienta?
- Kde si umyjete ruce?
- Čím si pacient vypláchne ústa?
- S kým si pacient domluví termín kontroly?
- S kým se rozloučíte po dokončení vyšetření?

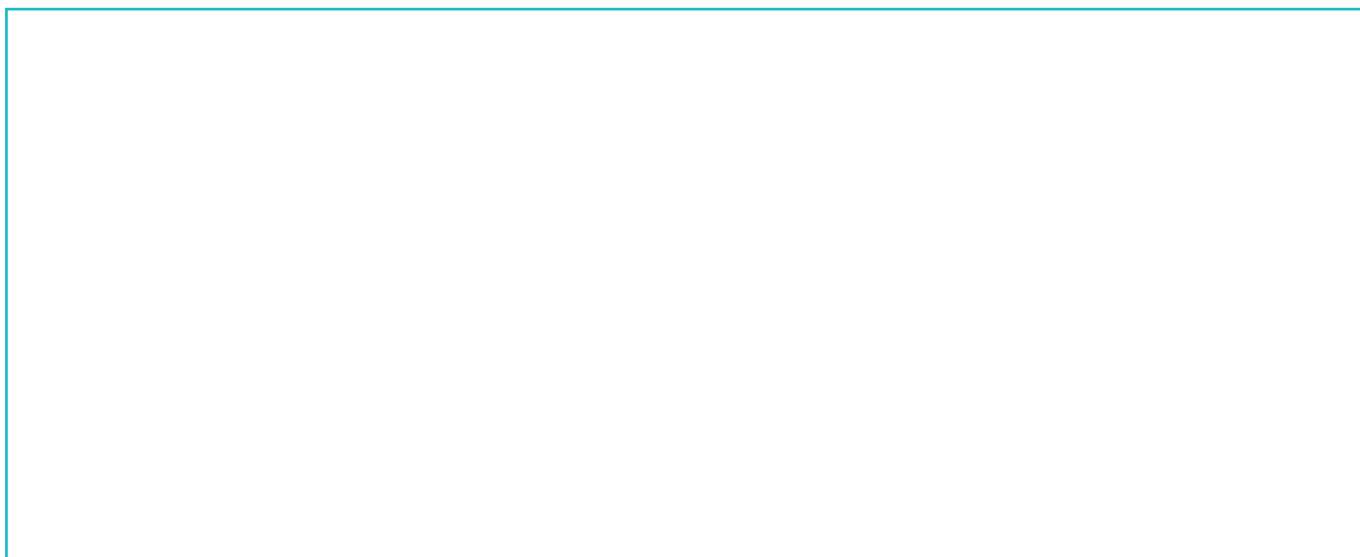
Úkol 4: Komunikujte s kolegou/kolegyní.

- a) Rozhodli jste se společně zařídit vybavení své nové ordinace. Domluvte se na tom, jaké vybavení potřebujete do ordinace koupit a kam jej umístíte. Cílem rozhovoru je shodnout se na seznamu vybavení ordinace a na umístění tohoto vybavení tak, aby vyhovovalo vám oběma. Pro lepší orientaci v prostoru můžete umístění vybavení zakreslit do níže uvedeného obrázku.

- b) Na setkání s kolegyní/kolegou přinesete předem připravený plánec rozmístění nového vybavení vaší společné ordinace. Kolega/kolegyně ale není spokojený/á. Diskutujte. Uveďte argumenty, proč se konkrétní věci nachází na konkrétních místech. Vysvětlete také důvody, proč mají některé věci zůstat tak, jak kolega navrhuje v plánu, či proč by měly být umístěny jinde. Cílem rozhovoru je shodnout se na finálním rozmístění vybavení ordinace.

Zde si připravte plánec ordinace před zahájením konverzace s kolegou/kolegyní:

Úkol 5: Přistěhoval/a jste se do nového bytu. Napište neformální e-mail kamarádovi/kamarádce o interiéru a jeho uspořádání. (150 slov)

E-mail musí obsahovat:

- Pozdrav a oslovení
- Informace o novém bytě (počet pokojů, barva stěn, velikost oken, materiál podlah)
- Popis interiéru (vyberte jednu místnost k popisu)
- Žádost o radu, kam umístit oblíbené křeslo, které ještě není umístěno
- Poděkování za radu, pozvání na návštěvu a rozloučení

Od: stomatolog13@dentistry.com

Pro: anicka.nova@email.cz

Předmět:

Zpráva:

LEKCE 3 ALERGIE A JEJICH PROJEVY V DUTINĚ ÚSTNÍ

ALERGIE A JEJICH PROJEVY V DUTINĚ ÚSTNÍ

Úvodní text

Přečtěte si dialog dvou studentů, kteří se připravují na závěrečnou zkoušku.

Na chodbě před učebnou

Adam: „Ahoj, Petře! Jak to jde? Taky máš **takový nervy z té zkoušky?**“

Petr: „Čau, Ádo! Člověče, skoro z toho nespím. Nechceš se na to podívat společně?“

Adam: „Hele, to není **špatnej nápad!** Máš teď čas?“

Petr: „No jasně! Mám teď volnou hodinu a další seminář mi začíná až po obědě.“

Adam: „Tak pojďme do knihovny. Zkusíme projít ty studijní materiály znovu.“

Petr: „To zní jako plán. Po cestě si ještě koupím **kafe.**“

V knihovně

Petr: „Tak jo, tady to máme. Alergie a jejich projevy v ústní dutině.“

Adam: „Jdeme na to. Asi bych začal tím, co to vlastně alergie je.“

Petr: „Máš pravdu. Hezky popořadě. Tady to mám: ‚Alergie je patologická, tedy nepřiměřená, reakce imunitního systému na zevní alergen, které jsou běžnou součástí našeho okolí. Patří sem plísňe, pyly, zvířata, potraviny, hmyzí bodnutí a další.‘“

Adam: „Super. Já tady mám informace k alergenům. Jsou to většinou látky bílkovinné povahy.“

Petr: „Jo, jo. Vidím to tady. Pak je důležité definovat refrakterní období.“

Adam: „Počkej, a to je co?“

Petr: „Najdu to v poznámkách. Tady: ‚Refrakterní období je doba před vyvinutím alergické reakce.‘ Pak tu mám ještě reakční dobu: ‚To je doba, za jakou se vyvine reakce po kontaktu s alergenem. A šoková tkáň je místo, kde alergická reakce probíhá.‘ Profesor chtěl taky příklady, že?“

Adam: „Přesně tak. U té šokové tkáně bych uvedl jako příklad kontaktní alergii, kdy šokovou tkání bude epidermis a lékové alergie zase probíhají v dermis.“

Petr: „Výborně. To bychom měli. A teď bychom se měli soustředit už na ústní dutinu.“

Adam: „Souhlasím. Obecný úvod, nějaké ty definice a teď už půjdeme konkrétně. Docela se mi líbil tenhle lékařský článek. Podívej se na to.“

Petr: „Ukaž! Kdes to našel, **kámo?** To je poklad. ‚Dutina ústní včetně rtů je vystavena velkému množství potenciálních alergenů jednak při stomatologickém ošetření a ústní hygieně, jednak v souvislosti s řadou aromatizujících a konzervačních látek přítomných v potravinách i ve farmaceutických a kosmetických přípravcích.‘ To přesně potřebujeme!“

Adam: „Taky jsem si říkal, že je to super. Tohle mě v článku zaujalo. Poslouchej: ‚Sliznice úst je morfologicky i funkčně odlišná od kožního povrchu. Slizniční epitel bez rohové vrstvy je snadno přístupný průniku kontaktních alergenů a rozvoji reakce pozdní přecitlivělosti. Na druhé straně tato sliznice vyniká značnou mechanickou odolností a regenerační schopností, a navíc zde přítomné sliny napomáhají ředění a odplavování chemických látek.‘“

Petr: „Souhlas. To si poznamenám. Co tu máš dál? ‚Při klinickém vyšetření nacházíme zpravidla obraz nespecifické stomatitidy se zarudnutím a prosáknutím sliznice, někdy s puchýřky a erozemi. Pro kontaktní cheilitidy je typické kromě zánětu sliznice a oblasti červeně rtů i poškození bezprostředně přilehlé kůže v kontrastu k periorální dermatitidě s grenz zónou...‘ [Ibid] Adame, asi jsem úplně mimo, ale připomeň mi, co to jsou ty eroze?“

Adam: „Jasný, **brácho.** Koukej, tady to je: ‚Eroze je povrchová ztráta epitelu sliznice. Nezasahuje ale do hlubších vrstev jako třeba vřed. Obvykle výrazně nekrváčí, ale je bolestivá, pálí nebo štípe. Hlavně pak při kontaktu s kyselým, kořeněným, horkým nebo při nějakém mechanickém podráždění.‘ [Izakovičová Hollá, L., et al., 2021] To chápu tak, že když na tu erozi třeba narazím jazykem, tak mě to pěkně zabolí.“

Petr: „No jo, vlastně. Máš pravdu. Už si vzpomínám. To byla ta přednáška, jak bylo strašně horko. Nemohl jsem se skoro vůbec soustředit. Poznámky mám tak **chaotický a zkratkovitý**, že se v tom sám nevyznám. **Díky ti.** Dopíšu si to.“

Adam: „**Neřeš.** Maličkost. **Jedeme dál?** Když už jsme u těch erozí, tak pokud se mě profesor zeptá, určitě bude dobrý zmínit, že eroze vzniká u kontaktní stomatitidy, kdy sliznice reaguje na alergen zubní výplně, kovu nebo pasty, léku nebo potraviny.“

Petr: „Profesor chce vždycky slyšet všechno s příklady a vysvětlením. Nesnáší, když mu jen tak řekneš definice naučené nazpaměť. Musíme ukázat, že víme, o čem mluvíme.“

Adam: „Může nám pomoci ještě ten článek. Tohle je hodně dobrý: Vyhraněnějším projevem v ústech jsou slizniční změny lichenoidní. Někteří pacienti udávají pouze subjektivní obtíže jako pálení, bolestivost, parestázie v ústech, kovové pachutě – shrnované pod termín pálivý syndrom (burning mouth syndrome). Zkusíme se na to podívat i pohledem pacienta!“

Petr: „Dělám to nerad, ale zase s tebou souhlasím.“

Adam: „Občas mám i **dobré nápady.**“

Petr: „Jen občas. **Valíme dál,** ať toho stihneme co nejvíc.“

Adam: „No, já nejsem ten, **ktorej** zdržuje.“

Petr: „**Se nezblázni, brácho.** Takže, shrneme si diagnózy, jejich spouštěče a popisy symptomů.“

Adam: „**Okey.** Jako první tu mám orální alergický syndrom. Máš k tomu něco?“

Petr: „**Momentíček. Jo,** mám. Tenhle syndrom vzniká u pacientů s pylovou alergií. Problém je v tom, že pylové alergeny se kříží s podobnými proteiny v potravinách. Člověk alergický na pyl břízy cítí svědění v ústech po kousnutí do jablka, broskve nebo mrkve.“

Adam: „Podle toho, co tady čtu v knížce, tak projevy jsou rychlé a patří k nim nejen svědění rtů, jazyka nebo hltanu, ale taky pálení, brnění, otok rtů nebo jazyka. **Ty bláho, tak to chceš.**“

Petr: „Příjemný to není, to každopádně. Ale **dobře** je, že tepelně upravené potraviny většinou nevadí. V téhle učebnici se píše, že některé alergenní proteiny jsou termolabilní.“

Adam: „Termolabilní? Hm.“

Petr: „Jakože nesnesou teplo, **ty hlavo.**“

Adam: „**Se jen divím.** Nejsem úplně **tupej.** Chápu, co to znamená.“

Petr: „**Se hned neurážíj.** Jen si dělám legraci. Pojď číst dál.“

Adam: „Ty seš **rejpál,** to je **neskutečný.** Fajn. Alergická kontaktní stomatitida. Moje oblíbená.“

Petr: „Nevím, co je na ní tak **sympatického,** ale proti gustu...“

Adam: „**Nerejpej furt.** A čti!“

Petr: „Rozkaz, rozkaz. Takže, dochází ke kontaktu sliznice s alergenem a může být akutní nebo chronická. Chronickou bych teda nechtěl ani **za prachy.**“

Adam: „Kdo by taky chtěl? Co máš u těch symptomů?“

Petr: „Samou krásu. Poslouchej: Zarudnutí, otok, pálení, bolestivost, puchýřky, eroze, ulcerace, vznik bělavých ploch.“

Adam: „Super. A ke zdrojům napíšeme dentální kovy, akrylátové pryskyřice, kompozita, eugenol, cementy, latex, skořici, aroma v pastě nebo ústní vodě, mentol, léky, lokální antiseptika.“

Petr: „Málo toho není, jen co je pravda.“

Adam: „Kolik je hodin, **kámo?**“

Petr: „**No nekecej,** už je 12:30! Musím na hodinu.“

Adam: „**Makej,** ať to stihneš. Uvidíme se pak.“

Petr: „Zatím se měj!“

Použitá literatura:

Ditrichová, D., & Kaprálová, S. (2009). Kontaktní přecitlivělost a dutina ústní. *Dermatologie pro praxi*, 3(4), 168–172.

<https://www.dermatologiepropraxi.cz/pdfs/der/2009/04/04.pdf>

Izakovičová Hollá, L., Fassmann, A., Poskerová, H., Bořilová Linhartová, P., Vokurka, J., & Daněk, Z. (2021). Onemocnění sliznice ústní dutiny – repertorium a atlas: 6.1 Imunopatologická onemocnění ústních sliznic. Lékařská fakulta Masarykovy univerzity.

https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/lf/ps21/onemocneni_ustni_dutiny/web/pages/ch6_1.html

WikiSkripta. (2025, 16. února). Alergie. Získáno 13. května 2026 z

<https://www.wikiskripta.eu/w/Alergie>

Úkol 1: Odpovídejte na otázky.

Kde se studenti setkali?
 Kde se rozhodli připravovat na zkoušku?
 Definujte: alergie, refrakterní období, alergen, šoková tkáň.
 Co profesor nemá rád a proč?
 Proč se studenti oslovují kámo, brácho?
 S jakými zdroji studenti pracují?
 Proč se Petr musel rychle rozloučit?

Úkol 2.1.: Tučně vyznačené hovorové, obecné a nespisovné výrazy v textu upravte do spisovných forem.

Nespisovné a hovorové výrazy	Spisovná forma

Úkol 2.2.: S pomocí lektora uveďte příklady jednotlivých skupin výrazů.

Hovorová čeština	
Obecná čeština	
Slangové/expresivní výrazy	

Úkol 3: Vysvětlete pořekadlo:

Proti gustu žádný dišputát.

Úkol 4: Zapište vznik orálního alergického syndromu.

Úkol 5: Ze seznamu slov vyberte typické zdroje alergické kontaktní stomatitidy.

Mouka, latex, ovocné šťávy, bříza, mentol, skořice, káva, jahody, léky, dentální kovy, rtěnka, ořechy, syrové ovoce, pyly, roztoči, kompozita, aromata v zubních pastách, vařená zelenina, lokální antiseptika, plísňe, peří, mléko, lepidlo, textilní barvivo, eugenol, cementy

Alergická reakce, hypersenzitivita ústních sliznic

V posledních letech se zvyšuje počet osob s alergickou reakcí na různé látky, s nimiž přicházejí v průběhu života do styku. Patogeneze alergií souvisí s defenzivními (obrannými) imunitními mechanismy. Jedná se o přecitlivělost humorální (anafylaktického typu, cytotoxického typu a přecitlivělost z imunokomplexů) a celulární (přecitlivělost buněčného typu).

Typ 1 – anafylaxe: jde o reakci mezi antigenem a protilátkou typu IgE. Dochází k degranulaci makrofágů a bazofilů s následným uvolněním vazoaktivních látek typu histaminu, SRS. V reakci s antigenem se uplatňují i protilátky typu IgG – tato vazba aktivuje komplement, jehož anafylaktogenní složky C3a a C5a usnadňují/podporují uvolňování histaminu. Příkladem je anafylaktický šok (ve stomatologii především po anestetických, ATB, ale i dalších látkách).

Typ 2 – cytotoxický typ: navázáním protilátek na povrch buněčného antigenu dojde k aktivaci komplementu, narušení buněčné membrány a cytolýze. Tímto mechanismem vznikají autoimunitní hemolytické anémie a lékové purpury.

Typ 3 – přecitlivělost z imunokomplexů: vazba antigenu s protilátkou za vzniku patologických imunokomplexů, které aktivují komplement. Výsledek reakce závisí na poměru mezi antigenem a protilátkami. Je-li v nadbytku protilátka, pak v místě vstupu antigenu vzniká reakce Arthusova typu – nekróza. Když převažuje antigen, pronikají cirkulující imunokomplexy (CIK) do cévní stěny a rozvíjí se vaskulitida (např. u systémového lupus erythematodes).

Typ 4 – celulární: tato reakce je někdy označována jako reakce tuberkulinového typu (podle výskytu u TBC – Mantoux). Nastupuje později, antigen se naváže na tzv. antigen prezentující buňky a senzibilizuje T lymfocyty. Tyto prolifерují a diferencují se v subpopulace regulačních (supresorových a pomocných) a výkonných buněk (cytotoxické T-lymfocyty), které jsou schopné samy usmrcovat cílové buňky. Regulační subpopulace pomocných T-lymfocytů produkují lymfokiny, které mohou také poškozovat tkáň (příkladem reakce tohoto typu je kontaktní ekzém).

Alergické reakce na sliznicích dutiny ústní vznikají po senzibilizaci antigenem (alergenem) náhle jako erytém, edém, puchýře nebo eroze; na retní červeni se objevuje i deskvamace epitelu, ragády a fisury (někdy hemoragické). Tyto změny jsou klinicky variabilní a nespecifické, subjektivně pacient udává palčivost až bolestivost. Projevy v ústech mohou být provázeny i kožními lézemi v přilehlé oblasti.

Typickým projevem alergické reakce 1. typu je alergická poléková stomatitida a alergický angioedém. Alergická reakce 4. typu způsobuje vznik kontaktní alergické reakce (kontaktního ekzému).

Alergická poléková stomatitida (stomatitis medicamentosa)

U polékových stomatitid s alergickou etiopatogenezí bývá klinický obraz velmi polymorfní (a může být podobný stomatitidám jiné etiologie – např. EEM nebo herpetické gingivostomatitidě). Zánět mívá relativně bouřlivý průběh s výraznou exsudativní složkou, obvykle postihuje větší úseky ústní sliznice v nejrůznější lokalizaci (gingiva bývá zasažena jen málokdy). V popředí klinického obrazu je akutní zánět s prosáknutím sliznice, který může být katarální, případně s puchýři a následným rozvojem erozí až ulcerací. Povlak jazyka bývá typicky zmnožený, vlhký a bělavý, zbarvení však může být modifikováno dřívější léčbou (např. žlutavé až hnědé zbarvení po užívání ATB). Poléková stomatitida může probíhat také pod obrazem anafylaktické reakce s kožními projevy charakteru kopřivky; na obličeji, v dutině ústní i hrtanu se rozvíjí edém s prosáknutím rtů, makroglosií a případně inspiračním stridorem (edém laryngu). Velkou úlohu ve stomatologii hrají anestetika a ATB, která mohou vyvolat až systémovou reakci (anafylaktický šok). Pro stanovení diagnózy nejvíce pomáhá pečlivá a cílená anamnéza.

Velká část polékových stomatitid však není podmíněna alergickou reakcí a vzniká na podkladě jiných patogenetických mechanismů (reakce toxické, imunopatologické nealergického typu, mikrobiální dysbalance a jiné). Th.: U stomatitid alergické etiologie podáváme krátkodobě antihistaminika či kortikosteroidy. Lokální terapii omezuje na výplachy rostlinnými nálevy.

Zdroj: Izakovičová Hollá, L., Fassmann, A., Poskerová, H., Bořilová Linhartová, P., Vokurka, J., & Daněk, Z. (2021). Onemocnění sliznice ústní dutiny – repetitorium a atlas: 6.1 Imunopatologická onemocnění ústních sliznic. Lékařská fakulta Masarykovy univerzity. https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/lf/ps21/onemocneni_ustni_dutiny/web/pages/ch6_1.html

Úkol 1: Vyberte správnou odpověď. V některých případech je více správných odpovědí.

V posledních letech se zvyšuje počet s alergickou reakcí na různé látky.

- a) Děti
- b) Osob
- c) Lidí
- d) Dospělých

Patogeneze alergií defenzivními imunitními mechanizmy.

- a) Souvisí na
- b) Souvisí
- c) Souvisí s
- d) Nesouvisí

Celulární přecitlivělost je

- a) Anafylaktického typu
- b) Cytotoxického typu
- c) Buněčného typu

Reakce mezi antigenem a protilátkou typu IgE je

- a) Přecitlivělost z imunokomplexů
- b) Celulární přecitlivělost
- c) Anafylaxe

Alergické reakce na sliznicích dutiny ústní vznikají po senzibilizaci antigenem (alergenem) náhle jako

- a) Erytém
- b) Edém
- c) Puchýře
- d) Eroze

Typickým projevem alergické reakce 1. typu je

- a) Anafylaktický šok
- b) Stomatitis medicamentosa
- c) Alergická poléková stomatitida
- d) Orální alergický syndrom

Alergická reakce 4. typu způsobuje vznik

- a) Kontaktní alergické reakce
- b) Kontaktní stomatitidy
- c) Kontaktního ekzému

U stomatitid alergické etiologie podáváme

- a) Dlouhodobě antihistaminika
- b) Krátkodobě antihistaminika
- c) Dlouhodobě kortikosteroidy
- d) Krátkodobě kortikosteroidy

U stomatitid alergické etiologie provádíme

- a) Lokální terapii
- b) Lokální terapii formou výplachů slivovicí
- c) Lokální terapii formou výplachů rostlinnými nálevy
- d) Lokální terapii neprovádíme

Úkol 2: Doplňte tabulku.

Alergická reakce	Popis vzniku
Typ 1: Anafylaxe	
Typ 2: Cytotoxický typ	
Typ 3: Přecitlivělost z imunokomplexů	
Typ 4: Celulární	

Úkol 3: Pracujte s odbornou literaturou a připravte si krátký referát pro své kolegy a kolegyně. Váš referát by měl obsahovat:

- Krátký úvod
- Vysvětlení diagnózy
- Příčiny vzniku
- Formu terapie

Téma 1: Angioedém

Téma 2: Stomatitida při konkrétních alergiích

Téma 3: Duhring-Brocqova nemoc

OPAKOVÁNÍ ČÍSLOVEK

V češtině rozlišujeme číslovky určité a neurčité. Určité číslovky označují přesný počet. Neurčité vyjadřují obecnou informaci (několik, několikrát, málo, moc). Určité číslovky dělíme na základní (kolik?), řadové (kolikátý?), druhové (kolikery?) a násobné (kolikrát? /kolikanásobný?).

Úkol 1: Zapište uvedené základní číslovky.

120
16
48
0
1340
951

Úkol 2: Přečtěte správně uvedené informace z historie českého národa.

Cyril a Metoděj nazývaní „apoštolové Slovanů“ přišli na Velkou Moravu v r. 863.
Velká Morava zanikla v r. 907.
Prvním přemyslovským králem se stal Vratislav II. r. 1085.
Rod Přemyslovců vymřel po meči r. 1306.
R. 1348 byla založena Univerzita Karlova v Praze.
Mistr Jan Hus byl upálen r. 1415 v Kostnici.
Husitské války probíhaly v letech 1419-1434.
Marie Terezie zavedla povinnou školní docházku v r. 1774.
Prvním československým prezidentem se r. 1918 stal Tomáš Garrigue Masaryk.
V r. 1989 proběhla sametová revoluce.
1.1.1993 byla vyhlášena samostatná Česká republika.

Úkol 3: Vyberte správnou odpověď. V některých případech je více správných odpovědí.

Řadové číslovky v češtině píšeme:

- a) Číslem bez tečky
- b) Číslem, za kterým píšeme tečku
- c) Slovem nebo číslem
- d) Slovem nebo číslem, za kterým píšeme pomlčku
- e) Slovem nebo číslem, za kterým píšeme tečku

Datum v češtině píšeme:

- a) Pouze slovy
- b) Den číslem a měsíc slovem
- c) Den číslem, za kterým píšeme tečku, a měsíc slovem v nominativu
- d) Den číslem, za kterým píšeme tečku, a měsíc slovem v genitivu
- e) Řadovými číslovkami, kdy musíme psát za každou cifrou tečku
- f) Řadovými číslovkami bez teček

Násobné číslovky v češtině píšeme:

- a) Slovem
 - b) Pouze slovem
 - c) Slovem nebo číslicí + krát (např. 2×)
 - d) Pouze číslicí + krát
-

Úkol 4: Ve větách vyhledejte chyby a opravte je.

- Jana se na ten film dívala několi krát.
.....
- Tyhle léky musíte užívat dva krát denně po dobu 3. týdnů.
.....
- 28 9 bude státní svátek, tedy den volna.
.....
- Na exkurzi jelo osm náct studentů.
.....
- Ten úraz se mi stal v roce dvacet dvacet jedna.
.....

Duál představuje gramatickou kategorii, která v češtině již zanikla. Zůstaly však její stopy. Duál neboli dvojné číslo aktivně používáme při skloňování párových částí těla (oči, ruce, nohy), popř. osoby v počtu dvou. Projevuje se v genitivu a lokálu plurálu (koncovka-ou) a v instrumentálu plurálu (koncovka-ma). Přídavná jména, stejně jako některá zájmena a číslovky, se v instrumentálu plurálu přizpůsobují koncovce podstatného jména (svýma vlastníma rukama, promluvit si mezi čtyřma očima).

Může se stát, že podstatné jméno neoznačuje párovou část těla. V takovém případě koncovky duálu nepoužíváme. Jedná se o případy typu *nohy u židle*, *hodinové ručičky*.

Prostudujte si následující tabulky skloňování:

Nom	Ruce	Nohy
Gen	Bez rukou	Bez nohou
Dat	K rukám	K nohám
Ak	Vidím ruce	Vidím nohy
Vok	Ruce	Nohy
Lok	O rukách / o rukou	O nohách / o nohou
Inst	S rukama	S nohama

Nom	Oči	Uši
Gen	Bez očí	Bez uší
Dat	K očím	K uším
Ak	Oči	Uši
Vok	Oči	Uši
Lok	O očích	O uších
Inst	S očima	S ušima

Nom	Kolena	Ramena
Gen	Bez kolenou (kolen)	Bez ramenou (ramen)
Dat	Ke kolenům	K ramenům
Ak	Kolena	Ramena
Vok	Kolena	Ramena
Lok	O kolenou (kolenech)	O ramenou (ramenech)
Inst	S koleny	S rameny

Úkol 1: Doplňte správné tvary slov v závorce.

- a) Patrik měl jizvu mezi (oči)
b) Otec si stěžuje na ostrou bolest v (kolena)
c) Pacient cítil tlak za (obě uši) vlastní ruce)
e) Když seřizoval nové hodiny, pohyboval (hodinové ručičky)
f) O tom problému si sourozenci promluvili mezi (čtyři oči)
g) Aleš klečel na (kolena) a žádal Marii o ruku.
h) Po intenzivním cvičení Milan cítil napětí ve svalech (ramena)
i) Křeče v (obě nohy) se u mě objevily po nadměrné fyzické zátěži.

Úkol 2: Vyskloňujte celé paradigma.

a) Bolavá kolena (část těla)

Nom	Bolavá kolena
Gen	
Dat	
Ak	
Vok	
Lok	
Inst	

b) Dřevěné nohy u stolu

Nom	Dřevěné nohy
Gen	
Dat	
Ak	
Vok	
Lok	
Inst	

c) Obě oči (část těla)

Nom	Obě oči
Gen	
Dat	
Ak	
Vok	
Lok	
Inst	

d) Tři hodinové ručičky

Nom	Tři hodinové ručičky
Gen	
Dat	
Ak	
Vok	
Lok	
Inst	

e) Obě operovaná ramena (část těla)

Nom	Obě operovaná ramena
Gen	
Dat	
Ak	
Vok	
Lok	
Inst	

Úkol 3: Opravte chyby ve větách.

- a) Myslela jsem, že budu muset na operaci jen s pravým ramenem, ale nakonec jsem byl na dvou operacích s obouma dvouma rameny.
b) Pan Černý pracuje na stavbě a písek se mu dostal do obě očí.
c) Marcela měla problémy s uchama už od narození.
d) Po těžkém úrazu na lyžích musel Igor na operaci s kolenními.

GRAMATIKA: PODMÍNKOVÉ VĚTY

V prvním díle učebnice jsme se již seznámili s pravidly tvoření vět v podmiňovacím způsobu – kondicionálu (viz Český jazyk pro zdravotnické pracovníky – Stomatologie 1. díl, lekce 4). V této části gramatiky navazujeme na to, co jsme se už naučili, s tím, že svoje znalosti o kondicionálu v češtině dále rozšíříme.

Připomeňme si důležité poznámky

I. Základní věta v kondicionálu má schéma:

Významové sloveso s minulým příčestím	Podmiňovací tvar slovesa být	Zbytek věty
Chtěl	bych	pracovat v této nemocnici až do důchodu.

II. Pokud je významové sloveso zvrtné, dbáme na správný pořádek slov ve větě:

Významové sloveso s minulým příčestím	Podmiňovací tvar slovesa být	Se / si	Zbytek věty
Chtěl	bych	si	koupit nějaké nové publikace o výzkumech ve stomatologii.

III. Pořádek slov ve větě se může měnit, ale sloveso být zůstává na 2. pozici:

Šel	bych	tam	zítra.
Zítra	bych	tam	šel.
Tam	bych	zítra	šel.

IV. Kondicionál používáme pro vyjádření přání (rád/a bych, chtěl/a bych), rady nebo doporučení (měl bys), vyjádření zdvořilé otázky (Mohl bys mi pomoci?), návrhu (Mohli bychom to udělat jinak), žádosti o svolení (Mohl bych už odejít?).

Kondicionál používáme dále pro tvorbu **podmínkových vět**, které vyjadřují hypotetickou situaci.

Kdybych chodil pravidelně na preventivní prohlídky, nemusel bych dnes na složitý zákrok.

Kdybychom se o tom problému poradili s kolegy, vyřešili bychom ho dříve.

Kdybyste se objednal předem telefonicky, nemusel byste nyní dlouho čekat.

Podmínkové věty tvoříme:

- s pomocí spojky **KDYBY**, která se pojí s podmiňovacím tvarem slovesa být.

singulár	plurál
Kdybych pracoval/a	Kdybychom pracovali
Kdybys pracoval/a	Kdybyste pracoval/a/i
Kdyby pracoval/a/o	Kdyby pracovali

- pokud je významové sloveso **zvrtné**, tvorba podmínkové věty vypadá následovně:

singulár	plurál
Kdybych se snažil/a	Kdybychom se snažili
Kdyby ses snažil/a	Kdybyste se snažil/a/i
Kdyby se snažil/a/o	Kdyby se snažili

Pamatujte:

*Věta hlavní a věta vedlejší mohou měnit svoje pořadí!
Kdybych se víc učil, určitě bych ten test napsal na první pokus.
Určitě bych ten test napsal na první pokus, kdybych se víc učil.*

Úkol 1: Dokončete věty.

1. Kdyby dnes bylo hezké počasí,
 2. Kdybychom přišli dřív,
 3. Kdybyste se předem objednala,
 4. Kdybych měl více volného času,
 5. Kdyby přestalo pršet,
 6. Kdyby se nemuseli učit na test,
 7. Kdyby Jana nepřišla na dnešní lekci češtiny,
 8. Kdybys mohl jet na dovolenou,
 9. Kdybyste kolegyni poblahopřál k narozeninám,
 10. Kdyby mě Klára požádala o pomoc,
-

Úkol 2: Zapište začátek vět.

1., pozval bych ji.
 2., koupili bychom to.
 3., navštívil bych ho.
 4., šli by do kina.
 5., zašli byste na oběd.
 6., ušetřila by peníze.
 7., zavolał bys mi?
 8., byl by překvapený.
 9., jel by do Francie.
 10., vrátil by se dřív.
-

Úkol 3: Vytvořte podmínkové věty.

Např.: mít bolesti (já) – vzít si léky → Kdybych měl bolesti, vzal bych si léky.

1. Jíst zdravě (my) – nemít nadváhu
.....
2. Bolet zuby – jít k zubaři (já)
.....
3. Poslouchat dentální hygienistku (on) – nemít pigmentové skvrny
.....
4. Přijít k doktorovi včas (my) – nemuset jít na operaci
.....
5. Učit se z té nové knihy (oni) – udělat zkoušku bez problémů
.....
6. Jet metrem (ona) – být doma brzy
.....
7. Číst si před spaním (ty) – spát lépe
.....
8. Pít méně kávy (vy) – mít nižší krevní tlak
.....
9. Nekouřit (on) – mít zdravé plíce
.....
10. Poradit se s námi (ty) – pomoci ti
.....

Úkol 4: Vymyslete otázky pro své kolegy a ptejte se.

Např.: Kdybyste si dnes mohl/a znovu vybrat, jaký obor byste studoval/a?

1.
 2.
 3.
 4.
 5.
-

Úkol 5: Odpovídejte písemně.

Co bys dělal/a, kdybys byl/a ...

slavný zpěvák/ slavná zpěvačka?

o deset let mladší?

o deset let starší?

spisovatel/spisovatelka?.....

Co bys dělal/a, kdybys měl/a ...

neomezené finanční prostředky?

deset dětí?

dům na Sicílii?

půlroční prázdniny?

NEURČITÁ A ZÁPORNÁ ZÁJMENA A PŘÍSLOVCE

Neurčitá a záporná zájmena v češtině utváříme od zájmen tázacích – kdo, co, jaký, který.

Pro vytvoření neurčitých forem používáme prefix ně-. Pro vytvoření negativních forem používáme prefix ni-.

V některých případech se setkáváme s nepravidelnými formami, které je nutné si zapamatovat.

Prostudujte si tabulku neurčitých a záporných zájmen v češtině.

Tázací zájmeno	Neurčité zájmeno	Negativní zájmeno
Kdo	Někdo	Nikdo
Co	Něco	Nic
Jaký	Nějaký	Žádný
Který	Některý	Žádný

Podobně postupujeme při tvorbě neurčitých a negativních adverbí (příslůvcí).

Vycházíme ze základních tázacích forem a připojujeme příslušný prefix.

Prostudujte si následující tabulku.

Tázací adverbium	Neurčité adverbium	Negativní adverbium
Kde	Někde	Nikde
Kam	Někam	Nikam
Kdy	Někdy	Nikdy
Kolik	Několik	---

Pamatujte:

Tvary někdo, nikdo, něco, nic, nějaký, některý skloňujeme!

- Někdo, nikdo skloňujeme podle tázacího zájmena KDO
- Něco, nic skloňujeme podle tázacího zájmena CO
- Nějaký, některý skloňujeme stejně jako tvrdá adjektiva

Tvary někdo, nikdo, něco, nic, nějaký, některý skloňujeme!

- Někdo, nikdo skloňujeme podle tázacího zájmena KDO
- Něco, nic skloňujeme podle tázacího zájmena CO
- Nějaký, některý skloňujeme stejně jako tvrdá adjektiva

V české větě je běžné používat dvojistou negaci

- kombinaci negativního zájmena nebo adverbia a záporného slovesa.
(Nikdo nemluvil. Nikde není. Nedělám nic špatného.)

Úkol 1: Přepište věty s neurčitými zájmeny a příslovci.

Nikdo nepřišel.
Nic tam není.
Žádný e-mail mi nepřišel.
Nikdy nesnídáš.
Nikam dnes nejdeme.
Nic ho nebaví.
Žádná pacientka tam nečekala.
O ničem nepřemýšlíme.

Úkol 2: Odpovídejte na otázky záporně.

Máš dnes nějakou schůzku?
Jdeš někam na oběd?
Rozuměli studenti všemu?
Je v tom nějaký problém?
Našel jste nějaké kazy?
Vidíte tam něco?
Chcete se na něco zeptat?

Úkol 3: Vysvětlete význam uvedených vět.

Nic na tom není.	Neudělám to ani za nic!
Je mi z toho na nic.	Tohle je k ničemu!
Do toho ti nic není!	On není jen tak někdo!
U ničeho nesmí chybět.	Přijďte kdykoliv!
Budu dělat jakoby nic.	To jídlo je takové nijaké.
Z dovolené nic nebude.	Šli jsme tam pro nic za nic.

SOUHRNNÉ PROCVIČOVÁNÍ SPOJEK I

Úkol 1: Doplňte do vět vhodné odporovací, vylučovací, časové spojky.

1. nenakoupíme dnes, zítra už to nestihneme.
2. pracuji na tomto oddělení, nemám si na co stěžovat.
3. mi pomůžeš, dnes nepůjdeš do kina!
4. Musíte si vybrat, zda budete pravidelně docházet na vyšetření nastoupíte do nemocnice.
5. Nepřišel jsem vám nic vyčítat, se chci omluvit za své nevhodné chování.
6. jsem se posadila do křesla, přiběhly za mnou děti.
7. jsem si četl novou knihu, třikrát zazvonil telefon.
8. Dáte si kávu, čaj nějaký studený nápoj?
9. přijde kolega do práce, vyplním formuláře a dopíšu jednu lékařskou zprávu.
10. Pavel má svoje zvyky a, přijde z práce, uvaří si šálek bylinkového čaje.
11. dokončíme tohle vyšetření, dáme si pět minut přestávku.

Věnujte pozornost následujícímu příkladu:

Pane doktore, asi jsem si vyrazil zub. Musíte mi pomoci. Dneska ráno jsem **běžel** na autobus. Ten chodník byl už starý a nerovný. Nevšiml jsem si navíc, že na něm **ležela** ulomená větvička ze stromu. Jak jsem **běžel** a snažil se **stihnout** ten autobus, **zakopnul** jsem o tu větvičku, **letěl** dopředu pár metrů a strašně nešikovně **upadl**. Už jsem **si** nestihl **dát** ruku před obličej. Nejdřív jsem si neuvědomil, co se stalo. Bolel mě celý obličej. Rukou jsem se **držel** za pusu a pak už mi jen **tekla** spousta krve. **Jdu** hned za vámi. Podívejte se na to. Dá se s tím něco udělat? Takhle přece nemůžu mezi lidi.

Běžel	
Zakopnul	
Letěl	
Upadl	
Držel se	
Tekla	
Jdu	

Úkol 3.1.: K uvedeným slovesům pohybu запиšte, zda jsou dokonavá (D) nebo nedokonavá (N).

Chodit	Běžet
Utíkat	Létat
Skočit	Jet
Jezdit	Nést
Plavat	Vozit
Jít	Nosit

Úkol 3.2.: Do tabulky запиšte vidové dvojice. U pohybových sloves většinou nalézáme více možností. Dokonavé sloveso je často tvořeno prefixací (připojením předpony).

Chodit	Běžet
Utíkat	Létat
Skočit	Jet
Jezdit	Nést
Plavat	Vozit
Jít	Nosit

Úkol 4: Sestavte souvislé vyprávění o tom, co se stalo Markovi.

Používejte uvedené informace, časovou posloupnost a slovesa pohybu.

Marek – pravidelně chodit běhat – hrát fotbal – mít zápas – běžet plnou rychlostí – srazit se s protihráčem – zranit se – krvácení z nosu a úst – držet se za hlavu – poskytnout první pomoc – vézt Marka do nemocnice – udělat RTG – konzultovat s chirurgem a stomatologem – stanovit diagnózu – provést zákrok

Úkol 5: Dopište popisy zkušeností a aktivit. Používejte slovesa pohybu.

Příklady:

Před třemi lety jsem byl v Alpách a spadl na lyžích.

Minulý rok jsem šla na operaci kolene.

Dnes ráno jsem zakopl o kámen.

Pravidelně sportuji v parku.

Když jsem byl/a dítě,

Před rokem a půl

Včera odpoledne

Před deseti lety

Minulý měsíc

Dva dny zpátky

Když mi bylo 13 let,

Dnes odpoledne

Denně

Jednou týdně

Každý rok

Pokaždé, když

Nikdy jsem ještě

Občas

POMŮCKY PRO ÚSTNÍ HYGIENU

Úvodní text

První odborný kurz výuky dentální hygieny založil doktor Alfred Fones v roce 1913 v USA. V Evropě bylo první Norsko, v roce 1924. V České republice získali kvalifikaci dentálních hygienistů a hygienistek první studenti až v roce 1999.[Slezáková, L. et al., 2016, p. 201] Zájem o problematiku dentální hygieny a pomůcek k ní potřebných postupně narůstal. V dnešní době je péče o zuby a dutinu ústní celkově velmi důležitým tématem často diskutovaným širokou i odbornou veřejností.

Motivací pro pacienty, aby se dobře starali o svůj chrup, je hned několik. Zuby jsou vidět. Každému záleží na tom, aby měl oslnivý úsměv. Další motivací, jak tomu často bývá, jsou finance. Nikomu se nechce platit vysoké částky za stomatologické zákroky. V tomto ohledu se opravdu, a to doslova, vyplatí věnovat stavu svých zubů zvýšenou pozornost. Jako třetí motivaci můžeme uvést i strach. Nejedna pacientka upadá do mdlob, když si přečte upomínku v e-mailu nebo SMS zprávě, že se blíží čas jeho preventivní kontroly u zubaře. Motivací bychom našli určitě mnohem více. Ať už je ale důvod jakýkoliv, lidé jsou ochotni se řádně postarat o své tesáky, jen mnozí z nich neví přesně jak. Vždyť na trhu se najde tolik různých zubních past, přípravků na bělení zubů, ústních vod, zubních kartáčků, zubních nití, mezizubních kartáčků, elektrických kartáčků atd. Není od věci se taky čas od času objednat na dentální hygienu na profesionální ošetření a konzultaci správné techniky čištění zubů.

Abychom si udělali přehled nástrojů a dalších pomůcek pro dentální hygienu, nejdříve si určíme dvě kategorie – odborná dentální hygiena a domácí péče o zuby. Když se zeptáme pacientů, jak a čím pečují o své zuby, nejčastěji uvádí *svatou trojici* **kartáček, pasta, nit**. Někdy trojici rozšíří na čtveřici a doplní **ústní vodu** nebo **mezizubní kartáček**. Jsou ale lidé, kteří se drží pouze dvojkombinace klasického kartáčku a zubní pasty. Na druhou stranu existují zodpovědní starostlivci. Kromě klasické dvojkombinace až trojkombinace pomocníků v péči o zuby investují peníze do **speciálních sad různých nástrojů** pro ústní hygienu, pořizují si **odstraňovače zubního plaku** (škrabky/špachtle), **přípravky pro bělení zubů**, po každém jídle používají speciální pásku pro odstranění jeho zbytků. Aktivní pozorovatelé moderních trendů si pořizují **irigátory**, což je vlastně vodní sprcha na zuby, která pomocí proudu vody odstraňuje ze zubů nečistoty. Hodně si irigátory chválí majitelé **rovnátek**, kteří musí svému chrupu a jeho čištění věnovat obzvlášť vysokou pozornost. Nakonec, v ústech nejsou jen zuby, ale také třeba jazyk. Ten je možné očistit od bakterií s pomocí **speciální škrabky**. Prý takový způsob očisty eliminuje zápach z úst.

Profesionálové si ale se třemi nebo čtyřmi pomůckami nevystačí. Profesionální dentální hygienisté a hygienistky pro svou práci potřebují mnohem víc. Jako první uvedeme **zrcátko**, které jim umožňuje nepřímý pohled při vyšetření vnitřní plochy frontálních zubů a distální plochy laterálních zubů. Může být dokonce i zvětšovací. Dále je tu **explorer**, též zubní pátradlo nebo **sonda**. Bez tohoto nástroje by nebylo možné vyšetřit povrch zubů. Hygienista bude mít také připravenou **pinzetu**, **WHO sondu** ukončenou kuličkou, dále **Nabersovu sondu** pro vyšetření a měření furkací a **taktilní sondu** k vyšetření zubního kazu nebo převislé či poškozené zubní výplně. Uvedené nástroje jsou stěžejní pro vyšetření parodontu a chrupu.[Ibid, p. 205] V případě přítomnosti zubního kamene jej hygienista odstraní pomocí **ultrazvukového přístroje**. Pro odstranění plaku nad i pod dásní použije **ruční škrabky**. Pro odsátí slin poslouží odsávání na zubní soupravě. S vatovými tampony manipuluje pomocí **kleštiček**. Některé pacienty, zejména kuřáky a milovníky kávy, trápí pigmentové skvrny na povrchu zubů. Ty lze odstranit **leštícím nástrojem**.

Vysoký počet pacientů přichází na dentální hygienu s cílem mít hezčí úsměv. Tím to ale pro hodně lidí končí. Úkolem dentálních hygienistek a hygienistů však není jen pomoci člověku ke krásným zubům, nýbrž také edukovat. Pro tyto účely mají připraveny **instruktážní a preventivní pomůcky**, aby pacientovi ukázali **správnou techniku čištění zubů** (držení kartáčku, použití nitě a mezizubních kartáčků), anebo ukázali místa, kde se vyskytuje problém (**barvivo pro zvýraznění zubního plaku**). Díky takovým ukázkám a doporučením si pacient odnese domů jednak úsměv na tváři, jednak cenné informace, jak dál postupovat, aby mu onen úsměv dlouho vydržel.

ÚKOLY K TEXTU

Úkol 1: Odpovídejte na otázky.

Jaká je motivace pacientů chodit na dentální hygienu?

Jaké pomůcky pacienti používají v domácím prostředí?

Co znamená slovo tesáky?

V jakém kontextu můžete dále použít slovní spojení svatá trojice?

Kdo a kde založil první odborný kurz dentální hygieny?

Ve kterém roce získali osvědčení dentálních hygienistů a hygienistek první absolventi v ČR?

Jakou hygienickou pomůcku pro čištění zubů doporučují lidé s ortodontickými aparáty?

Jakým způsobem lze čistit jazyk?

Které nástroje potřebuje pro práci dentální hygienista?

Co je úkolem dentálního hygienisty?

Co obvykle trápí milovníky kávy a kuřáky?

Úkol 2: Zapište, k čemu uvedený nástroj slouží. Určete, zda se používá pro profesionální nebo domácí péči o zuby.

Nástroj:	Slouží k:	Domácí X profesionální péče
Explorer		
Irigátor		
Zrcátko		
Nabersova sonda		

Úkol 3: Hledejte dvojice. Ke každému substantivu přiřadte vhodné adjektivum.

Lešticí	Škrabka
Ultrazvukový	Sonda
Taktilní	Nástroj
Instruktažní	Nit
Pigmentové	Voda
Ústní	Nástroj
Jednosvazkový	Pomůcky
Zubní	Skvrny
Speciální	Kartáček

Přídatná jména (adjektiva) v češtině stupňujeme – tvoříme první, druhý a třetí stupeň (pozitiv, komparativ, superlativ). Stupňování adjektiv používáme pro **porovnávání věcí a jejich vlastností**, dále pro vyjádření gradace. Všechny tři stupně v češtině tvoří jen 3 % adjektiv. U ostatních **stupňování není možné** z formálních nebo sémantických důvodů.

Jedná se o:

- a) přivlastňovací adjektiva (otcův, matčin),
- b) adjektiva odvozená od slovesného tvaru přítomného nebo minulého přechodníku (stojící, rostoucí),
- c) adjektiva zakončená v základním tvaru na -cí, -ší, -ejší, -ější (další, vnější).

Některá adjektiva nelze stupňovat, protože nemůžeme vyjádřit větší míru vlastnosti, kterou pojmenovávají (společný, domácí, letošní).

Ačkoliv stupňujeme jen nižší počet adjektiv, tento jev je velice častý a hojně užívaný v každodenní komunikaci.

Při stupňování **rozlišujeme pozitiv, komparativ a superlativ**. Pozitiv (první stupeň) je vyjádřen základním tvarem adjektiva. Od základního tvaru dále odvozujeme komparativ (druhý stupeň) a superlativ (třetí stupeň). Komparativ vyjadřuje srovnání s uvedením míry vlastnosti porovnávaného jevu. Superlativ vyjadřuje nejvyšší možnou míru vlastnosti mezi srovnávanými jevy.

Pamatujte: Všechny komparativy a superlativy skloňujeme **podle měkkého vzoru jarní**. Stupňované tvary dále vyjadřují stejné gramatické kategorie jako pozitiv – **pád, číslo, rod**.

Pro **pravidelné stupňování** používáme příponu **-ejší/-ější** pro utvoření **komparativu**.

Pro vytvoření **superlativu** používáme **cirkumfix nej-**, **základní tvar adjektiva**, **příponu -ejší/-ější**.

Příklady:

Silný – silnější – nejsilnější
Výhodný – výhodnější – nejvýhodnější
Častý – častější – nejčastější
Vážný – vážnější – nejvážnější
Klidný – klidnější – nejklidnější
Efektivní – efektivnější – nejefektivnější
Šťastný – šťastnější – nejšťastnější
Nový – novější – nejnovější

Pár desítek adjektiv přijímá příponu **-ší**. Do této skupiny slov patří většina nepravidelně stupňovaných adjektiv – lepší, horší, větší, menší, delší, snazší.

Přípona **-ší** bývá připojena přímo na slovní základ, např. mladý – mladší.

Pokud je adjektivum zakončené na -ký, -oký dochází k vynechání -k-, -ok-, např. hluboký – hlubší.

Adjektiva s příponou **-ší** v komparativu

a) *nepravidelná: velký, dobrý, malý, špatný, dlouhý, snadný*

b) *pravidelná: vysoký, starý, nízký, mladý, blízký, široký, těžký, krátký, drahý, jednoduchý, hluboký, slabý, tichý, čistý, slabý, úzký, tmavý, hustý, hrubý, prostý, tlustý, suchý, prudký, bledý, plachý, hnědý, šedý.*¹⁷

Tvorba komparativu s příponou **-čí**

Do této skupiny patří jen vybraná slova zakončená na -ký. Konkrétně se jedná o slova: lehký, měkký, hezký, tenký, vlhký, mělký, hebký.

Pamatujte:

U adjektiv zakončených v základním tvaru na **-ský, -cký** dochází ke změkčení a změně souhlásky.

Sympatický – sympatičtější

Praktický – praktičtější

Nepravidelné stupňování

S nepravidelným stupňováním se setkáváme u některých českých adjektiv. Nepravidelnost tkví v tom, že komparativ a superlativ nejsou utvářeny od základního tvaru, ale od jiného slovního základu. Jedná se o slova velmi frekventovaná v každodenní komunikaci.

Velký – větší – největší

Dobrý – lepší – nejlepší

Zlý / špatný – horší – nejhorší

Dlouhý – delší – nejdelší

Brzký – dřívější – nejdřívější

Malý – menší – nejmenší

Snadný – snazší – nejsnazší

Pozdní – pozdější – nejpozdější

Větné konstrukce

V případě, že popisujeme dvě stejné či podobné věci či osoby, používáme vazbu tak – jako.

Např.: Petr je tak vysoký jako Ivan.

V případě, že popisujeme dvě odlišné věci či osoby, porovnáváme je s použitím než.

Např.: Jarmila je mladší než Irena.

Pokud hovoříme o jedinečné věci či osobě, která svými kvalitami vyniká, používáme superlativ a konstrukce z/ze + genitiv, v/ve + lokál.

Alena je nejmladší dívka z celé školy.

Josef je nejstarší ze všech fotbalových hráčů v našem týmu.

Když hovoříme o věku osob, porovnáváme s pomocí komparativu a používáme větnou konstrukci:

Petr je **o 10 let** mladší **než** Jana.

Úkol 1: Na základě informací v teoretické části lekce doplňte tabulku stupňování adjektiv.

Pozitiv	Komparativ	Superlativ
Pěkný		
		nejvyšší
	hlubší	
Praktický		
	větší	
	hezčí	
Zajímavý		
Suchý		
		nejlepší
Malý		
	delší	
Pesimistický		
		nejmodernější
		nejveselejší
	bolestivější	
Sympatický		
Špatný / zlý		
	dřívější	
		nejkvalitnější
Krásný		
		nejošklivější
		nejmodernější
Sterilní		
Komplikovaný		
Obtížný		
	vzdálenější	
Závažný		

Úkol 2: Podívejte se na obrázky a porovnávejte. Věty запиšte.

Nápověda: Stav pacienta, počet lékařů, závažnost situace, délka trvání vyšetření

.....

.....

.....

.....

.....

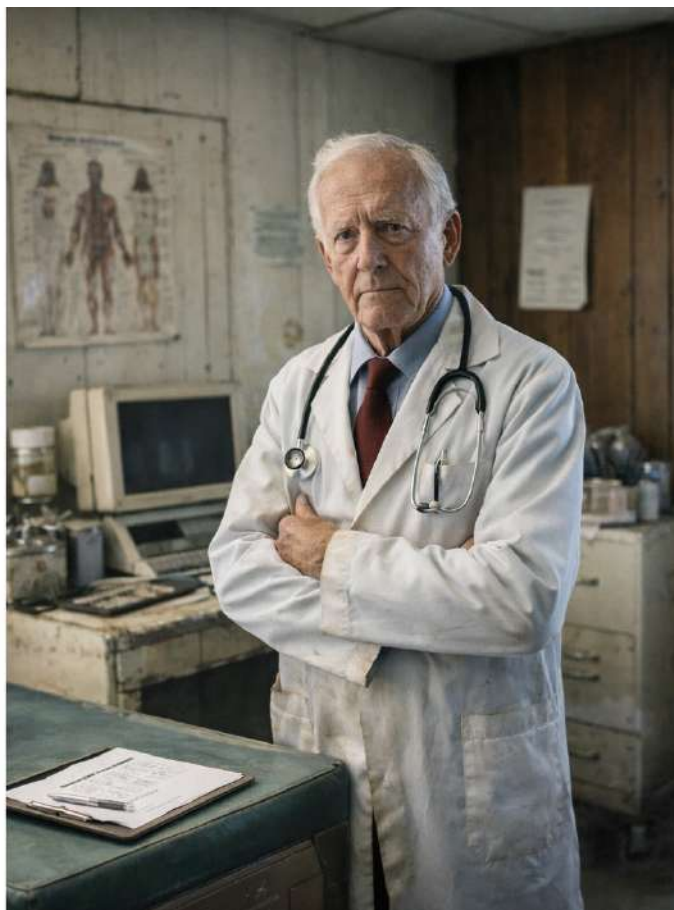
.....

.....

.....

.....

.....

Nápověda: věk lékaře, zkušenosti v praxi, délka praxe, vybavení ordinace

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Úkol 3: Spojte dvě věty do jedné, používejte stupňování adjektiv.

Např.: Martinovi je 10 let. Honzovi je 15 let. → Martin je o 5 let mladší než Honza.

a) Hana měří 160 cm. Jiřina měří 165 cm.

b) Vilém studuje tříleté studium. Aleš studuje pětileté studium.

c) Nákupní taška váží 3 kg. Batoh váží 6 kg.

d) Za stejný čas Lucie uběhne 5 km a Pavla uběhne 9 km

e) Zájezd k moři stál minulý rok 15 000 Kč. Letos stojí 12 500 Kč.

Úkol 4: Přečtěte si tvrzení a rozhodněte, zda jsou pravdivá (P) nebo nepravdivá (N). Svou odpověď zdůvodněte.

	Tvrzení	P / N
1	Některá adjektiva nelze stupňovat, protože nemůžeme vyjádřit větší míru vlastnosti, kterou pojmenovávají (společný, domácí, letošní).	
2	Pouze superlativy skloňujeme podle vzoru jarní.	
3	Mezi nepravidelná adjektiva nepatří dobrý, malý, dlouhý.	
4	Stupňované tvary dále vyjadřují stejné gramatické kategorie jako pozitiv.	
5	Příponu-čí mají v komparativu adjektiva zakončena na-ský,-cký.	
6	Mezi pravidelná adjektiva s příponou-ší v komparativu patří úzký, těžký, krátký.	
7	V komparativu adjektiva vysoký píšeme dvě š.	
8	V komparativu adjektiva hluboký vypadává-ok-.	
9	Pro pravidelné stupňování používáme v komparativu pouze příponu-ější.	
10	V pozitivu adjektiva nejměkčí píšeme dvě k.	

GRAMATIKA: STUPŇOVÁNÍ PŘÍSLOVCÍ

Adverbia (příslovce) představují neohebný plnovýznamový slovní druh, který vyjadřuje zejména okolnosti, za kterých se realizuje děj označený/pojmenovaný slovesem. Jedná se o skupinu slov, která odpovídají na otázky *jak?, kdy?, kde?, popř. kam?, odkud? do jaké míry?*.

*Pavel pracuje **rychle a spolehlivě**.*

*Doktor Malý přijel na konferenci **včas**.*

*Marie se vrátila z dovolené a vypadala **velmi svěže a odpočatě**.*

Adverbia lze tedy identifikovat na základě výše uvedených otázek. V textu je můžeme též najít podle koncovky. Základními koncovkami adverbíí jsou -e/-ě, -o, -y.

Vesele, hluboce, smutně, prakticky, sympaticky, často, hluboce, rychle.

Pamatujme ale, že slovo zakončené na -e, -o, -y nemusí nutně být příslovcem!

Pravidelné stupňování

Pro **pravidelné stupňování** používáme příponu **-ěji/-ěji** pro utvoření komparativu.

Pro vytvoření **superlativu** používáme **cirkumfix nej-**, základní tvar adverbia, příponu **-ěji/-ěji**.

Pěkně – pěkněji – nejpěkněji

Hluboko – hlouběji – nejhluběji

Smutně – smutněji – nejsmutněji

Vesele – veseleji – nejveseleji

Šťastně – šťastněji – nejšťastněji

Pozdě – později – nejpozději

Často – častěji – nejčastěji

Sympaticky – sympatičtěji – nejsympatičtěji

Nepravidelné stupňování

Nepravidelně stupňujeme příslovce odvozená od nepravidelně stupňovaných přídavných jmen.

Dobře – lépe/líp – nejlépe/nejlíp

Špatně – hůře/hůř – nejhůře/nejhůř

Zle – hůře/hůř – nejhůře/nejhůř

Dlouho – déle/dél – nejdéle/nejdél

Málo – méně/míň – nejméně/nejmíň

Mnoho/hodně – víc/více – nejvíc/nejvíce

Brzy – dřív/dříve – nejdřív/nejdříve

Vysoko – výš/výše – nejvýš/nejvýše

Daleko – dále/dál – nejdále/nejdál

Nízko – níž/níže – nejniž/nejniže

Blízko – blíže/blíž – nejbliž/nejbliže

ěžko – tíž/tíže – nejtíž/nejtíže

Široko – šíř/šíře – nejšíř/nejšíře

Formy **líp, hůř, víc, míň, dál, dél, dřív, výš, níž, blíž** jsou běžnější v mluvené nebo méně formální češtině. Tvary **lépe, hůře, více, méně, dále** působí formálněji.

Pamatuj!

Nestupňujeme:

- Adverbia odvozená od názvů jazyků – česky, anglicky, německy
 - Adverbia místa – tam, sem, tady, zde
- Adverbia označující konkrétní časový údaj – zítra, letos, tehdy, nyní
 - Adverbia s pevně stanoveným významem → napůl, zcela, doslova
- Adverbia s krajním významem → naprosto, dokonale, maximálně, minimálně

Stupňujeme zejména ta adverbia, u kterých lze hovořit o menší nebo větší míře vlastnosti či způsobu děje: rychle – rychleji – nejrychleji.

Úkol 1.1.: Vyhledejte ve větách adverbia a označte je.

Patrik seděl mlčky v knihovně a přemýšlel nad svou seminární prací.
Včera jsme velmi dlouho čekali na vlak.
Pavína celý život tvrdě pracovala, přitom však stále vypadala mladě a energicky.
Přijel jsem už včera večer, abych nezaspal a přišel na sraz stomatologů včas.
Dnes se budeme věnovat té vaší osmičce vlevo dole a uděláme novou korunku.
Tu zkoušku udělali všichni, ale přesto dva studenti vypadají tak smutně.
V Americe se Marek bez problémů domluvil anglicky i španělsky.
Ráno mi volal náš primář, protože se mnou potřeboval nutně mluvit.
Ačkoliv se kolegové z Německa tvářili odměřeně, chovali se přátelsky a mile.
Tvoje komentáře k mé práci mě hluboce ranily. Nemusel jsi mě hodnotit tak přísně.
Otec se na promoci svého syna posadil dopředu, aby se mohl pyšně dívat na předávání diplomů.

Úkol 1.2.: Z první části cvičení vypište adverbia, která:

a) můžeme dále stupňovat,

b) nemůžeme stupňovat.

Úkol 2: Doplňte do vět příslovce. Příslovce utvářejte od uvedených adjektiv.

dobrý, rychlý, lákavý, brzký, pěkný, poctivý, svěží, mladý, špatný, unavený

Mám se, ale minulý týden na dovolené jsem se měl
Ten krémový dort vypadal, ale ten čokoládový vypadá
Přišli jsme do práce, ale vedoucí oddělení přišel
Manželova babička vypadá stále a
Vlakem dojedeme do Prahy, ale autem ještě
Marek se stále cítí, ale včera mu bylo
Dneska je venku moc
Vždycky pracoval a nikdy nevypadal

Úkol 3: Napište věty a zohledněte rozdíl mezi uvedenými slovy.

Např.: sympatický – sympaticky

Ten nový kolega byl velmi sympatický. – Na první pohled Martin vypadal sympaticky.

Český – česky	
Praktický – prakticky	
Veselé – vesele	
Unavené – unaveně	
Sobecký – sobecky	
Italský – italsky	

PROCVIČOVÁNÍ ZVRATNÝCH SLOVES

Úkol 1: Zapište do vět se, si.

Koupila jsem novou zubní pastu.
Dneska už konečně objednám na preventivní prohlídku.
Lékař zamyslel a pak mi dobře poradil.
Podívali na sebe a pak rozesmáli.
Když syn rozplakal, objal/a jsem ho.
Nevím, jaký vybrat zubní kartáček, proto poradím s dentální hygienistkou.
Termín zákroku jsem zapsala do diáře.
Před odchodem do divadla jsem u zrcadla dlouho upravovala.
Nemohl jsem rozhodnout.
Nakonec jsem přečetl román a sbírku básní jsem schovala na později.

Úkol 2: Pozorujte rozdíly a komentujte.

Probudil mě hluk z ulice.	Probudil jsem se v 7 hodin.
Když pekla, vážila mouku a cukr.	Vaší pomoci si velmi vážím .
Všem radil , ačkoliv ho o radu nežádali.	Lékaři se radili o dalším postupu léčby.
Přejeme vám mnoho úspěchů v nové práci.	Přejeme si , aby naše oddělení bylo větší.
Pomůžete mi, prosím?	Přátelé si vždy pomáhali .
Dostala jsem k výročí květiny.	Dostala jsem se na svůj vysněný obor.

DŮVODOVÉ A DŮSLEDKOVÉ SPOJKY

Důvodové spojky připojují druhou větu souvětí, která vysvětluje tvrzení obsažené v první větě. Důvodové spojky vysvětlují důvod či příčinu. V češtině používáme následující důvodové spojky:

protože	<i>Kolega dnes nepřišel do práce, protože byl nemocný.</i>
neboť	<i>Pacientka přišla k lékaři, neboť cítila silnou bolest v dolní čelisti.</i>
jelikož	<i>Jelikož je to nejlepší student v ročníku, určitě zkoušku udělá.</i>
poněvadž	<i>Poněvadž se nestihl naobědvat, cítil se slabý a bez energie.</i>
vzhledem k tomu, že	<i>Vzhledem k tomu, že sis nevybral dovolenou, vezmi si dnes volno.</i>

Důsledkové spojky připojují větu, která vyjadřuje důsledek tvrzení vyjádřeného v první větě. Přehled důsledkových spojek:

takže	<i>Manželé se pohádali, takže na výlet nakonec nejeli.</i>
tak / a tak	<i>Nařídil si špatně budík, a tak přišel na konzultaci pozdě.</i>
proto / a proto	<i>Špatně spala, proto měla kruhy pod očima.</i>
tudíž / a tudíž	<i>Ráno stihl vypít jen šálek kávy, tudíž se ve 12 hodin cítil slabý.</i>
tedy / a tedy	<i>Zapomněli jsme koupit brambory, tedy k obědu uvaříme těstoviny.</i>

Úkol 1: Dokončete věty.

Používejte mezizubní kartáček, protože

.....

Omezte kouření, neboť

.....

Káva může zanechávat pigmentové skvrny na zubech, protože

.....

Je nutné odstranit zubní kámen, jelikož

.....

Dnes se necítil dobře, proto

.....

Úkol 2: Vyberte vhodné spojky.

Poněvadž/Proto/Tedy si lékař nebyl jistý dalším postupem, poradil se s kolegou.
Pacientka zapomněla na vyšetření, neboť/jelikož/tudíž se dnes nedostavila.
Necítil se ve své kůži, proto/a tak/jelikož dostal nepříjemnou virózu.
Sestřička nachystala karty pacientů na stůl, neboť/takže/a tudíž se blížil začátek ordinační doby.

Úkol 3: Odpovídejte na otázky a používejte různé důvodové a důsledkové spojky.

Proč tvoje sestra nepřijede na návštěvu?

.....

Proč jíš každý den miskou čerstvé zeleniny?

.....

Proč kolegovi radíš?

.....

Proč student udělal zkoušku?

.....

Proč u pacienta vznikl zánět dásní?

.....

Proč lékař pacientovi vytrhl zub?

.....

Proč dnes zůstaneš doma?

.....

Proč poradí pacientů určuje lékař?

.....

Proč se nesmí klepat na dveře ordinace?

.....

Proč si mám připravit kartičku pojištěnce?

.....

Proč nekoupíme brambůrky a bonbony?

.....

Proč jdeš na další školení?

.....

Proč lékař doporučil další vyšetření?

.....

ONEMOCNĚNÍ DUTINY ÚSTNÍ

Úvodní text

SYNDROM PÁLENÍ ÚST – Burning Mouth Syndrome, BMS

V odborné stomatologické terminologii se bolest či pálení jazyka označuje jako *glosodynie*, avšak pokud se bolest či pálení projevuje v celé ústní dutině, hovoříme o *stomatodynii*. Diagnóza je typicky *per exclusionem*, tedy po vyloučení jiných místních a celkových příčin.

Glosodynie a stomatodynie dělíme na primární a sekundární. Pokud není zjištěna lokální či systémová příčina, hovoříme o primárním typu. V případě nalezení zjistitelné příčiny, např. kandidózy, xerostomie, anémie, deficitu vitamínu B12, diabetu či hormonálních změn, hovoříme o sekundárním typu. Příčinou sekundární glosodynie či stomatodynie může být i používání nevhodné protézy.

Pacienti si při BMS často stěžují na pálení v ústech, bolest nebo dysestezii v ústech, avšak sliznice je klinicky klidná a vyšetření neprokáže jinou příčinu obtíží. Mezi typické příznaky BMS dále řadíme brnění jazyka či ústní sliznice. Pacient může pociťovat suchost v ústech, i když je normální tvorba slin. V některých případech pacienti popisují změny chuti, např. kovovou, hořkou nebo kyselou. Obtíže jsou v ranních hodinách méně výrazné, během dne se zhoršují a nejvýraznější jsou večer. Obvykle trvají i týdny až měsíce, ale sliznice zůstávají bez viditelných patologických změn.

Pro správné stanovení diagnózy je klíčové odebrat anamnézu pacienta, provést klinické vyšetření ústní dutiny a vyloučit lokální příčiny problému. Dále lze provést laboratorní, mikrobiologické a alergologické vyšetření. Pacienta se dotazujeme, jak dlouho symptomy trvají, kdy se objevila bolest či pálení v ústech, jak se mění charakter symptomů v průběhu dne a zda pacient cítí suchost v ústech, poruchy chuti či používá zubní náhradu. Důležitou informací je také pacientova medikace. Lékař potřebuje znát léky, které pacient užívá, ať už dlouhodobě či krátkodobě.

Lékař vyšetřuje jazyk, bukalní sliznice, stav patra, rty, spodinu ústní, parodont, chrup a kontroluje stav korunek a výplní. Pokud se rozhodne provést u pacienta laboratorní vyšetření, provádí se krevní obraz, jaterní a renální parametry dle stavu pacienta, dále hodnoty železa, ferritinu, kyseliny listové, zinku a hormonů štítné žlázy. Lékaře také zajímají zánětlivé parametry.

Při diferenciální diagnostice je třeba rozlišit zejména orální kandidózu, aftózní stomatitidu, alergii na dentální materiály, refluxní chorobu, lichen ruber planus, leukoplakii nebo jiné prekancerózy. Lékař též zohledňuje psychogenní a psychosomatické faktory. Následná léčba závisí na tom, zda se jedná o primární či sekundární typ BMS.

V případě primárního BMS je léčba často symptomatická. Pacienta je třeba edukovat o úpravě ústní hygieny, vyhýbání se alkoholu, kouření, ostrým jídlům a dalším dráždivým faktorům, jako jsou dráždivé ústní vody apod. Lékař může pacientovi předepsat např. antikonvulziva, náhrady slin, antidepresiva, nízkourovňovou laserovou terapii či transkraniální magnetickou stimulaci. Léčba je vždy individuální otázkou a u jednotlivých pacientů se proto liší.

Použité zdroje:

MSD Manual Professional Edition. (n.d.). Burning mouth syndrome. MSD Manuals. Retrieved May 21, 2026, from <https://www.msdmanuals.com/professional/dental-disorders/lip-and-tongue-disorders/burning-mouth-syndrome>
Chmieliauskaite, M., Stelson, E. A., Epstein, J. B., Klasser, G. D., Farag, A. M., & Albuquerque, R. (2021). Management of burning mouth syndrome: A systematic review. *Journal of Oral & Facial Pain and Headache*, 35(4), 293–310. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8793318/>
International Journal of Molecular Sciences. (2024). Burning mouth syndrome: Current concepts and future perspectives. *International Journal of Molecular Sciences*, 25(21), Article 11442. <https://www.mdpi.com/1422-0067/25/21/11442>

ÚKOLY K TEXTU

Úkol 1: Rozhodněte na základě textu, zda jsou tvrzení pravdivá (P) či nepravdivá (N).

	Tvrzení	P / N
1	V odborné neurologické terminologii se bolest či pálení jazyka označuje jako glosodynie.	
2	Sekundární glosodynie či stomatodynie může být způsobena používáním nevhodné protézy.	
3	Pacienti si výjimečně stěžují na pálení v ústech, bolest nebo dysestezii v ústech.	
4	V některých případech pacienti popisují kovovou, hořkou nebo kyselou chuť v ústech.	
5	Pacienti vždy udávají pocit suchosti v ústech a poruchu tvorby slin.	
6	Pro stanovení diagnózy neodebíráme anamnézu pacienta.	
7	Pacienta se ptáme na délku trvání symptomů, kdy se objevila bolest či pálení v ústech.	
8	Lékař vyšetřuje pouze bukální sliznice.	
9	Při diagnóze primárního BMS je léčba často symptomatická.	
10	Léčba je vždy stanovována individuálně a u jednotlivých pacientů se proto liší.	

Úkol 1: Vysvětlete uvedené pojmy: glosodynie, stomatodynie, per exclusionem.

Úkol 2: Doplňte slovní spojení. Vybírejte slova z nápovědy a запиšte je ve správné formě.

Příčina, chuť, korunka, výplň, železo, kyselina, zinek, vyšetření, parametr, stomatitida, choroba

1. místních a celkových
2. změny, např. kovová, hořká nebo kyselá
3. stav a
4. hodnoty, ferritinu, listové,
5. laboratorní
6. renální
7. aftózní
8. refluxní

Úkol 3: Zapište k uvedeným slovům synonyma.

- Protéza
 Brnění
 Edukovat
 Anémie

Úkol 4: Spojte dvojice.

Kandidóza	<i>Nález bílých nebo šedavých skvrn na sliznici</i>
Xerostomie	<i>Pocit sucha v ústech</i>
Dysestezie	<i>Kvasinková infekce</i>
Leukoplakie	<i>Neurologická porucha čítí</i>

LEXIKÁLNĚ-GRAMATICKÁ CVIČENÍ

Úkol 1: Doplňte do vět chybějící informace z textu.

a) Doplňte adjektiva ve správném tvaru

Glosodynii i stomatodynii dělíme na a Pokud není zjištěna či příčina, hovoříme o primárním typu. V případě nalezení příčiny, např. kandidózy, xerostomie, anémie, deficitu vitamínu B12, diabetu či změn, hovoříme o typu. Příčinou sekundární glosodynii či stomatodynii může být i používání protézy.

b) Doplňte substantiva ve správném tvaru

Pro správné diagnózy je klíčové odebrat pacienta, provést klinické vyšetření ústní a vyloučit lokální příčiny problému. Dále lze provést laboratorní, mikrobiologické a alergologické vyšetření. se dotazujeme, jak dlouho symptomy trvají, kdy se objevila či pálení v ústech, jak se mění symptomů v průběhu dne a zda pacient cítí v ústech, poruchy chuti či používá zubní Důležitou je také pacientova medikace. potřebuje znát, které pacient užívá, ať už dlouhodobě či krátkodobě.

c) Doplňte prepozice

Pokud není zjištěna lokální či systémová příčina, hovoříme primárním typu. Pacient může pociťovat suchost v ústech, i když je tvorba slin normě. Obvykle trvají i týdny až měsíce, ale sliznice zůstávají viditelných patologických změn. Léčba je vždy individuální otázkou a jednotlivých pacientů se proto liší.

GRAMATIKA: UKAZOVACÍ ZÁJMENA

Ukazovací zájmena v češtině představují velmi aktivně užívanou složku slovní zásoby. Čeština oproti jiným jazykům umí tvořit tzv. deriváty, tedy další formy ukazovacích zájmen, od základních tvarů ukazovacích zájmen. Důvodem je přesnost. Díky vyššímu počtu těchto výrazů lze specifikovat pozice osoby nebo objektu (blízko – blíže – dál – daleko – hodně daleko). Ukazovacími zájmeny také vyjadřujeme, zda je nám osoba či předmět známý či nikoliv. Můžeme si to představit jako používání určitého členu the v angličtině.

Podívejte se na následující příklady:

Tenhle zelený dům se mi líbí více než ten modrý. A támhleten červený se mi nelíbí vůbec.

→ *Tenhle dům* – konkrétní, dobře viditelný, bližší lokalizace

→ *Ten modrý* – vzdálenější

→ *Támhleten* – nejvzdálenější od pozice mluvčího

Tyto ženy přišly dříve než já, ale myslím, že támhleten muž byl v čekárně úplně první.

→ *Tyto ženy* – konkrétní osoby, vidím je před sebou nebo vedle sebe

→ *Támhleten muž* – sedí v pozadí, vzdálená pozice od pozice mluvčího

Támhleta žena mi někoho připomíná.

→ *Támhleta žena* – vzdálená pozice osoby, nekonkrétní

Přejděte na chodník k tomuhle domu. Musíte jít rovně tamtou ulicí až na konec a tam je zastávka autobusu.

→ *K tomuhle domu* – hovoříme o konkrétním známém domě, viditelný pro obě osoby

→ *Tamtou ulicí* – vzdálenější pozice

Tabulka ukazovacích zájmen v češtině

Základní forma	Ten	Ta	To	Ti, ty, ta
Konkrétní objekty, které se nachází v naší bezprostřední blízkosti	Tenhle, tento	Tahle, tato	Tohle, toto	Tihle, tito
Objekty ve střední vzdálenosti od naší aktuální pozice	Tamten	Tamta	Tamto	Tamti Tamty Tamta
Objekty vzdálené od naší aktuální pozice (může být doprovázeno ukazováním prstem)	Támhleten	Támhleta	Támhleto	Támhleti Támhlety Támhleto

Ukazovací zájmena v češtině skloňujeme.

Číslo		Singular			Plurál	
Rod	Mužský	Ženský	Střední	Mužský	Ženský	Střední
Nom	Ten	Ta	To	Ti lidi Ty domy	Ty	Ta
Gen	Toho	Té	Toho	Těch	Těch	Těch
Dat	Tomu	Té	Tomu	Těm	Těm	Těm
Ak	Ten dům Toho člověka	Tu	To	Ty	Ty	Ta
Vok	-	-	-		-	-
Lok	Tom	Té	Tom	Těch	Těch	Těch
Inst	Tím	Tou	Tím	Těmi	Těmi	Těmi

Skloňování dalších odvozených forem ukazovacích zájmen vychází z tabulky skloňování základních forem *ten, ta, to*.

Skloňování dalších odvozených forem ukazovacích zájmen vychází z tabulky skloňování základních forem *ten, ta, to*.

SINGULÁR						
	Mužský rod		Ženský rod		Střední rod	
Nom	Tamten	Tento	Tamta	Tato	Tamto	Toto
Gen	Tamtoho	Tohoto	Tamté	Této	Tamtoho	Tohoto
Dat	Tamtomu	Tomuto	Tamté	Této	Tamtomu	Tomuto
Ak	Tamten dům Tamtoho člověka	Tento dům Tohoto člověka	Tamtu	Tuto	Tamto	Toto
Vok	-	-	-	-	-	-
Lok	Tamtom	Tomto	Tamté	Této	Tamtom	Tomto
Inst	Tamtím	Tímto	Tamtou	Touto	Tamtím	Tímto

Skloňování dalších odvozených forem ukazovacích zájmen vychází z tabulky skloňování základních forem *ten, ta, to*.

PLURÁL						
	Mužský rod		Ženský rod		Střední rod	
Nom	Tamti lidé Tamty domy	Tito lidé Tyto domy	Tamty	Tyto	Tamta	Tato
Gen	Tamtěch	Těchto	Tamtěch	Těchto	Tamtěch	Těchto
Dat	Tamtěm	Těmto	Tamtěm	Těmto	Tamtěm	Těmto
Ak	Tamty	Tyto	Tamty	Tyto	Tamta	Tato
Vok	-	-	-	-	-	-
Lok	Tamtěch	Těchto	Tamtěch	Těchto	Tamtěch	Těchto
Inst	Tamtěmi	Těmito	Tamtěmi	Těmito	Tamtěmi	Těmito

Úkol 1: Přečtěte si ukázkou textu a vyhledejte ukazovací zájmena. Určete jejich pád.

Recidivující afty

Afty jsou jednou z nejčastějších bolestivých lézí v dutině ústní. Poprvé se o tomto postižení zmínil Hippokrates (460–370 př. n. l.) a použil pro označení tohoto zdravotního problému termín „aphthai“ (1). Recidivující afty jsou takové malé, okrouhlé nebo oválné ulcerace kryté žlutým nebo šedavým povlakem. Mohou se vyskytnout solitárně nebo mnohočetně. V okolí je typické zarudnutí – halo. Častěji se toto onemocnění vyskytuje u dětí a dospívajících, ale nemusí to být pravidlem (2). Postihují až 25% populace. Toto postižení se často opakuje (recidivuje), v tříměsíčních intervalech je postiženo až 50% jedinců. Častěji se vyskytuje u žen. S výskytem této diagnózy je spojováno mnoho predispozičních faktorů – traumatizace ústní sliznice, genetické faktory, nedostatek některých nutričních faktorů, virové a bakteriální infekce a endokrinní poruchy. Všechny formy recidivujících aftů mohou negativně ovlivnit kvalitu života a prospívání pacienta. Patogenezi tohoto postižení se snaží vysvětlit několik teorií. Za velmi pravděpodobné jsou považovány interakce imunitního systému, genetických faktorů a faktorů zevního prostředí.

Zdroj: Koberová, R., Radochová, V., & Merglová, V. (2022). Recidivující afty u dětí. *Pediatric pro praxi*, 23(3), 181–184.
<https://www.pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2022/03/03.pdf> (upraveno)

Úkol 2: Přečtěte si věty a určete, zda ukazovací zájmeno udává blízkou či vzdálenou pozici.

1	Tenhle zubní kartáček si už nekupujte a poříďte si raději támhleten.
2	Tady tento kaz opravíme ihned, ale ten druhý zaléčíme až příště.
3	Mohu se posadit tam nebo raději támhle?
4	K rentgenu se dostanete touto chodbou a pak po schodech do třetího patra.
5	Zkuste se zaregistrovat v támhleté ordinaci, protože v té naší nové pacienty nepřijímáme.

Úkol 3: Vyberte správná ukazovací zájmena podle kontextu.

- a) Lékař vyšetřuje pacienta a říká sestřice:
Támhleten/Tenhle pacient má kaz na pětce vlevo dole.
- b) Žena radí turistovi, kudy jít k divadlu:
Musíte projít touhle/támhletou ulicí až ke křižovatce a pak se dáte doleva.
- c) Váš kolega otevírá dárek k narozeninám:
Děkuji vám všem! Támhleto/Tohle jsem nečekal.
- d) Pacient popisuje lékaři svoje obtíže:
Pane doktore, bolí mě támhleten/tenhle zub vlevo a pak ještě tamten/tento hned vedle.

Úkol 4: Doplňte správné formy ukazovacích zájmen uvedených v závorce.

K (tenhle) domu patří i krásná zahrada. U (ta) naší nové sousedky často zní hlasitá hudba. Vedle (to) dítěte seděla v čekárně jeho matka. Bojím se (ten) velkého operačního zákroku. Kam půjdeš po (toto) vyšetření? Ošetření (tohle) malého dítěte i (ten) staršího pána proběhlo bez komplikací. Musím se podívat do (ta) lékařské knihy znovu. Nejsem si jistá (ta) diagnózou, proto jdu na konzultaci k (ti) zkušeným specialistům. Byl jsi u (ten) doktora nebo ne?

Úkol 5: Odpovídejte na otázky a používejte ukazovací zájmena.

Např.: Komu věříš? – Věřím tomu mladému lékaři.

Co si dnes koupíš k obědu?

Ke komu jdeš na návštěvu?

U koho jsi včera přespal/a?

Bez čeho neodejdeš z bytu?

S čím si nevíš rady?

Od koho chceš pomoci?

O čem jste mluvili s Janou?

Úkol 6: Přepište věty v množném čísle.

Např.: Koupil jsem tu květinu. – Koupil jsem ty květiny.

Přečetla jsem tuhle knihu.

Udělal jsem tohle cvičení.

Splnil jsem ten úkol.

Mluvili jsme s tím člověkem.

S tímto problémem jsem se ještě nesetkal.

Tento dům je velice moderní.

Honza opakoval tamto slovo.

Vidíš tamtu mladou ženu?

GRAMATIKA: SLOVESA POHYBU S PREFIXY

V lekci 3 jsme se již seznámili se základními slovesy pohybu při popisu zkušeností a událostí. Připomeňme si již známá slovesa pohybu: jít-chodit, jet-jezdit, běžet-běhat, letět-létat, nést-nosit, vézt-vozit.

Slovesa pohybu v češtině často používáme s prefixy (předponami) s cílem upřesnit popis pohybu – jeho směr, začátek, ukončení, průběh nebo způsob pohybu. Od základního slovesa pohybu můžeme připojením prefixu utvořit více tvarů, které popisují různé pohyby.

JÍT → přijít (někam nebo k někomu), odejít (odněkud nebo od někoho), vejít (směrem do místnosti nebo budovy), vyjít (směrem ven z místnosti nebo budovy), sejít (směrem dolů ze schodů nebo z kopce), dojít (do cíle, cílové destinace), obejít (okolo člověka, věci nebo budovy).

Vznikají tak od základového slovesa nové tvary, které používáme v dokonavém i nedokonavém vidu.

Např.: skočit – skákat → přeskočit – přeskakovat. Pro úspěšné používání pohybových sloves s prefixy je nutné znát význam používaného prefixu.

prefix	význam
PŘI-	Označuje přiblížení nebo příchod do cíle. <i>Přišel domů z práce. Pacient přišel k doktorovi. Přijdu do práce v 8 hodin.</i>
OD-	Označuje odchod, pohyb směrem pryč/ven <i>Odešel z práce a hledá si nové zaměstnání. Odjeli jsme na dovolenou.</i>
VY-	Označuje pohyb směrem ven, z vnitřní strany/ interiéru <i>Vyšla jsem z ordinace na chodbu. Vyjel autem z garáže.</i> Označuje pohyb směrem nahoru <i>Vystoupali jsme na vysokou horu. Vystoupal po schodech do 4. patra.</i>
VE-, V-	Označuje pohyb směrem dovnitř <i>Do místnosti vešla moje kamarádka. Vjel do úzké uličky. Pacient bez klepání vběhl do ordinace.</i>
NA-	Označuje pohyb nahoru, používá se při popisu cestování dopravními prostředky <i>Jana nastoupila do vlaku.</i>
S-, SE-	Označuje pohyb směrem dolů, z povrchu pryč nebo směr dohromady <i>Sešel po schodech do přízemí. Spadl ze žebříku na zem. Sešli se na společný oběd.</i>
VZ-	Označuje pohyb směrem vzhůru <i>Letadlo vzlétlo. Listí se vznášelo ve větru. Oheň vzplanul a ničil celou budovu.</i>
PO -	Označuje kratší pohyb nebo začátek pohybu <i>Pavel popošel blíž ke dveřím. Posadil jsem se. Postoupil jsem ve frontě o kousek dopředu.</i>
PRO-	Označuje pohyb skrz <i>Prošli jsme krásným parkem. Projeli jsme ulicí až na konec města. Proběhl budovou a rychle mířil ven.</i>
PŘE-	Označuje pohyb směrem přes něco (překážku) <i>Klára přeskočila kaluž na cestě. Auto přejelo přes koleje. Překročil hranice dvou států.</i>
OB-	Označuje pohyb kolem/okolo něčeho <i>Objel jsem město třikrát dokola. Obešel jsem starší paní, která šla pomalu.</i>
ZA-	Označuje pohyb směrem dozadu, za něco, mimo viditelný prostor <i>Tužka mi zapadla za stůl. Slunce pomalu zapadalo. Zajdu za lékařem. Zaběhnu do obchodu.</i>
U-	Označuje vzdálenost nebo pohyb směrem pryč <i>Ušel jsem 15 km. Studenti uběhli 3 km. Se strachem v očích utekl z místnosti.</i>

Úkol 1: Vyberte správnou odpověď.

Ujdu/Zajdu k sestře na krátkou návštěvu.
Zloděj přeběhl/utekl z místa činu.
Pacienti se posadili/přeseděli v čekárně.
Lékař uvázal/obvázal pacientovi řeznou ránu na ruce.
Ten potok je moc široký na to, abychom ho poskočili/přeskočili/zaskočili.
Patrik odběhl/seběhl z kopce dolů.
Odešel/zašel/přišel jsem domů velmi brzy.
Musíte přejít/projít/ujít touhle ulicí a pak půjdete/pojdete/přejdete rovně.
Odjel/vyjel/přejel z garáže a vyrazil/přerazil/zarazil na výlet.
Jakmile Aneta postoupila/nastoupila do vlaku, otevřela si knihu.

Úkol 2: Doplňte do vět vhodné sloveso pohybu s prefixem ve správné formě.

Do čekárny pacient a hovoří se sestřičkou.

Sestřička: Pane Novotný, chvíli počkejte. Pan doktor hned Zatím se

Pacient: Jistě, počkám. si ještě pro láhev vody.

Sestřička: Víte kudy se dostanete k automatu?

Pacient: Myslím, že touhle chodbou doleva, ale nejsem si jistý.

Sestřička: Lepší bude, když k výtahu a po schodech o patro výš.

Pacient: Takže, tudy k výtahu, pak po schodech a tam už je automat na vodu?

Sestřička: Přesně tak. Pak zase zpátky k nám. Pak doktor mezitím určitě

Zatímco pacient pro láhev vody, lékař do ordinace.

Lékař: Dobrý den, sestřičko! Už první pacient?

Sestřička: Dobrý den, pane doktore! Ano, pan Novotný před chvílí. Ještě si koupit vodu a za chvíli se vrátí.

Lékař: Dobře. mi jeho kartu a za mnou. Musíme připravit nástroje.

Sestřička: Ano, pane doktore.

Lékař se připravil, sestřička kartu pacienta a sadu sterilních nástrojů.

Sestřička: Mohu pana Novotného zavolat?

Lékař: Určitě, pro něj, prosím.

Sestřička z ordinace, otevřela dveře do čekárny a zavolala pacienta.

Sestřička: Pan Novotný! , pan doktor se vám bude věnovat.

Pacient z čekárny a do ordinace.

Pacient: Dobrý den, pane doktore, jsem na ten zákrok.

Lékař: Dobrý den! Už na vás čekám.

Pacient: Nečekáte dlouho? jsem jen na chvíli. Potřeboval jsem si koupit vodu.

Lékař: Ne, ne. To je v pořádku.

Sestřička: se posadit, pane Novotný.

Lékař: Tak, pane Novotný, si teď postup krok za krokem. Kdybyste něčemu nerozuměl, ptejte se.

Pacient: Když vidím ty nástroje, nejradši bych , pane doktore.

Sestřička: Nebojte se. Bude to bolet jen chvíli a pak to

Lékař: Já vám rozumím. Zkusíme to zvládnout rychle. Ještě jednou mi ukažte směr bolesti.

Pacient: Bolest tady dole, pak dopředu a až tady u krku.
Dokonce mi tady také takový otok. Vidíte?

Lékař: Ano, to je normální. Nemusíte se ničeho obávat.

Po provedení zákroku lékař instruuje pacienta.

Lékař: Máte to za sebou. Nebylo to tak hrozné, že?

Pacient: Bolí to jako čert, ale nedá se nic dělat. Musel jsem tím

Lékař: Dám vám recept a s tím si do lékárny.

Až domů, nemluvte moc, chvíli nic nejezte a vezměte si prášek na bolest.

V lékárně vám napíší dávkování na krabičku. Když to bude opravdu hodně bolet, můžete si dát studený obklad a hlavu si šátkem, ale ne na moc dlouho.

Pacient: Děkuji vám. Kdy mám na kontrolu?

Lékař: Na kontrolu za týden. Sestřička vás objedná.

Pacient z ordinace, rozloučil se se sestřičkou a si kartičku s termínem kontroly a recept na léky proti bolesti.

Úkol 3: Opravte slovní spojení.

chybně	správně
Přeskočit přes chodbu	
Vystoupit do autobusu	
Ujít do práce	
Zajít od lékaře	
Seběhnout do schodů	
Zapadnout ze stolu	
Provázat kolem krku	
Přešít skrz kůži	

PŘÍČINNÉ SPOJKY

Příčinné spojky, jak jejich název říká, vyjadřují příčinu. Odpovídají na otázky: Proč? Z jakého důvodu/příčiny? Za jakým účelem? Za jakých podmínek? Co to způsobilo? Co tomu nezabránilo? Na základě významu mezi nimi můžeme rozlišit spojky:

- a) Příčinné v užším smyslu
- b) Účelové
- c) Podmínkové
- d) Důsledkové
- e) Přípustkové
- f) Účinkové

Přehled spojek vyjadřujících příčinné vztahy:

Přehled spojek vyjadřujících příčinné vztahy:	
Příčina, důvod	Protože; poněvadž; jelikož; že
Účel	Aby; ať
Podmínka	Pokud; kdyby; jestli; jestliže;-li; když
Důsledek	Takže; pročez; proto; a proto; tudíž
Přípustka	Ačkoliv; ačkoli; přestože; byť; třebaže; ač; i když
Účinek	Takže; že; až; tak, že

Poznámky:

- Spojka **poněvadž** se používá v psaných textech, zejména v beletrii. V mluveném projevu je charakteristická pro starší generaci.
- Spojka **jestli** je charakteristická pro beletrii i mluvený jazyk.
- Spojky **jestliže; ač; byť; třebaže** se v mluveném projevu vyskytují zřídka.
- Spojka **pročez** se objevuje nejčastěji v beletrii a v mluveném projevu se nepoužívá.¹⁹

¹⁹ Cvrček, V. et al., 2015, p. 347.

Úkol 1: Přečtěte si věty a určete typ vztahu, který spojka vyjadřuje – příčina, účel, podmínka, důsledek, přípustka, účinek.

1. Magdalena zůstala doma, protože se necítila dobře.
 2. Sestřička přišla do práce dřív, aby stihla připravit ordinaci.
 3. Pokud budeš něco potřebovat, určitě mi zavolej.
 4. Ačkoliv Eliška spala 8 hodin, ráno se probudila unavená.
 5. Pacient měl tak silné bolesti, že musel okamžitě na pohotovost.
 6. Studenti nestihli autobus, takže přišli na fakultu pozdě.
 7. Přestože se zubaře bál, směle vstoupil do ordinace.
 8. Chod' na pravidelné kontroly, ať pak nemusíš na nějaký velký zákrok.
 9. Kdyby mu bylo opravdu tak špatně, vyhledal by už dávno pomoc lékaře.
 10. Pacient byl před operací tak nervózní, až se celý rozechvěl.
-

Úkol 2: Spojte věty spojkou uvedenou v závorce.

1. Pacient měl bolesti zubu. Zašel ke svému zubaři. (protože)
2. Lékař vysvětloval léčbu srozumitelně. Pacient neměl žádné otázky. (jelikož)
3. Měl málo času. Dokončil všechnu práci. (ačkoliv)
4. Medik se pečlivě připravoval. Zkoušku udělal. (takže)
5. Lékař mluvil pomalu. Pacientka z Británie mu rozuměla. (aby)
6. Byla velmi unavená. Usnula u televize. (tak – že)
7. Nebudeš se cítit dobře. Zůstaň raději doma. (pokud)

SOUHRNNÉ PROCVIČOVÁNÍ SPOJEK II

Úkol 1: Přepište věty tak, aby zůstal podobný význam. Použijte spojky ze závorky.

Např.: Byl nemocný, proto nepřišel do práce. Nepřišel do práce, protože byl nemocný.

a) Anna šla do lékárny, aby si koupila léky. (protože)

.....

b) Martin zavolal svému lékaři, aby se objednal na kontrolu. (protože)

.....

c) Honza šel k lékaři, protože ho bolelo v krku. (a proto)

.....

d) Mluvte víc nahlas, aby vám pacient rozuměl. (ať)

.....

e) Když se ráno nebudeš cítit dobře, vezmi si den volna. (jestliže)

.....

f) Když nás poprosíš, pomůžeme ti. (pokud)

.....

g) Emil chtěl přijít na oslavu, ale náhle onemocněl. (jenže)

.....

h) Zatímco lékař mluvil s pacientem, sestřička zapisovala informace. (a během toho)

.....

i) Po náročném dni Uršula přišla domů a hned si šla lehnout. (jakmile)

.....

j) Kolegyně připravila karty pacientů a uvařila kávu. (nejenže)

.....

OPAKOVÁNÍ

Úkol 1: Doplňte do vět správné tvary slov.

Etiologie onemocnění (temporomandibulární kloub) – TMK

Vznik (porucha) TMK vychází v (současná doba) z multifaktoriální teorie – na (vznik) onemocnění se nepodílí jedna příčina, ale několik. Nejčastější (příčina), které způsobují vznik onemocnění (čelistní kloub), jsou: anatomické, traumatické, psychosociální, patofyziologické, celkové.

(Anatomický) faktory zahrnují změny tvaru (kloubní výběžky) a (jamka), změny strmosti tuberculum articulare, které souvisí nejčastěji s (poruchy) (hybnost) Příliš ploché tuberculum je (jeden) z (důvody) hypermobility (kloub)

Do (anatomické příčiny) patří také poruchy (dentice), nestabilní (okluze) – vady (skus), chybějící zuby, artikulační překážky, např. nepravidelně postavené zuby, vysoké výplně, nevhodné protetické náhrady.

Traumatické faktory je možné rozdělit na (mikrotrauma a makrotrauma – pl.) (Mikrotrauma – pl.) čelistního kloubu jsou způsobována (opakované přetěžování) nefyziologickými pohyby čelistního kloubu. Vlivem (dlouhodobé zvýšení) (intraartikulární tlak) může dojít k (poškození – sg.) disku, ke vzniku (adheze – pl.) či rozvoji (osteoartritické změny) Mikrotraumatizace dále způsobuje (dlouhodobá svalová kontrakce) s (následné zhoršení prokrvení) svalu a vznikem (bolestivé svalové spazmy)

(Makrotrauma – pl.) jsou výrazná, nejčastěji jednorázová, přetížení (kloub) Jedná se o náraz, úder, přílišné otevření (ústa), prudký nákus. Makrotrauma může být spojeno se (zlomeniny) (kloubní výběžek), kdy bývá přítomno poškození (intraartikulární tkáň) s rozvojem (zánět), hemarthrosis. Trauma (kloub) se na vzniku onemocnění (kloub) nemusí projevit okamžitě, mnohdy se následky (poranění) projeví až za řadu let.

Psychosociální faktory jsou zařazovány mezi (nečastější příčina) Do (tato skupina) patří zejména stres. V důsledku (vnitřní mechanismy) ovládání (stresová situace) dochází často ke (vznik) hypertenze, (gastroduodenální vředy), ale také ke (zvýšené napětí) svalstva (hlava) a (krk) Právě zvýšená aktivita (žvýkací svaly) vede ke vzniku (parafunkční pohyby) – nadměrné zatínání (zuby), skřípání, atypické pohyby (dolní čelist) Tyto parafunkční pohyby pak působí na (čelistní kloub) ve smyslu mikrotraumatizace se všemi výše (popsané) důsledky.

Patofyziologické faktory jsou (systémové onemocnění – pl.) projevující se v (oblast) TMK – endokrinní, degenerativní, infekční a revmatologická onemocnění. Nejvýraznější podíl tvoří revmatoidní onemocnění, které souvisí s (degenerativní změny) kloubu. Dalším (výrazný faktor) jsou vertebrogenní onemocnění, a to zejména (krční páteř) Souvisí se (změna) napětí (krční svaly), s (vyzařování) bolesti do oblasti (klouby) a (tvář) Do (patofyziologické příčiny) pak také patří lokální faktory spojené se (stav) chrupu a (masťtkační funkce)

Celkové faktory jsou podmíněné (dědičnost, pohlaví, věk) Podílejí se na (odpověď) (organismus) na podnět a na (adaptabilita) (organismus) na zatěžující situace.

Celkově je možné konstatovat, že mezi nejčastěji postižené věkové skupiny se řadí jedinci ve (věk) kolem 20 a 40 let, což souvisí i s (fakt) , že tyto věkové skupiny jsou častěji vystaveny (zvýšený psychický tlak) Co se týče pohlaví, onemocnění TMK postihují více ženy než (muži) , a to v (poměr) 3:1. Přesná příčina (tato skutečnost) je zatím neznámá. V (úvaha) přichází hormonální etiologie či nižší (adaptace) na stres.

Machoň, V. et al. (2008). Léčba onemocnění čelistního kloubu. Praha: Grada. s. 13-14. Upraveno.

Úkol 2: Zapište číslovky slovy.

1980
1150
492
15
24.
1.
10.
53.

Úkol 3: Odpovídejte na otázky v kondicionálu.

Co byste dělal/a, kdybyste měl/a týden dovolené?

.....

Kam byste šel/šla, kdyby venku pršelo?

.....

Co byste si chtěl/a koupit domů?

.....

Jak byste reagoval/a na nespokojeného a nepříjemného pacienta?

.....

S kým byste šel/šla na večeři, kdybyste mohl/a pozvat kohokoliv?

.....

Úkol 4: Zapište správné tvary duálu v příslušném pádě.

Obě dvě ruce → instrumentál:
Bolavá kolena → lokál:
Široká ramena → genitiv:
Velké uši → instrumentál:
Ploché nohy → dativ:

Úkol 5: Doplňte slovesné vazby.

Zabývat se, spoléhat (se) na, souhlasit s, snít o, vyznat se v (já) s vámi, protože můj názor je jiný.
V našem institutu (my) výzkumem hub.
Přiznám se, že oboru psychologie vůbec
Už roky (ona) dovolené ve Skandinávii.
Stěhujeme se příští týden. (já) tvou pomoc.

Úkol 6: Doplňte neurčitá zájmena a příslovce ve správném tvaru.

- a) zaklepal na dveře, ale když sestřička otevřela dveře, nikoho neviděla.
b) Ztratil jsem hodinky, takže se zkusím na ulici zeptat, kolik je hodin.
c) Podívej, Alice! jsme ti přinesli!
d) Nemůžu najít peněženku, ale určitě musí být v bytě.
e) Pacient v nemocnici chtěl zavolat blízkému.
f) Pacientka hledala rentgen a zabloudila v nemocnici.
g) Ještě nevím co, ale si v tom novém obchodě určitě koupím.
h) O svých problémech bys měl říct.
-

Úkol 7: Doplňte tabulku s ukazovacími zájmeny.

1	Tamta	Támhleten		Tito
2			Tohohle	
3				Těmto
4			Tohle	
5	Tamté			
6		Támhletím		

Úkol 8: Zapište datum.

- a) Dvacátého osmého října
b) Devatenáctého května
c) Desátého srpna
d) Třicátého prvního ledna
e) Pátého července
f) Třináctého prosince
g) Druhého devátý
h) Dvacátého pátého šestý
i) Sedmnáctého jedenáctý
-

Úkol 9: Práce s textem. Přečtěte si uvedený text a rozhodněte, zda jsou tvrzení pravdivá (ANO) či nepravdivá (NE). Nepravdivá tvrzení opravte.

Dnes přijde na vyšetření pan Malý. U vyšetření mi bude asistovat moje zdravotní sestra a také bude přítomen jeden mladší kolega, který je u nás na oddělení na stáži.

Pan Malý je naším pacientem už několik let. Objednal se telefonicky na kontrolní vyšetření, protože pociťuje zhoršení svých aktuálních potíží. Jelikož pacient už do telefonu uvedl, že se zhoršila bolestivost čelistního kloubu a také se objevily zvukové fenomény, dnes se zaměřím právě na vyšetření čelisti, které sestává z několika kroků – klinické vyšetření, použití zobrazovacích metod a užití miniinvazivní léčby.

U klinického vyšetření si dávám záležet na tom, aby byl pacient klidný. Postupuji beze spěchu s cílem posílit pacientovu důvěru. Povídáme si o tom, co pacienta trápí. Nechávám mu dostatek prostoru, aby mohl popsat své obtíže. Ptám se na trvání a charakter těchto potíží. Pan Malý hovoří o bolesti, tedy ho žádám, aby zkusil zhodnotit její intenzitu na stupnici od 1 do 10, kdy jedna je nejmíň a deset nejvíc. Bolest pacient popisuje jako 5-6. Není lokalizovaná v jednom bodě, ale šíří se do přilehlých oblastí. Ptám se, zda pan Malý sleduje nějaké změny v hybnosti čelisti a zajímají mě zvukové fenomény, které uváděl do telefonu. Pan Malý udává pocit lupnutí při každém otevření úst.

Tvrzení:

1. U vyšetření pacienta bude přítomen pouze lékař.
2. Pan Malý přichází na vyšetření poprvé.
3. Pan Malý se objednal na vyšetření telefonicky předem.
4. Pacient o svých obtížích po telefonu nemluvil.
5. Pacient udává zhoršení bolestivosti čelisti a nově přítomnost zvukových fenoménů.
6. Vyšetření čelisti sestává z dvou hlavních kroků.
7. Při klinickém vyšetření lékař postupuje rychle.
8. Lékař se dotazuje pacienta a nedává mu příliš prostoru.
9. Pacient hodnotí intenzitu bolesti jako 5-6 na stupnici od 1 do 10.
10. Bolest je lokalizovaná v jednom místě.
11. Zvukový fenomén pacient popisuje jako lupnutí.

Úkol 10: Práce s textem. Přečtěte si uvedený text a splňte navazující úkoly.

Vyšetření ve stomatologii

Komplexní stomatologické vyšetření se skládá z několika částí. Začíná celkovým pohledem na pacienta a odebráním anamnézy, dále následuje extraorální vyšetření, kde se podrobněji zaměřujeme na oblast hlavy a krku, poté přistupujeme k podrobnému intraorálnímu vyšetření a indikujeme pomocná vyšetření. Vyšetření končí stanovením diagnózy a terapeutického plánu.

Vzhled pacienta často vypovídá o celkovém onemocnění či hendikepu pacienta (např. Downova choroba, spastická kvadruparéza u dětí s dětskou mozkovou obrnou, ale také akutní infekční onemocnění horních cest dýchacích či známky abúzu alkoholu či intoxikace jinou látkou), pomáhá nám odhadnout míru spolupráce (zvláště u malých či anxiózních dětí). Odebrání alespoň stručné anamnézy by mělo předcházet každému ošetření nebo podání farmak pacientovi. V rámci pohovoru s pacientem před výkonem spojeným s anestezií se snažíme odebrat anamnézu velmi podrobně, v případě nejasností vyžadujeme odborné lékařské zprávy specialistů.

U dospělých pacientů se ptáme na nejčastěji se vyskytující onemocnění, zaměřujeme se na onemocnění kardiiovaskulárního aparátu (prodělané infarkty myokardu, angina pectoris, arytmie, přítomnost kardiostimulátoru či defibrilátoru, ischemická choroba dolních končetin, prodělané tromboflebitidy, flebotrombózy, popřípadě stavy po plicní embolii, přítomnost varixů atd.), dále na přítomnost vysokého tlaku, diabetes mellitus, infekční onemocnění (žloutenka A, B, C, HIV), onemocnění ledvin, štítné žlázy atd. a zaznamenáváme rovněž abúzus alkoholu, nikotinu či jiných návykových látek.

V případě, že vyšetřujeme dětského pacienta, je nutná účast jednoho z rodičů, většinou matky. V rámci racionalizace odebrání anamnézy jsou vhodné cílené dotazy na závažné onemocnění v příbuzenstvu, průběh těhotenství, porodu a doby poporodní adaptace dítěte, zda bylo, či nebylo kojeno, porodní váhu a míru, prodělaná infekční onemocnění, prodělané operace a hospitalizace, úrazy, chronickou medikaci a zjištěné alergie, poruchy srážlivosti krve, prodělané transfuze krevních derivátů, stavy bezvědomí a křeče, dietní režim, vrozené vady atd. V případě úrazu a znečištění rány zkontrolujeme očkovací průkaz a v případě potřeby zjistíme protitetanovou prevenci.

Na obecnou anamnézu v případě praktického zubního lékaře navazuje speciální anamnéza, která se podrobněji zabývá obtížemi, které přivádějí pacienta do ordinace.

Zdroj textu: Dostálová, T. Seydlová, M. et al. Stomatologie. Praha: Grada Publishing. s. 27.

Odpovídejte na otázky:

- Z jakých částí sestává komplexní stomatologické vyšetření?
- O čem vypovídá celkový vzhled pacienta?
- Kdy by mělo být prováděno odebrání alespoň stručné anamnézy?
- Co musí pacient doložit v případě nejasností v anamnéze?
- Na jaká onemocnění se soustředíme u dospělých pacientů?
- Kdo musí být přítomen u vyšetření dětského pacienta?
- Na co zaměřujeme dotazy při odběru anamnézy dětského pacienta?
- Na co je zaměřena speciální anamnéza?

Úkol 11: Doplňte tabulku stupňování adjektiv a adverbíí.

dobře		
	hůř	
pěkný		
		nejsympatičtější
praktický		
hodně		
	starší	
hluboký		
smutně		
		nejveselejší
	zkušenější	
nový		
		nejošklivěji
přísně		

Úkol 12: Práce s textem. Přečtěte si část stomatologické studie publikované v r. 2009 v časopisu Hygiena a splňte navazující úkoly.

VLIV KOUŘENÍ CIGARET NA STAV CHRUPU A PARODONTU

Výsledky epidemiologických studií dokumentují, že kouření cigaret je významným rizikovým faktorem pro vznik a progresi parodontitidy, tzn. přechodu prostého zánětu gingivy (plakem podmíněné gingivitidy) v destruktivní onemocnění všech podpůrných tkání v okolí zubu včetně kosti alveolárního výběžku, jehož důsledkem je u značné části postižených jedinců předčasná ztráta různého počtu zubů, popřípadě celé dentice.

Kouření patří v etiopatogenezi plakem podmíněných parodontopatií – gingivitidy a parodontitidy k nejvýznamnějším negativně se uplatňujícím kofaktorům a díky velkému rozšíření tohoto návyku v současné populaci již v relativně nízkém věku patří i ke kofaktorům působícím nejčastěji a nejdříve. Negativní vliv kouření na tkáň parodontu je dán řadou mechanismů, jež se prokazují zejména na úrovni alterace funkcí imunokompetentních buněk, toxickým vlivem na fibroblasty gingivy a periodontia, poruchou prokrvení parodontálních tkání a změnami ve složení gingivální tekutiny.

Zdroj textu: Šmejkalová, J., Slezák, R., Hodačová, L., Čermáková, E., Jacob, V., & Fiala, Z. (2009). The influence of smoking on dental and periodontal status. Hygiena, 54(2), 44–51. Retrieved from <https://hygiena.szu.cz/pdfs/hyg/2009/02/04.pdf>

Úkoly k textu:

a) Určete pád u vyznačených částí textu.

b) Uveďte synonyma ke slovům:

Progrese –

Jedinec –

Negativní –

c) Vysvětlete: kofaktor –

d) Vyskleňujte slovo *mechanismus* ve všech pádech v singuláru.

1	mechanismus
2	Bez
3	K
4	Vidím
6	O
7	S

e) Doplňte vhodná adjektiva k substantivům.

..... faktor

..... zánět

..... onemocnění

..... rozšíření

..... vliv

..... ztráta

..... tekutina

ZUBNÍ KÁMEN

Úkoly k textu

Úkol 1: Odpovídejte na otázky.

a) Jak můžeme charakterizovat prostředí ústní dutiny?

Prostředí ústní dutiny není uniformní, ale sestává z řady biotopů odlišného charakteru

b) Jakým způsobem vzniká zubní kámen?

Mineralizací zubního plaku

c) Kde se zubní kámen často vyskytuje?

Na povrchu zubů, snímacích i pevných zubních náhradách, ortodontických aparátech

d) Jaké dva typy zubního kamene rozlišujeme a na základě čeho?

Supragingivální a subgingivální

e) Co je to materia alba?

Hmota krémovité konzistence a bílé barvy

f) Jaké pomůcky lze využít k ručnímu odstranění zubního kamene?

Škrabky, scalery, kyrety, pilníčky

g) Jaký je latinský název zubního kamene?

calculus dentium

h) Jaký je původ mineralizačních center?

Původ není známý

i) Jaké metody lze využít při diagnostice zubního kamene?

Klinické vyšetření s pomocí sondy, RTG snímek (bite-wing), ultrazvuková detekce, laserová fluorescence a optické metody

j) Jakou zkratkou označujeme zubní kámen?

Zk

k) Za jak dlouho se objevují mineralizační centra?

Za 3 týdny

l) Jakými látkami jsou přesyceny sliny při tvorbě plaku a mineralizačních center?

Sliny jsou přesyceny solemi fosforu a vápníku

m) Jak vzniká zubní plak?

Působením mikroorganismů, bakterií, slin, sulkulárních tekutin. Důležitou roli hrají i vlastnosti zubních tkání.

Úkol 2: Pomíchané věty popisující vznik zubního kamene seřadte do logického pořadí.

pořadí	věta
3	Vznikají mineralizační centra, která časem splývají.
1	V ústech se utváří zubní plak vlivem působení mikroorganismů.
4	Zmineralizovaný zubní plak se nazývá zubní kámen.
2	Sliny jsou přesyceny solemi fosforu a vápníku.

Úkol 1: Přečtěte si věty vybrané z úvodního textu. Opravte chybně použitá slova.

a) Ústní dutina není uniformovaným prostředím, právě naopak.

Chybně: uniformovaným

Správně: uniformní

b) Tím je dána i složenost fyziologických a patologických vlivů, jen se mohou uplatňovat při vzniku zubního kazu.

Chybně: složenost

Správně: složitost

c) Sliny jsou přesyceny solemi fosforu a vápníku, mineralizační centra se mohou zjevit už za 3 týdny tvorby plaku.

Chybně: zjevit

Správně: objevit

d) Základovým předpokladem pro omezení tvorby je omezení tvorby plaku kvalitnější domácí péčí.

Chybně: základovým

Správně: základním

Úkol 2: Přečtěte si uvedený text a запиšte vysvětlení odborných termínů. Pracujte se slovníkem.

Bite-winging technika (interproximální)

V překladu se dá tato metoda označit jako „metoda skusového křídélka“ a její název byl zřejmě odvozen od pomůcky, která se při jejím zhotovení používá a kterou při **expozici** pacient lehce svítá mezi zuby. Nemocný má zavřená ústa a dokusuje do držáku zuby horní a dolní čelisti. Film je uložen **orálně** a naléhá na **palatinální** a **lingvální** plochy korunek a přilehlé části **alveolu** svojí lícovou plochou. Využití této techniky je především při diagnostice kazů, a to i těch, které nejsou klinicky patrné nebo klinickému vyšetření špatně přístupné (na **proximálních** plochách zubů). Dále se využívá při zhodnocení kvality RTG kontrastních výplní (spáry, sekundární kazy, převislé výplně), hodnocení rozsahu výplní a jejich vztahu k dřeňové dutině, hodnocení stavu **marginálního** parodontu, výskytu zubního kamene apod.

Zdroj textu: Dostálová, T. Seydlová, M. et al. (2008). Stomatologie. Praha: Grada Publishing, p. 36.

Interproximální – mezi sousedními zuby

Expozice – ozáření RTG zářením

Orální – ústní, nacházející se v ústech

Palatinální – patrový, směřující k tvrdému patru (u horních zubů)

Lingvální – jazykový, směřující k jazyku (u dolních zubů)

Alveol – zubní lůžko v čelistní kosti

Proximální – přilehlý, sousedící, nejčastěji boční plocha zubu obrácená k sousednímu zubu

Marginální – okrajový

OPAKOVÁNÍ LOKÁLU SINGULÁRU

Úkol 1: Zapište slovní spojení v lokálu singuláru.

Současná doba	Současné době
Nejčastější příčina	Nejčastější příčině
Anatomický faktor	Anatomickém faktoru
Kloubní výběžek	Kloubním výběžku
Nová pacientka	Nové pacientce
Subjektivní obtíž	Subjektivní obtíži
Bílá výplň	Bílé výplni
Zvýšený tlak	Zvýšeném tlaku
Ostrá bolest	Ostré bolesti
Degenerativní změna	Degenerativní změně
Zubní kaz	Zubním kazu
Zubní kámen	Zubním kameni
Spolupracující pacient	Spolupracujícím pacientovi
Příjemná zdravotní sestra	Příjemné zdravotní sestře
Profesionální lékař	Profesionálním lékaři
Operační zákrok	Operačním zákroku
Zánětlivé onemocnění	Zánětlivém onemocnění
Stresová situace	Stresové situaci
Zubní sonda	Zubní sondě
Měkká tkáň	Měkké tkáni
Horní vestibulum	Horním vestibulu
Bukální sliznice	Bukální sliznici
Hygienický návyk	Hygienickém návyku
Zkušený specialista	Zkušeném specialistovi
Neklidné dítě	Neklidném dítěti
Širokospektré antibiotikum	Širokospektrém antibiotiku
Chirurgická terapie	Chirurgické terapii

Úkol 2: Vyznačte slovní spojení uvedená v lokálu singuláru.

Záchovná stomatologie, vývojovou vadou, **rehabilitaci**, slinná žláza, **v ortodoncii**, orofaciální soustavy, **terapeutickém postupu**, na prevenci, lékařského oboru, **po úrazu**, ústní sliznice, **chirurgickém onemocnění**, **tvrdých zubních tkáních**, u získaných onemocnění, **stálém chrupu**, mléčným zubem, podle tvaru, trvalého zubu, premolár a molár, **na levé straně**, v horní čelisti, dočasnému chrupu, ze zubního lůžka, do zevní části, sekundárního dentinu, kolagen-
ní vlákno, **v zubní dřeni**, **zkušeném specialistovi**, zkušenému specialistovi, blízko citlivého zubu

Úkol 3: V uvedených větách vyhledejte a vyznačte lokál singuláru. Pokud věta formu lokálu neobsahuje, označte ji NE.

- Zuby člověka se skládají ze tří částí, z kořene, krčku a korunky. NE
- Korunka vyčnívá ze zubního lůžka a je pokrytá sklovinou. NE
- Při poškození** sklovina nemá schopnost regenerace.
- Zubní cement je tvrdá zubní tkáň, která **v tenké vrstvě** kryje kořen zubu.
- Lidský věk lze sledovat z několika hledisek, podle data narození hovoříme o **kalendářním věku**.
- Biologický věk se stanovuje **na podkladě** věku zubního, věku kostního a podle osifikace chrupavek hrtanu.

GRAMATIKA – LOKÁL PLURÁLU

Úkol 1: Zapište správně tvary lokálu plurálu.

Nominativ singuláru	Lokál plurálu
Ten mladý medik	Těch mladých medicích
Ta nová kolegyně	Těch nových kolegyních
Ta nejčastější příčina	Těch nejčastějších příčinách
Čelistní kloub	Čelistních kloubech
Bojácný malý hoch	Bojácných malých hoších
Dlouhodobý tlak	Dlouhodobých tlacích
Ty kloubní jamky	Těch kloubních jamkách
Ta svalová kontrakce	Těch svalových kontrakcích
Ta nevhodná protetická náhrada	Těch nevhodných protetických náhradách
Traumatická příčina	Traumatických příčinách
Roztomilé malé dítě	Roztomilých malých dětech
Degenerativní změna	Degenerativních změnách
Revmatoidní onemocnění	Revmatoidních onemocněních
Ten vystouplý zub	Těch vystouplých zubech
Ten zubní kaz	Těch zubních kazech
Ta inteligentní dívka	Těch inteligentních dívkách
To citlivé místo	Těch citlivých místech
To černé štěně	Těch černých štěňatech
Ta plastová láhev	Těch plastových lahvích
Ten moderní přístroj	Těch moderních přístrojích
Ta zlomená kost	Těch zlomených kostech
Ta zajímavá lékařská studie	Těch zajímavých lékařských studiích
Ten zkažený řezák	Těch zkažených řezácích
Ten cizí vědec	Těch cizích vědcích
Ten zkušený stomatolog	Těch zkušených stomatolozích
Ta temperamentní žena	Těch temperamentních ženách
To nemocné srdce	Těch nemocných srdcích
Ten bolestivý zákrok	Těch bolestivých zákrocích
Ta ulomená korunka	Těch ulomených korunkách
Ten rozsáhlý otok	Těch rozsáhlých otocích
Ta vyděšená pacientka	Těch vyděšených pacientkách
Příjemná zdravotní sestřička	Příjemných zdravotních sestřičkách
Ta dlouhá noc	Těch dlouhých nocích
Ten skvělý specialista	Těch skvělých specialitech
Ten kyselý pomeranč	Těch kyselých pomerančích
Malé kotě	Malých koťatech
Ten druhý břeh	Těch druhých březích
Ta nesnesitelná bolest	Těch nesnesitelných bolestech
Velká artikulační překážka	Velkých artikulačních překážkách

Úkol 2: Přepište v plurálu.

a) **Hovořil o rozdílu** mezi kalendářním a biologickým věkem pacienta.

Hovořili o rozdílech mezi kalendářním a biologickým věkem pacienta.

b) **Na pravidelné kontrole zjistil** přítomnost **zubního kazu**.

Na pravidelných kontrolách zjistili přítomnost zubních kazů.

c) **V této ulici bývala proslulá zubní ordinace**.

V těchto ulicích bývaly proslulé zubní ordinace.

d) **Můj kolega se podílel na tom výzkumu**.

Moji kolegové se podíleli na těch výzkumech.

e) **Po vytrhnutí zubu moudrosti pacient netouží**.

Po vytrhnutí zubů moudrosti pacienti netouží.

f) **Přemýšlel o nové metodě** čištění zubů.

Přemýšleli o nových metodách čištění zubů.

g) **Informoval se o volném termínu** vyšetření u sestřičky.

Informovali se o volných termínech vyšetření u sestřičky.

Úkol 3: Doplňte do vět předložky s lokálem.

Na, při, o, v, po

a) Dnes budu **v** práci do večera.

b) S tím novým kolegou jsme se seznámili **na** konferenci.

c) Sestřička se vrátí z oběda **po** dvanácté hodině.

d) Spolužáci se potkali **po** dlouhé době, proto spolu zašli na kávu.

e) **V** prosinci bude změna ordinační doby.

f) Karta pacienta byla položena **na** stole.

g) **Při/na** obědě jsme s kamarádem hovořili o plánech na víkend.

h) Anna odjela **na** stáž do Finska.

i) **V/při** práci nezvedám telefon a neodpovídám na SMS zprávy.

j) **Při** troše štěstí ten zub nebudeme muset vytrhnout.

SLOVESNÉ VAZBY S LOKÁLEM

Úkol 1: Odpovídejte na otázky písemně. (Odpovědi jsou příkladové. Studenti mohou zapsat více různých variant.)

j) Na čem trval pacient?	Pacient trval na okamžitém vyšetření.
k) Na čem se podíleli tvoji kolegové?	Moji kolegové se podíleli na výzkumu.
l) O čem psal autor studie?	Autor studie napsal o novém postupu léčby.
m) Po kom jste zdědil to hezké auto?	To auto jsem zdědil po svém otci.
n) O čem jsme si četli v úvodním textu lekce?	V textu jsme četli o zubním kameni.
o) Po čem pátral lékař na RTG snímku?	Lékař pátral po jakýchkoliv anomáliích.
p) V čem budete pokračovat?	Budeme pokračovat v domluveném postupu.
q) Po čem touží malé děti?	Malé děti touží po návštěvě Disneylandu.
r) Při čem budete asistovat?	Budu asistovat při operačním zákroku.

Úkol 2: K začátkům vět doplňte alespoň tři slova ve správném tvaru.

(Odpovědi jsou příkladové. Studenti mohou zapsat více různých variant.)

Pomáhám při	operačním zákroku, ošetření pacienta, vyšetření nervózního dítěte.
Sním o	dovolené v zahraničí, dlouhém klidném spánku, zaslouženém odpočinku.
Stýská se mi po	sestře, bratrovi, kamarádech, kamarádkách, manželovi, manželce.
Trvám na	svém rozhodnutí, na svých podmínkách, na svém tvrzení.
Přemýšlím o	změně zaměstnání, koupi auta, stěhování do většího bytu.
Čtu si o	stomatologii, chirurgii, neurovědách, nových výzkumech, vědcích.
To záleží na	okolnostech, podmínkách, počasí, možnostech.

ODPOROVACÍ A VYLUČOVACÍ SPOJKY

Úkol 1: Spojte věty a používejte odporovací a vylučovací spojky.

Např.: Přišel pozdě. Byl na schůzku dobře připravený. → Přišel pozdě, ale byl na schůzku dobře připravený.

f) Byl naštvaný. Odpustil jí. → Byl naštvaný, ale odpustil jí.

g) Nechtěl ti ublížit. Chtěl být upřímný. → Nechtěl ti ublížit, nýbrž chtěl být upřímný.

h) Dám si černou kávu s trochou mléka. Dám si zelený čaj s citronem. → Buď si dám černou kávu s trochou mléka, nebo si dám zelený čaj s citronem.

i) Myslela si, že nestihne vlak. Ten měl zpoždění. → Myslela si, že nestihne vlak, ale ten měl zpoždění.

j) Chtěli jsme jít domů. Zapovídali jsme se. → Chtěli jsme jít domů, ale zapovídali jsme se.

Úkol 2: Nahraďte ve větách spojku ALE. Zachovejte význam věty.

e) Lékař chtěl zavolat dalšího pacienta, ale v čekárně už nikdo nečekal.

Lékař chtěl zavolat dalšího pacienta, avšak v čekárně už nikdo nečekal.

f) Magda chtěla jít ven, ale prudce se ochladilo a začalo pršet.

Magda chtěla jít ven, jenže se prudce ochladilo a začalo pršet.

g) Karel a Zdeněk se na zkoušku připravovali, ale stejně ji neudělali.

Karel a Zdeněk se na zkoušku připravovali, jenže stejně ji neudělali.

h) My jsme ti neupekli jen dort, ale připravili jsme celou oslavu.

My jsme ti neupekli jen dort, nýbrž jsme připravili celou oslavu.

Úkol 3: Vymýšlejte věty a používejte předepsané spojky. (Odpovědi jsou příkladové. Studenti mohou zapsat více různých variant.)

Nebo *Myslíš, že dnes bude náročný den, nebo půjde všechno hladce?*

Avšak *Prosila jsem kamaráda o pomoc s přípravou na zkoušku, avšak neměl na mě čas.*

Nýbrž *U pacienta se nejednalo o virovou infekci, nýbrž o bakteriální infekci.*

Ovšem *Lékař odcházel do divadla, ovšem na poslední chvíli ho zavolali do práce.*

Úkol 4: Doplněte do vět vhodné odporovací a vylučovací spojky.

1. Pacienta objednáme na tento týden NEBO až na ten příští?

2. BUĎ si s tím bolavým zubem zajdeš k doktorovi sám, NEBO tě tam osobně odvedu!

3. Jana dokončila studium medicíny, našla si práci, ALE/AVŠAK stále nemůže sehnat byt.

4. Martinovi rodiče nepřijeli na návštěvu za ním, NÝBRŽ/ALE/AVŠAK za jeho mladším bratrem.

5. BUĎ půjdeme do kina, NEBO půjdeme do restaurace, ALE oboje určitě nestihneme.

6. Koupila jsem si lepší zubní kartáček, AVŠAK/OVŠEM stejně to nepomohlo a zubní kámen se utvořil znovu.

7. Nemohl se rozhodnout, jestli má koupit salátovou okurku, papriku NEBO rajčata.

8. Pacient k zubaři přišel, AVŠAK/OVŠEM/JENŽE bylo příliš pozdě a zub musel být vytržen.

9. Za chybu v údajích v kartě pacienta nemohla sestra, NÝBRŽ/ALE sám pacient, který nadiktoval špatně své rodné číslo.

10. Krvácí mi dásně, ALE/AVŠAK k zubaři stejně nepůjdu!

11. BUĎ mu napiš zprávu, NEBO mu zavolej!

12. Je to jediná možnost řešení, NEBO existují další varianty?

13. Chtěl se objednat na preventivní prohlídku v červnu, ALE/AVŠAK/JENŽE lékař už neměl volné termíny.

14. Lékař se nepřihlásil k dalšímu studiu z rozmaru, ALE/AVŠAK/NÝBRŽ pro získání nejaktuálnějších informací o moderním výzkumu.

15. BUĎ se sejdem na letišti, NEBO až v hotelu.

LEKCE 2: NÁDORY OROFACIÁLNÍ OBLASTI

Úkoly k textu

Úkol 1: Odpovídejte na otázky.

	Věta
1	U jakých pacientů je třeba provádět inspekci orální sliznice? U každého pacienta z hlediska naplnění pravidel sekundární onkologické prevence – onkologický screening.
2	Jaký je metodický postup vyšetření orální sliznice? Vyšetření vestibula rtů, retní a tvářové sliznice až po vestibulární gingivu horní a dolní čelisti, dále orální gingivy, sliznice patra, povrchu jazyka, ústní spodiny, jazykové gingivy
3	Kde se v ústní dutině vyskytuje více než polovina karcinomů? Více než polovina karcinomů se v ústní dutině vyskytuje na laterálních hranách jazyka nebo na jeho spodině.
4	Jaká je frekvence výskytu nádorů v oblasti ústní dutiny? Výskyt nádorů v oblasti úst a obličeje je poměrně častý.
5	Co můžeme zařadit k zevním etiologickým faktorům? Kouření, nadměrná konzumace alkoholu, špatná ústní hygiena, chronické mechanické dráždění ústní sliznice.
6	Jaká vyšetření jsou prováděna pro stanovení diagnózy? Rentgenové vyšetření, magnetická rezonance, tomografie, arteriografie, výpočetní tomografie, pozitronová emisní tomografie, diagnostická excize, dále termografie, echografie, xerografie, lymfografie, endoskopie.
7	Jak probíhá chirurgická léčba u maligních nádorů? U maligních nádorů se provádí resekční výkony.
8	V jakých případech je zpravidla indikováno léčení zářením? Léčení zářením je zpravidla indikováno u maligních nádorů.
9	K čemu zpravidla dochází při léčbě cytostatickou terapií? Cytostatická terapie zpravidla vede k poškození kostní dřeně.
10	Jaké léky mohou být využity k imunizaci organismu? BCG vakcína, Corynebacterium parvum, Levamisol, protinádorové vakcíny, senzibilizované lymfocyty.

Úkol 2: Vyberte, které slovo patří do slovního spojení.

Sekundární / sekundová onkologická prevence

Hematická / **hematologická** malignita

Retní / rtní sliznice

Ústní sedlina / **spodina**

Intenzivní / intenzní působení zevních vlivů **životního** / živého prostředí

Dědičná / děditelná dispozice

Chybová / **chybná** konstrukce pevných nebo **snímatelných** / snímkových zubních náhrad

Vřídková / **vředová** choroba žaludku

Zápach / závan z úst při rozpadu nádorových hmot

Zvýšená sanace / **salivace** a asymetrie obličeje

Prerůstání / **prorůstání** nádoru do žvýkavých / **žvýkacích** svalů

Diagnostika přechází / **vychází** / vchází z klinické symptomatologie

Úkol 3: Rozhodněte, zda jsou tvrzení pravdivá (P) nebo nepravdivá (N) na základě textu.

	Tvrzení	P / N
1	Existují pouze synteticky připravená cytostatika.	N
2	Imunoterapie spočívá v aktivní nebo pasivní imunizaci organismu.	P
3	Doplňková a podpůrná léčba spočívá v léčbě přidružených onemocnění a komplikací onkologické terapie.	P
4	Mezi tzv. připojené choroby nepatří diabetes či ischemická choroba srdeční.	N
5	Biologická léčba nesměřuje k selektivnímu ovlivnění nádorových buněk.	N
6	V ústní dutině se častěji objevují nádory nezhoubné.	P
7	Odontogenní nádory vyrůstají na kůži rtu.	N
8	Onkologická prevence sestává z prevence primární a sekundární.	N
9	Primární prevence spočívá v ozdravení životního a pracovního prostředí člověka.	P
10	Sekundární prevence se zaměřuje na včasnou diagnostiku prekanceróz.	P

Úkol 4: Zapište do tabulky informace z nabídky. Zařadte je do správné oblasti.

	Etiologie		Diagnostika		Léčba
1	kouření	1	klinická symptomatologie	1	komplexnost
2	konzumace alkoholu	2	magnetická rezonance	2	imunoterapie
3	špatná ústní hygiena	3	termografie	3	doplňková a podpůrná léčba
4	metabolické poruchy	4	echografie	4	radioterapie
5	choroby trávicího traktu	5	xerografie	5	chemoterapie

	Radioterapie		Chemoterapie		Chirurgická léčba
1	rentgenové přístroje	1	cytostatika	1	resekční výkony
2	cyklické urychlovače	2	hematopoetické faktory	2	bloková disekce krčních uzlin
3	3. radioaktivní látky	3	transplantace kostní dřeně		
4	radiosenzibilizátory				
5	hyperbarická oxygenace				

Úkol 5: Vyhledejte a zapište popisy vyšetření. U každého vyšetření zapište jeho zkratku.

Např.: rentgenologické vyšetření – RTG – ionizující záření prochází tělem; zobrazuje kosti, zuby nebo hrubé změny plic

- Výpočetní tomografie** – CT – kombinuje použití rentgenového záření a počítačové rekonstrukce (3D obraz); zobrazuje kosti, orgány, nádory, krvácení
- Magnetická rezonance** – MRI – funguje na principu silného magnetického pole a radiových vln, nevyužívá rentgenové záření; zobrazuje měkké tkáně, svaly, klouby, mozek, míchu, nádory
- Termografie** – TG – snímání tepelného vyzařování povrchu těla (infračervené záření); hodnotí změny prokrvení, přítomnost zánětu, nádorovou aktivitu
- Echografie** – UZ (SONO) – funguje na principu odrazu ultrazvukových vln od tkání; zobrazuje měkké tkáně, tekutiny, cévy, štítnou žlázu, slinné žlázy
- Xerografie** – XERO – speciální RTG metoda, která využívá suchý elektrostatický proces; zobrazuje okraje struktur a jemné kontrasty

OPAKOVÁNÍ INSTRUMENTÁLU SINGULÁRU

Úkol 1: Doplňte do vět správné formy instrumentálu singuláru.

Na schůzku přišel s **kamarádkou Martinou**. Nejsem si jistý **tím závěrem**. Po studiu medicíny se stal **váženým lékařem** a **specialistou**. Od malička se zabýval **biologií, chemií**, ale také **historií a literaturou**. Po úrazu na lyžích Jan nemohl hýbat **levou rukou**. Otec se pyšnil **úspěšným synem**. Na zledovatělém chodníku se pohybujte s **maximální opatrností**. Ačkoliv Marek získal mnoho cenných pracovních zkušeností, zůstal **skromným mladým mužem**. Alena se nemůže smířit s **prohrou** v loterii. Na konci porady jsme se rozloučili se **zahraničním hostem**. Promiňte, ale teď s **vámi** nemohu mluvit. Před **vysokou budovou** nemocnice čekala Klára s **dcerou Sofií**. Potom, co ho opustila manželka, se Petr skrýval před **rodinou**, hlavně před **bratrem Lukášem**.

Úkol 2: Odpovídejte na otázky. Používejte slova v závorkách.

- a) Před čím varujete pacienta? *Před vznikem zánětu dásní*
- b) S čím si hrálo dítě v čekárně? *S plyšovou hračkou*
- c) S kým se setkal primář oddělení? *S novým spolupracovníkem, mladou stážistkou*
- d) Kým se chtěl stát Hynek, když byl malý? *Hasičem, záchranářem, vědcem*
- e) S čím souhlasí pacient? *S postupem léčby*

Úkol 3: Vyskloňujte celé paradigma v singuláru (vynechejte vokativ).

1	Onkologická prevence
2	Onkologické prevence
3	Onkologické prevenci
4	Onkologickou prevenci
5	
6	Onkologické prevenci
7	Onkologickou prevencí

1	Špatná hygiena
2	Špatné hygieny
3	Špatné hygieně
4	Špatnou hygienu
5	
6	Špatné hygieně
7	Špatnou hygienou

1	Kontrastní náplň
2	Kontrastní náplně
3	Kontrastní náplni
4	Kontrastní náplň
5	
6	Kontrastní náplni
7	Kontrastní náplní

1	Intenzivní působení
2	Intenzivního působení
3	Intenzivnímu působení
4	Intenzivní působení
5	
6	Intenzivním působení
7	Intenzivním působením

1	Vnitřní faktor
2	Vnitřního faktoru
3	Vnitřnímu faktoru
4	Vnitřní faktor
5	
6	Vnitřním faktoru
7	Vnitřním faktorem

1	Žvýkáci sval
2	Žvýkáciho svalu
3	Žvýkáciho svalu
4	Žvýkáci sval
5	
6	Žvýkáciho svalu
7	Žvýkáciho sval

GRAMATIKA – INSTRUMENTÁL PLURÁLU

Úkol 1: Slovní spojení uveďte v instrumentálu plurálu.

Nominativ singuláru	Instrumentál plurálu
Lékařský obor	Lékařskými obory
Přehledná informace	Přehlednými informacemi
Poškozený zub	Poškozenými zuby
Keramická hmota	Keramickými hmotami
Velký zubní kaz	Velkými zubními kazy
Ten zkušenější kolega	Těmi zkušenějšími kolegy
Ta obličejová kost	Těmi obličejovými kostmi
Ten preventivní zákrok	Těmi preventivními zákroky
Lékařská disciplína	Lékařskými disciplínami
Zdravotnický pracovník	Zdravotnickými pracovníky
Měkká tkáň	Měkkými tkáněmi
Odolná vyhovující výplň	Odolnými vyhovujícími výplněmi
To citlivé místo	Těmi citlivými místy
Ta plánovaná operace	Těmi plánovanými operacemi
Ten moderní materiál	Těmi moderními materiály
Pevná náhrada	Pevnými náhradami
Zubní protéza	Zubními protézami
Alveolární výběžek	Alveolárními výběžky
Ortodontická anomálie	Ortodontickými anomáliemi
Ten profesionální stomatolog	Těmi profesionálními stomatology
Onkologické onemocnění	Onkologickými onemocněními
Laserová koagulace	Laserovými koagulacemi
Augmentační operace	Augmentačními operacemi
To neklidné dítě	Těmi neklidnými dětmi
Zánětlivá choroba	Zánětlivými chorobami
Ten nervózní otec	Těmi nervózními otci
Čelistní chirurg	Čelistními chirurgy
Chorobný proces	Chorobnými procesy
Ten odborný problém	Těmi odbornými problémy

Úkol 2: Doplňte do vět předložky s instrumentálem.

S (se), za, mezi, nad, pod, před

- a) Na poradě se Petr seděl **mezi** Janou a Klárou.
- b) Kartička pojištěnce byla položena na stole **před** sestřičkou.
- c) **Za** oknem ostře svítilo slunce, takže jsme museli zatáhnout žaluzie.
- d) Už mě nebolí ten vyvrtaný zub, ale začalo mě to bolet **nad** ním.
- e) Asi **před** měsícem k nám nastoupil nový kolega z Prahy.
- f) Zaměstnanci nemocnice parkují svá auta **za/před** budovou.
- g) Den **za** dnem přicházela pacientka k lékaři a stěžovala si na silné bolesti.
- h) Lékař **nad** pacientem rozsvítil světlo, aby lépe viděl.
- i) Naši ordinaci najdete **mezi** ortopedií a pediatrií.
- j) Sestřička utíkala **za** pacientkou, která si v ordinaci zapomněla brýle.
- k) Těžkou diagnózu chtěla lékařka probrat **s** pacientem **mezi** čtyřma očima.

Úkol 3: Rozhodněte, v jakém pádě jsou vyznačené části textu.

- a) Parodontologie studuje patologické pochody, které poškozují tkáň kolem zubu, a zabývá se také **1. chorobnými procesy** na **2. ústních sliznicích**. V současné době se parodontóza (správný termín je parodontitis) **3. svými odbornými problémy** dostává na stejnou úroveň jako zubní kaz a jeho léčení.

1. Instrumentál, PL; 2. lokál, PL; 3. instrumentál, PL

- b) Léčba zubních anomálií **4. snímacími ortodontickými přístroji** (zubní rovnátka) je úspěšná při správné indikaci v **5. období vývoje** a růstu orofaciálního systému. Závažnější nepravidelnosti, zejména ve **6. stálém chrupu**, vyžadují zpravidla léčbu **7. fixními ortodontickými přístroji**.

4. instrumentál, PL; 5. lokál, SG; 6. lokál, SG; 7. instrumentál, PL

- c) Dětská stomatologie je **8. oborem**, který se zabývá **9. stomatologickou problematikou** dětí a adolescentů. Zvláštnosti ošetřování dětí spočívají především v **10. odlišném profesionálním jednání s 11. dětským pacientem**, ve **12. schopnostech** lékaře pochopit situaci dítěte, zvládnout přítomnost rodičů a zejména získat rodiče i dítě pro aktivní spolupráci v **13. péči** o orální zdraví. **14. Zvláštností** pedostomatologie jsou rozsáhlé možnosti prevence a toto zaměření dává péči o chrup dětí specifický charakter.

8. instrumentál, SG; 9. instrumentál, SG; 10. lokál, SG; 11. instrumentál, SG; 12. lokál, PL; 13. lokál, SG; 14. instrumentál, SG

Zdroj textů: Mazánek, J. et al. (2015). Stomatologie pro dentální hygienistky a zubní instrumentářky. Praha: Grada Publishing. p. 19.

SLOVESNÉ VAZBY S INSTRUMENTÁLEM

Úkol 1: Doplňte do vět vhodnou slovesnou vazbu z tabulky.

- Děti SI HRAJÍ S novými plyšovými hračkami.
Její manžel OBCHODUJE S ovocem a zeleninou.
Matka CHRÁNÍ své dítě PŘED nebezpečím.
Zločinec SE SKRÝVÁ PŘED zákonem.
Aneta v kartách VYHRÁLA NAD sestrou Lucií.
Klienti SOUHLASÍ S návrhem nové smlouvy.
Lékaři zdejší polikliniky CHRÁNÍ pacienty PŘED infekcemi.
Karel nemůže HÝBAT pravou rukou.
S tou nemocí Marek BOJUJE už několik let.
V dětství SE chtěl STÁT hasičem.

SLOVESNÉ VAZBY S INSTRUMENTÁLEM

Úkol 1: Doplňte do vět vhodnou slovesnou vazbu z tabulky.

Děti SI HRAJÍ S novými plyšovými hračkami.
Její manžel OBCHODUJE S ovocem a zeleninou.
Matka CHRÁNÍ své dítě PŘED nebezpečím.
Zločinec SE SKRÝVÁ PŘED zákonem.
Aneta v kartách VYHRÁLA NAD sestrou Lucií.
Klienti SOUHLASÍ S návrhem nové smlouvy.
Lékaři zdejší polikliniky CHRÁNÍ pacienty PŘED infekcemi.
Karel nemůže HÝBAT pravou rukou.
S tou nemocí Marek BOJUJE už několik let.
V dětství SE chtěl STÁT hasičem.

Úkol 2: K uvedeným slovům запиšte vhodná slovesa z tabulky. Svě odpovědi odůvodněte.

Např.: téma – zamýšlet se nad, zabývat se, setkat se, seznámit se

Odpověď	Diagnóza	Pacient
Souhlasit s Smířit se s Seznámit se s Pracovat s Zamýšlet se nad	Počítat s Smířit se s Seznámit se s Žít s Bojovat s Utíkat před Varovat před	Souhlasit s Setkat se s Rozloučit se s Hýbat Mluvit s Být
Problematika	Kolega	Vysvětlení
Smířit se s Seznámit se Pracovat s Zamýšlet se nad	Souhlasit s Setkat se s Rozloučit se s Mluvit s Pracovat s Být	Souhlasit s Počítat s Smířit se s Setkat se s Zamýšlet se nad

ČASOVÉ SPOJKY

Úkol 1: Rozhodněte, o jakou situaci se jedná.

Když pacientka popsala lékaři svoje obtíže, vyšetřil ji.

a) Trvání děje po nějakou dobu

b) Druhý děj následuje po prvním

c) Dva děje se odehrávají v jednu chvíli

d) Vyjádření budoucího děje

Zatímco jsem čekala v čekárně, četla jsem si časopis o zubní hygieně.

a) Trvání děje po nějakou dobu

b) Druhý děj následuje po prvním

c) Vyjádření budoucího děje

d) Dva děje se odehrávají v jednu chvíli

Pokaždé, když jdu k zubaři, mám velký strach.

a) Trvání děje po nějakou dobu

b) Druhý děj následuje po prvním

c) Dva děje se odehrávají v jednu chvíli

d) Opakování děje

Užívejte tyhle léky, dokud bolesti neustoupí.

a) Trvání děje po nějakou dobu

b) Druhý děj následuje po prvním

c) Dva děje se odehrávají v jednu chvíli

Objednejte se na kontrolní prohlídku, jakmile doberete antibiotika.

a) Trvání děje po nějakou dobu

b) Druhý děj následuje po prvním

c) Dva děje se odehrávají v jednu chvíli

d) Děj ihned následuje po prvním ději

Než provedeme další zákrok, provedeme nové krevní testy.

a) Trvání děje po nějakou dobu

b) Druhý děj následuje po prvním

c) Dva děje se odehrávají v jednu chvíli

Úkol 2: Odpovídejte na otázky. Používejte různé časové spojky. (Odpovědi jsou příkladové. Studenti mohou zapisovat více variant.)

- Kdy se uvidíme? – Uvidíme se, jakmile dodělám všechnu práci, co tu mám.

- Kdy přijde ten nový pacient? – Přijde hned, jak se vrátí z rentgenu.

- Jak často chodíte cvičit? – Když mám čas, zajdu si do fitness centra.

- Odkdy tu pracujete? – Pracuji tu od minulého roku.

- Jak dlouho trvá běžná preventivní prohlídka?

– Pokud nejsou komplikace, preventivní prohlídka pokaždé zabere pouze pár minut.

- Dokdy dnes ordinujete? – Ordinujeme, dokud neošetříme všechny akutní případy.

KOMUNIKACE I – VYPRÁVĚNÍ, ČASOVÁ POSLOUPNOST

Při komunikaci s pacienty je stěžejní získat celkovou představu o vzniku pacientových obtíží, době jejich trvání, povaze symptomů a medikamentech aplikovaných pro jejich zmírnění.

Úkol 1: Na základě uvedených odpovědí запиšte možné otázky.

Otázka: KDY SE TA BOLEST OBJEVUJE? / KDY TO BOLÍ?
Odpověď: Ta bolest se objeví pokaždé, když se napiju nějakého studeného nápoje.
Otázka: UŽ JSTE NĚKDY MĚL PODOBNÉ POTÍŽE?
Odpověď: Tyhle potíže mám poprvé v životě.
Otázka: KDY SI BERETE LÉKY PROTI BOLESTI/ NA BOLEST?
Odpověď: Beru si léky na bolest ihned, jakmile ucítím nepříjemný pocit v okolí toho zubu.
Otázka: DO KDY MÁTE ANTIBIOTIKA? / DO KDY BERETE ANTIBIOTIKA? / KDY DOBERETE ANTIBIOTIKA?
Odpověď: Antibiotika mám do středy. Dnes ráno jsem si vzal předposlední tabletu.
Otázka: BRAL JSTE SI POTOM/PAK JEŠTĚ NĚJAKÉ DALŠÍ LÉKY?
Odpověď: Potom už jsem si žádné další léky nebral.
Otázka: JAK BOLEST POSTUPUJE? / JAK BOLEST PROGREDUJE?
Odpověď: Nejdřív mě bolel jeden zub a teď už mě bolí celá dolní čelist.

Úkol 2: Seřadte věty tak, aby na sebe logicky navazovaly.

4	Včera večer jsem si v zrcadle všimla, že mám kousek zubu ulomený.
5	Dnes ráno jsem už bolest nemohla vydržet.
1	Minulý týden jsem kousla do ořechu a ucítla zvláštní křupnutí v ústech.
6	Vzala jsem si léky na bolest a přišla se s vámi poradit.
2	Nejdřív jsem myslela, že to nic není, a nevěnovala tomu pozornost.
3	Postupně mě začal bolet zub a bolest se stupňovala.

KOMUNIKACE II – POPIS INTERIÉRU

Úkol 1: Doplňte tabulku na základě teoretických informací.

Místní předložky	Místní příslovce	Podstatná jména označující části prostoru	Výrazy směru a orientace
v, na, pod, nad, vedle, za, před, mezi, u, blízko, daleko od	tady, tam, nahoře, dole, vpředu, vzadu, vlevo, vpravo, uprostřed, venku, uvnitř	okraj, roh, střed, strana, konec, začátek, vchod, východ, patro, přízemí, chodba, kout	dopředu, dozadu, doleva, doprava, rovně, kolem, skrz, přes

Úkol 2 kontroluje lektor.

Úkol 3: Pracujte ve dvojicích. Odpovídejte na otázky.

(Odpovědi jsou příkladové, studenti mohou uvádět více variant.)

Kam se posadí pacient? – v čekárně na židli, v ordinaci do křesla/na křeslo

Kam se posadí lékař? – vedle pacienta

Kde sedí zubní instrumentářka? – u stolu, za stolem

Odkud slyšíte mluvit jiné pacienty? – z čekárny, z chodby

Kde je umístěno světlo/lampa? – nad stolem, nad křeslem

Kde je umístěný monitor? – na stole

Kam odložíte použité nástroje? – na tácek, na instrumentační táč, do sterilizační kazety

Kam lékař zapíše údaje pacienta? – do počítače, do karty

Kde si umyjete ruce? – u umyvadla, na toaletě

Čím si pacient vypláchne ústa? – vodou

S kým si pacient domluví termín kontroly? – s lékařem, se sestrou

S kým se rozloučíte po dokončení vyšetření? – s lékařem, se sestrou

Úkoly 4-5 (konverzační a textové) kontroluje lektor.

LEKCE 3: ALERGIE A JEJICH PROJEVY V DUTINĚ ÚSTNÍ

Úkoly k textu

Úkol 1: Odpovídejte na otázky.

Kde se studenti setkali? – **Na chodbě před učebnou.**

Kde se rozhodli připravovat na zkoušku? – **V knihovně.**

Definujte: *alergie, refrakterní období, alergen, šoková tkáň.*

Alergie je patologická, tedy nepřiměřená, reakce imunitního systému na zevní alergeny, které jsou běžnou součástí našeho okolí.

Refrakterní období je doba před vyvinutím alergické reakce.

Alergen je látka, na kterou imunitní systém reaguje přehnaně a která může způsobit alergickou reakci.

Šoková tkáň je místo, kde alergická reakce probíhá.

Co profesor nemá rád a proč? – **Profesor chce vždycky slyšet všechno s příklady a vysvětlením.**

Nesnáší, když mu jen tak řekneš definice naučené nazpaměť.

Proč se studenti oslovují kámo, brácho? – **Vyjadřují tím blízké přátelské vztahy.**

S jakými zdroji studenti pracují? – **Kniha, odborný lékařský článek, vlastní poznámky.**

Proč se Petr musel rychle rozloučit? – **Petr spěchá na další lekci/přednášku/hodinu.**

Úkol 2.1.: Tučně vyznačené hovorové, obecné a nespisovné výrazy v textu upravte do spisovných forem.

Nespisovné a hovorové výrazy	Spisovná forma
<i>Takový nervy z té zkoušky</i>	Takové nervy z té zkoušky
<i>Špatnej nápad</i>	Špatný nápad
<i>Kafe</i>	Káva
<i>Kámo!</i>	Kamaráde!
<i>Brácho!</i>	Kamaráde!
<i>Poznámky mám chaotický a zkratkovitý.</i>	Poznámky mám chaotické a zkratkovité.
<i>Díky ti.</i>	Děkuji ti.
<i>Neřeš.</i>	Neřeš to. / Nelam si s tím hlavu.
<i>Jedeme dál?</i>	Pokračujeme?
<i>Dobrý nápady</i>	Dobré nápady
<i>Valíme dál.</i>	Pokračujeme.
<i>No, já nejsem ten, kterej zdržuje.</i>	Ale já nejsem ten, který zdržuje.
<i>Momentíček. Jo.</i>	Moment/chvilku/vteřinku. Ano.
<i>Ty bláho, tak to chceš.</i>	Panečku, to je nepříjemné.
<i>Dobrý je, že tepelně upravené potraviny nevadí.</i>	Dobré je, že ...
<i>Ty hlavo!</i>	Ty chytráku!
<i>Se jen divím.</i>	Jen se divím.
<i>Nejsem úplně tupej.</i>	Nejsem úplně hloupý.
<i>Se hned neurážej.</i>	Neurážej se hned. / Hned se neurážej.
<i>Ty seš rejpál, to je neskutečný.</i>	Ty jsi rýpál, to je neskutečné.
<i>Nevím, co je na ní tak sympatickýho.</i>	Nevím, co je na ní tak sympatického.
<i>Nerejpej furt!</i>	Nerýpej pořád!
<i>To bych nechtěl ani za prachy.</i>	To bych nechtěl ani za nic.
<i>No nekecej!</i>	Neříkej!
<i>Makej!</i>	Pospíchej!

Úkol 2.2.: S pomocí lektora uveďte příklady jednotlivých skupin výrazů.

Hovorová čeština	Chvilku, vteřinku, díky, neřeš to
Obecná čeština	Takový nervy z té zkoušky, špatnej, kterej, tupej, sympatickýho
Slangové/expresivní výrazy	Kámo, brácho, ty bláho, ty hlavo, rejpal, makej, no nekecej

Úkol 3: Vysvětlete pořekadlo: Proti gustu žádný dišputát.

Pokud to někomu vyhovuje, nemám nic proti tomu/nevadí mi to.

Respektuji, že to, co vyhovuje mně, nemusí vyhovovat ostatním a naopak.

Úkol 4: Zapište vznik orálního alergického syndromu.

Pylové alergeny se kříží s podobnými proteiny v potravinách. Člověk alergický na pyl břízy cítí svědění v ústech po kousnutí do jablka, broskve nebo mrkve. Projevy jsou rychlé a patří k nim nejen svědění rtů, jazyka nebo hltanu, ale taky pálení, brnění, otok rtů nebo jazyka.

Úkol 5: Ze seznamu slov vyberte typické zdroje alergické kontaktní stomatitidy.

Mouka, latex, ovocné šťávy, bříza, mentol, skořice, káva, jahody, léky, dentální kovy, rtěnka, ořechy, syrové ovoce, pyl, roztoči, kompozita, aroma v zubních pastách, vařená zelenina, lokální antiseptika, plísň, peří, mléko, lepidlo, textilní barvivo, eugenol, cementy

PRÁCE S ODBORNÝM TEXTEM

Alergická reakce, hypersenzitivita ústních sliznic

Úkol 1: Vyberte správnou odpověď. V některých případech je více správných odpovědí.

V posledních letech se zvyšuje počet s alergickou reakcí na různé látky.

- a) Děti
- b) Osob**
- c) Lidí
- d) Dospělých

Patogeneze alergií defenzivními imunitními mechanizmy.

- a) Souvisí na
- b) Souvisí
- c) Souvisí s**
- d) Nesouvisí

Celulární přecitlivělost je.....

- a) Anafylaktického typu
- b) Cytotoxického typu
- c) Buněčného typu**

Reakce mezi antigenem a protilátkou typu IgE je.....

- a) Přecitlivělost z imunokomplexů
- b) Celulární přecitlivělost
- c) Anafylaxe**

Alergické reakce na sliznicích dutiny ústní vznikají po senzibilizaci antigenem (alergenem) náhle jako.....

- a) Erytém**
- b) Edém**
- c) Puchýře**
- d) Eroze**

Typickým projevem alergické reakce 1. typu je.....

a) Anafylaktický šok

b) Stomatitis medicamentosa

c) Alergická poléková stomatitida

d) Orální alergický syndrom

Alergická reakce 4. typu způsobuje vznik

a) Kontaktní alergické reakce

b) Kontaktní stomatitidy

c) Kontaktního ekzému

U stomatitid alergické etiologie podáváme.....

a) Dlouhodobě antihistaminika

b) Krátkodobě antihistaminika

c) Dlouhodobě kortikosteroidy

d) Krátkodobě kortikosteroidy

U stomatitid alergické etiologie provádíme

a) Lokální terapii

b) Lokální terapii formou výplachů slivovicí

c) Lokální terapii formou výplachů rostlinnými nálevy

d) Lokální terapii neprovádíme

Úkol 2: Doplňte tabulku.

Alergická reakce	Popis vzniku
Typ 1: Anafylaxe	Reakce mezi antigenem a protilátkou typu IgE. Dochází k uvolnění histaminu. Příklad: anafylaktický šok.
Typ 2: Cytotoxický typ	Dochází k aktivaci komplementu, narušení buněčné membrány navázáním protilátek na povrch buněčného antigenu. Příklad: lékové purpury.
Typ 3: Přecitlivělost z imunokomplexů	Dochází k vazbě antigenu s protilátkou za vzniku patologických imunokomplexů, které aktivují komplement. V závislosti na poměru mezi antigenem a protilátkami vzniká např. nekróza, vaskulitida.
Typ 4: Celulární	Dochází k navázání antigenu na tzv. antigen prezentující buňky a senzibilizuje T lymfocyty. Reakce je označovaná také jako reakce tuberkulinového typu. Příklad: kontaktní ekzém.

OPAKOVÁNÍ ČÍSLOVEK

Úkol 1: Zapište uvedené základní číslovky.

120	sto dvacet
16	šestnáct
48	čtyřicet osm
0	nula
1340	tisíc tři sta čtyřicet
951	devět set padesát jedna

Úkol 2 kontroluje lektor.

Úkol 3: Vyberte správnou odpověď. V některých případech je více správných odpovědí.

Řadové číslovky v češtině píšeme:

- a) Číslem bez tečky
- b) Číslem, za kterým píšeme tečku**
- c) Slovem nebo číslem
- d) Slovem nebo číslem, za kterým píšeme pomlčku
- e) Slovem nebo číslem, za kterým píšeme tečku

Datum v češtině píšeme:

- a) Pouze slovy
- b) Den číslem a měsíc slovem
- c) Den číslem, za kterým píšeme tečku, a měsíc slovem v nominativu
- d) Den číslem, za kterým píšeme tečku, a měsíc slovem v genitivu**
- e) Řadovými číslovkami, kdy musíme psát za každou cifrou tečku**
- f) Řadovými číslovkami bez teček

Násobné číslovky v češtině píšeme:

- a) Slovem**
- b) Pouze slovem
- c) Slovem nebo číslicí + krát (např. 2×)**
- d) Pouze číslicí + krát

Úkol 4: Ve větách vyhledejte chyby a opravte je.

- Jana se na ten film dívala **několi krát**. → **několikrát**
- Tyhle léky musíte užívat **dva krát** denně po dobu **3. týdnů**. → **dvakrát, 3 bez tečky/ tří**
- **28 9** bude státní svátek, tedy den volna. datum: → **28.9. / 28. září**
- Na exkurzi jelo **osm náct** studentů. → **osmnáct**
- Ten úraz se mi stal v roce **dvacet dvacet jedna**. → **2021 (dva tisíce dvacet jedna)**

GRAMATIKA – DUÁL

Úkol 1: Doplňte správné tvary slov v závorce.

- a) Patrik měl jizvu mezi (oči) OČIMA.
b) Otec si stěžuje na ostrou bolest v (kolena) KOLENOU/KOLENECH.
c) Pacient cítil tlak za (obě uši) OBĚMA UŠIMA.
d) Ten dům manželé postavili (vlastní ruce) VLASTNÍMA RUKAMA.
e) Když seřizoval nové hodiny, pohyboval (hodinové ručičky) HODINOVÝMI RUČIČKAMI.
f) O tom problému si sourozenci promluvili mezi (čtyři oči) ČTYŘMA OČIMA.
g) Aleš klečel na (kolena) KOLENOU/KOLENECH a žádal Marii o ruku.
h) Po intenzivním cvičení Milan cítil napětí ve svalech (ramena) RAMENOU/RAMEN.
i) Křeče v (obě nohy) OBOU NOHOU/NOHÁCH se u mě objevily po nadměrné fyzické zátěži.

Úkol 2: Vyskloňujte celé paradigma.

a) Bolavá kolena (část těla)

Nom	Bolavá kolena
Gen	Bolavých kolenou/kolen
Dat	Bolavým kolenům
Ak	Bolavá kolena
Vok	Bolavá kolena
Lok	Bolavých kolenou/kolenech
Inst	Bolavými koleny

b) Dřevěné nohy u stolu

Nom	Dřevěné nohy
Gen	Dřevěných noh
Dat	Dřevěným nohám
Ak	Dřevěné nohy
Vok	Dřevěné nohy
Lok	Dřevěných nohách
Inst	Dřevěnými nohami

c) Obě oči (část těla)

Nom	Obě oči
Gen	Obou očí
Dat	Oběma očím
Ak	Obě oči
Vok	Obě oči
Lok	Obou očích
Inst	Oběma očima

d) Tři hodinové ručičky

Nom	Tři hodinové ručičky
Gen	Tří hodinových ručiček
Dat	Třem hodinovým ručičkám
Ak	Tři hodinové ručičky
Vok	Tři hodinové ručičky
Lok	Třech hodinových ručičkách
Inst	Třemi hodinovými ručičkami

e) Obě operovaná ramena (část těla)

Nom	Obě operovaná ramena
Gen	Obou operovaných ramenou/ramen
Dat	Oběma operovaným ramenům
Ak	Obě operovaná ramena
Vok	Obě operovaná ramena
Lok	Obou operovaných ramenou/ramenech
Inst	Oběma operovanými rameny

Úkol 3: Opravte chyby ve větách.

- a) Myslela jsem, že budu muset na operaci jen s pravým ramenem, ale nakonec jsem byl na dvou operacích s obouma dvouma ramenama. s oběma dvěma rameny
b) Pan Černý pracuje na stavbě a písek se mu dostal do obě očí. do obou očí
c) Marcela měla problémy s uchama už od narození. s ušima
d) Po těžkém úrazu na lyžích musel Igor na operaci s koleni. s koleny

GRAMATIKA – PODMÍNKOVÉ VĚTY

Poznámka: Zde jsou odpovědi orientační. Studenti mohou vymyslet různé varianty.

Úkol 1: Dokončete věty.

1. Kdyby dnes bylo hezké počasí, **šli bychom ven**.
2. Kdybychom přišli dřív, **stihli bychom začátek filmu**.
3. Kdybyste se předem objednala, **nemusela byste dlouho čekat**.
4. Kdybych měl více volného času, **učil bych se cizí jazyky a cestoval**.
5. Kdyby přestalo pršet, **šel bych na procházku do parku**.
6. Kdyby se nemuseli učit na test, **dívali by se na televizi**.
7. Kdyby Jana nepřišla na dnešní lekci češtiny, **zavolal bych jí**.
8. Kdybys mohl jet na dovolenou, **kam bys jel?**
9. Kdybyste kolegyni poblahopřál k narozeninám, **měla by radost**.
10. Kdyby mě Klára požádala o pomoc, **neodmítl bych**.

Úkol 2: Zapište začátek vět.

1. **Kdyby měla chuť na kávu**, pozval bych ji.
2. **Kdyby měli v obchodě slevy**, koupili bychom to.
3. **Kdyby kolega onemocněl**, navštívil bych ho.
4. **Kdybychom skončili v práci dřív**, šli bychom do kina.
5. **Kdybyste neměli tolik práce**, zašli byste na oběd.
6. **Kdyby nekupovala drahé věci**, ušetřila by peníze.
7. **Kdybych musel ležet v nemocnici**, zavolal bys mi?
8. **Kdyby dostal mimořádnou prémii**, byl by překvapený.
9. **Kdyby dostal dovolenou na dva týdny**, jel by do Francie.
10. **Kdyby nemusel po práci ještě do obchodu**, vrátil by se dřív.

Úkol 3: Vytvořte podmínkové věty.

Např.: mít bolesti (já) – vzít si léky → Kdybych měl bolesti, vzal bych si léky.

1. Jíst zdravě (my) – nemít nadváhu
→ Kdybychom jedli zdravě, neměli bychom nadváhu.
2. Bolet zuby – jít k zubaři (já)
→ Kdyby mě bolely zuby, šel bych k zubaři.
3. Poslouchat dentální hygienistku (on) – nemít pigmentové skvrny
→ Kdyby poslouchal dentální hygienistku, neměl by pigmentové skvrny.
4. Přijít k doktorovi včas (my) – nemuset jít na operaci
→ Kdybychom přišli k doktorovi včas, nemuseli bychom jít na operaci.
5. Učit se z té nové knihy (oni) – udělat zkoušku bez problémů
→ Kdyby se učili z té nové knihy, udělali by zkoušku bez problémů.
6. Jet metrem (ona) – být doma brzy
→ Kdyby jela metrem, byla by doma brzy.
7. Číst si před spaním (ty) – spát lépe
→ Kdyby sis četl před spaním, spal bys lépe.
8. Pít méně kávy (vy) – mít nižší krevní tlak
→ Kdybyste pil/a/i méně kávy, měl/a/i byste nižší krevní tlak.
9. Nekouřit (on) – mít zdravé plíce
→ Kdyby nekouřil, měl by zdravé plíce.
10. Poradit se s námi (ty) – pomoci ti
→ Kdyby ses s námi poradil, pomohli bychom ti.

Úkol 4: Vymyslete otázky pro své kolegy a ptejte se.

Např.: Kdybyste si dnes mohl/a znovu vybrat, jaký obor byste studoval/a?

Další příklady otázek. Studenti mohou uvádět různé varianty.

Kdybyste měl/a neomezené finanční prostředky, co byste s nimi podnikl/a?

Kdybyste měl/a možnost cestovat kamkoliv na světě, kam by to bylo?

Kdybyste mohl/a napsat knihu, o čem by byla?

Kdybyste chtěl/a naplánovat ideální dovolenou, jak by vypadala?

Úkol 5: Odpovídejte písemně.

Poznámka: Zde jsou možné dlouhé i krátké odpovědi:

Kdybych byla slavná zpěvačka, zpívala bych na koncertech. – Zpívala bych na koncertech.

Co bys dělal/a, kdybys byl/a ...

slavný zpěvák/ slavná zpěvačka?

o deset let mladší?

o deset let starší?

spisovatel/spisovatelka?

Zpívala bych na koncertech.

Sportovala bych a cestovala.

Četla bych knihy a odpočívala.

Psala bych detektivní příběhy.

Co bys dělal/a, kdybys měl/a ...

neomezené finanční prostředky?

deset dětí?

dům na Sicílii?

půlroční prázdniny?

Podporovala bych charitativní projekty.

Nepracovala bych a starala bych se o ně.

Jezdila bych tam v létě na dovolenou.

Cestovala bych po světě.

GRAMATIKA: NEURČITÁ A ZÁPORNÁ ZÁJMENA A PŘÍSLOVCE

Úkol 1: Přepište věty s neurčitými zájmeny a příslovci.

Nikdo nepřišel.

Nic tam není.

Žádný e-mail mi nepřišel.

Nikdy nesnídáš.

Nikam dnes nejdeme.

Nic ho nebaví.

Žádná pacientka tam nečekala.

O ničem nepřemýšlíme.

Někdo přišel.

Něco tam je.

Nějaký e-mail mi přišel.

Někdy snídáš.

Někam dnes půjdeme.

Něco ho baví.

Nějaká pacientka tam čekala.

O něčem přemýšlíme.

Úkol 2: Odpovídejte na otázky záporně.

Máš dnes nějakou schůzku?

Jdeš někam na oběd?

Rozuměli studenti všemu?

Je v tom nějaký problém?

Našel jste nějaké kazy?

Vidíte tam něco?

Chcete se na něco zeptat?

Nemám žádnou schůzku.

Nejdu nikam na oběd.

Studenti nerozuměli ničemu.

Není v tom žádný problém.

Nenašel jsem žádné kazy.

Nevidím tam nic.

Nechci se na nic zeptat.

Úkol 3: Vysvětlete význam uvedených vět.

Nic na tom není. = je to jednoduché	Neudělám to ani za nic! = neexistuje šance, že bych to udělal
Je mi z toho na nic. = je mi z té situace špatně	Tohle je k ničemu! = činnost nevede k žádnému výsledku
Do toho ti nic není! = není to tvoje věc	On není jen tak někdo! = není to obyčejný člověk, ale VIP
U ničeho nesmí chybět. = musí být všude, kde se něco děje	Přijďte kdykoliv! = přijďte ve dne nebo v noci
Budu dělat jakoby nic. = nebudu si toho všímat	To jídlo je takové nijaké. = jídlo nemá žádnou chuť
Z dovolené nic nebude. = neuskuteční se, nebude se konat	Šli jsme tam pro nic za nic. = šli jsme tam zbytečně

SOUHRNNÉ PROCVIČOVÁNÍ SPOJEK I

Úkol 1: Doplňte do vět vhodné odporovací, vylučovací, časové spojky.

1. **Když** nenakoupíme dnes, zítra už to nestihneme.
2. **Dokud** pracuji na tomto oddělení, nemám si na co stěžovat.
3. **Bud'** mi pomůžeš, **nebo** dnes nepůjdeš do kina!
4. Musíte si vybrat, zda budete pravidelně docházet na vyšetření, **nebo** nastoupíte do nemocnice.
5. Nepřišel jsem vám nic vyčítat, **nýbrž** se chci omluvit za své nevhodné chování.
6. **Jakmile** jsem se posadila do křesla, přiběhly za mnou děti.
7. **Zatímco** jsem si četl novou knihu, třikrát zazvonil telefon.
8. Dáte si kávu, čaj **či** nějaký studený nápoj?
9. **Než** přijde kolega do práce, vyplním formuláře a dopíšu jednu lékařskou zprávu.
10. Pavel má svoje zvyky a **pokaždé, když** přijde z práce, uvaří si šálek bylinkového čaje.
11. **Až** dokončíme tohle vyšetření, dáme si pět minut přestávku.

KOMUNIKACE – POPIS ZKUŠENOSTÍ A UDÁLOSTÍ

Úkol 1: Z uvedeného textu vypište časové údaje.

Dneska ráno, už, nejdřív, pak, hned

Úkol 2: Ke slovesům pohybu запиšte jejich základní tvar.

Běžel – BĚŽET

Zakopnul – ZAKOPNOUT

Letěl – LETĚT

Upadl – UPADNOUT

Držel se – DRŽET SE

Tekla – TÉCT

Jdu – JÍT

Úkol 3.1.: K uvedeným slovesům pohybu запиšte, zda jsou dokonavá (D) nebo nedokonavá (N).

Chodit – N	Běžet – N
Utíkat – N	Létat – N
Skočit – D	Jet – N
Jezdit – N	Nést – N
Plavat – N	Vozit – N
Jít – N	Nosit – N

Úkol 3.2.: Do tabulky запиšte vidové dvojice. U pohybových sloves většinou nalézáme více možností.

Dokonavé sloveso je často tvořeno prefixací (připojením předpony).

Chodit – N – dojit/přijít/odejít/vyjít – D	Běžet – N – doběhnout, přiběhnout – D
Utíkat – N – utéct – D	Létat – N – přiletět, odletět, vyletět – D
Skočit – D – skákat – N	Jet – N – dojet, přijet, vyjet – D
Jezdit – N – dojet, přijet, vyjet – D	Nést – N – přinést, odnést, donést, vynést – D
Plavat – N – doplat, přeplavat, uplat – D	Vozit – N – dovézt, přivést, odvézt, vyvézt – D
Jít – N – dojit/přijít/odejít/vyjít – D	Nosit – N – přinést, odnést, donést, vynést – D

Úkol 4: Sestavte souvislé vyprávění o tom, co se stalo Markovi. Používejte uvedené informace, časovou posloupnost a slovesa pohybu.

Marek – pravidelně chodit běhat – hrát fotbal – mít zápas – běžet plnou rychlostí – srazit se s protihráčem – zranit se – krváčení z nosu a úst – držet se za hlavu – poskytnout první pomoc – vézt Marka do nemocnice – udělat RTG – konzultovat s chirurgem a stomatologem – stanovit diagnózu – provést zákrok

Příklad odpovědi:

Marek chodí pravidelně běhat, protože hraje fotbal. Když měl zápas, běžel plnou rychlostí a srazil se s protihráčem. Bohužel se zranil. Po této nehodě krvácel z nosu a úst. Marek se držel za hlavu a zdravotník mu poskytnul první pomoc, ale doporučil odvézt Marka do nemocnice, aby mu udělali RTG hlavy a úraz raději zkonzultovali s chirurgem a stomatologem. Je třeba stanovit diagnózu a následně provést zákrok, aby Marek neměl pokřivený nos a chrup.

Úkol 5: Dopište popisy zkušeností a aktivit. Používejte slovesa pohybu.

Příklady:

Před třemi lety jsem byl v Alpách a spadl na lyžích.

Minulý rok jsem šla na operaci kolene.

Dnes ráno jsem zakopl o kámen.

Pravidelně sportuji v parku.

Příklady odpovědí:

Když jsem byl/a dítě,	upadla jsem na schodech a zlomil/a si ruku.
Před rokem a půl	jsem si šel/šla zaběhat a zranil/a si koleno.
Včera odpoledne	jsem pospíchal/a na autobus, ale stejně jsem nedoběhl/a včas.
Před deseti lety	jsme s rodinou jeli na dovolenou k moři.
Minulý měsíc	jsme s dětmi skákali přes švihadlo a běhali kolem rybníka.
Dva dny zpátky	jsem byl/a nemocná/ý, proto jsem nešel/ nešla běhat do parku.
Když mi bylo 13 let,	pravidelně jsem lyžoval/a, plaval/a, běhal/a, jezdil/a na kole.
Dnes odpoledne	jsem cvičil/a jógu, šel/šla na procházku.
Denně	cvičím pilates, protahuji svaly a trénuji dýchací cvičení.
Jednou týdně	plavu, posiluji a jezdím na kole.
Každý rok	běhám vytrvalostní běh.
Pokaždé, když	mám chvíli čas, jdu/chodím ven se psem.
Nikdy jsem ještě	neskákala/a bungee jumping.
Občas	chodím s přáteli hrát volejbal nebo fotbal.

LEKCE 4: POMŮCKY PRO ÚSTNÍ HYGIENU

Úkoly k textu

Úkol 1: Odpovídejte na otázky.

Jaká je motivace pacientů chodit na dentální hygienu?

Chtějí hezký úsměv, nechťejí platit za drahé stomatologické zákroky, bojí se bolesti.

Jaké pomůcky pacienti používají v domácím prostředí?

Zubní kartáček, zubní pasta, zubní nit, mezizubní kartáček, ústní voda, někteří používají i bělicí prostředky, irigátor, speciální škrabku na čištění jazyka.

Co znamená slovo tesáky?

Označení pro zuby užívané zejména v zoologii. V hovorové češtině může u lidí označovat např. velké zuby nebo nesprávně postavené zuby. Výraz se nikdy nepoužívá v profesionální komunikaci s pacientem.

V jakém kontextu můžete dále použít slovní spojení svatá trojice?

Svatá trojice představuje liturgický termín Otec, Syn i Duch svatý.

V češtině lze hovorově tímto slovním spojením označit tři věci, které k sobě neodmyslitelně patří.

Kdo a kde založil první odborný kurz dentální hygieny?

Alfred Fones v roce 1913 v USA

Ve kterém roce získali osvědčení dentálních hygienistů a hygienistek první absolventi v ČR?

1999

Jakou hygienickou pomůcku pro čištění zubů doporučují lidé s ortodontickými aparáty?

Irigátor

Jakým způsobem lze čistit jazyk?

Speciální škrabkou, kterou odstraníme bakterie z jazyka za účelem získání svěžího dechu.

Které nástroje potřebuje pro práci dentální hygienista?

Zrcátko, sondy (WHO sonda, taktilní sonda, Nabersova sonda), speciální škrabka, instruktážní pomůcky, leštící a ultrazvukový nástroj, pinzeta, kleštičky, barvivo pro zvýraznění zubního plaku

Co je úkolem dentálního hygienisty?

Ošetřit chrup, ale také edukovat pacienta.

Co obvykle trápí milovníky kávy a kuřáky?

Pigmentové skvrny

Úkol 2: Zapište, k čemu uvedený nástroj slouží. Určete, zda se používá pro profesionální nebo domácí péči o zuby.

Nástroj:	Slouží k:	Domácí X profesionální péče
Explorer	Vyšetření povrchu zubů, kontrole kazů, okrajů výplní, zubního kamene	Profesionální péče
Irigátor	Čištění mezizubních prostor proudem vody, odstranění zbytků jídla	Domácí péče
Zrcátko	Prohlédnutí dutiny ústní, kontrole zubů a dásní	Profesionální péče
Nabersova sonda	Vyšetření míst, kde se kořeny vícekořenových zubů rozdělují	Profesionální péče

Úkol 3: Hledejte dvojice. Ke každému substantivu přiřaďte vhodné adjektivum.

Leštící nástroj, ultrazvukový nástroj, taktilní sonda, instruktážní pomůcky, pigmentové skvrny, ústní voda, jednosvazkový kartáček, zubní nit, speciální škrabka

GRAMATIKA – STUPŇOVÁNÍ PŘÍDAVNÝCH JMEN

Úkol 1: Na základě informací v teoretické části lekce doplňte tabulku stupňování adjektiv.

Pozitiv	Komparativ	Superlativ
Pěkný	Pěknější	Nejpěknější
Vysoký	Vyšší	Nejvyšší
Hluboký	Hlubší	Nejhlubší
Praktický	Praktičtější	Nejpraktičtější
Velký	Větší	Největší
Hezký	Hezčí	Nejhezčí
Zajímavý	Zajímavější	Nejzajímavější
Suchý	Sušší	Nejsušší
Dobrý	Lepší	Nejlepší
Malý	Menší	Nejmenší
Dlouhý	Delší	Nejdelší
Pesimistický	Pesimističtější	Nejpesimističtější
Moderní	Modernější	Nejmodernější
Veselý	Veselejší	Nejveselejší
Bolestivý	Bolestivější	Nejbolestivější
Sympatický	Sympatičtější	Nejsympatičtější
Špatný / zlý	Horší	Nejhorší
Brzký	Dřívější	Nejdřívější
Kvalitní	Kvalitnější	Nejkvalitnější
Krásný	Krásnější	Nejkrásnější
Ošklivý	Ošklivější	Nejošklivější
Chytrý	Chytřejší	Nejchytřejší
Sterilní	Sterilnější	Nejsterilnější
Komplikovaný	Komplikovanější	Nejkomplikovanější
Obtížný	Obtížnější	Nejobtížnější
Vzdálený	Vzdálenější	Nejvzdálenější
Závažný	Závažnější	Nejzávažnější

Úkol 2: Podívejte se na obrázky a porovnávejte. Věty запиšte.

Příklady možných odpovědí.

Obrázek A

Stav pacienta na druhém obrázku je vážnější, než stav pacientky na prvním obrázku.

Počet lékařů na druhém obrázku je vyšší než na prvním obrázku.

Délka trvání vyšetření pacientky na prvním obrázku je kratší než délka trvání operace.

Obrázek B

Lékař na prvním obrázku je mladší. Lékař na druhém obrázku je starší.

Lékař na druhém obrázku je zkušenější.

Délka praxe prvního lékaře je kratší. Délka praxe druhého lékaře je delší.

Vybavení první ordinace je modernější než vybavení druhé ordinace.

Úkol 3: Spojte dvě věty do jedné, používejte stupňování adjektiv.

Např.: Martinovi je 10 let. Honzovi je 15 let. → Martin je o 5 let mladší než Honza.

- a) Hana měří 160 cm. Jiřina měří 165 cm. → Hana je o pět centimetrů menší než Jiřina. Jiřina je o pět centimetrů vyšší než Hana.
- b) Vilém studuje tříleté studium. Aleš studuje pětileté studium. → Alešovo studium je o dva roky delší než Vilémovo.
- c) Nákupní taška váží 3 kg. Batoh váží 6 kg. → Batoh je o 3 kg těžší než taška. Taška je o 3 kg lehčí než batoh.
- d) Za stejný čas Lucie uběhne 5 km a Pavla uběhne 9 km. → Lucie je pomalejší než Pavla. Pavla je rychlejší než Lucie.
- e) Zájezd k moři stál minulý rok 15 000 Kč. Letos stojí 12 500 Kč. → Zájezd k moři byl dražší o 2500 Kč a dnes je o 2500 Kč levnější.

Úkol 4: Přečtěte si tvrzení a rozhodněte, zda jsou pravdivá (P) nebo nepravdivá (N). Svou odpověď zdůvodněte.

	Tvrzení	P / N
1	Některá adjektiva nelze stupňovat, protože nemůžeme vyjádřit větší míru vlastnosti, kterou pojmenovávají (společný, domácí, letošní).	P
2	Pouze superlativy skloňujeme podle vzoru jarní. Oprava: Superlativy i komparativy skloňujeme podle vzoru jarní.	N
3	Mezi nepravidelná adjektiva nepatří dobrý, malý, dlouhý. Oprava: Mezi nepravidelná adjektiva patří dobrý, malý, dlouhý.	N
4	Stupňované tvary dále vyjadřují stejné gramatické kategorie jako pozitiv.	P
5	Příponu -čí mají v komparativu adjektiva zakončena na -ský, -cký. Oprava: Příponu -čí mají v komparativu adjektiva zakončená na -ký.	N
6	Mezi pravidelná adjektiva s příponou -ší v komparativu patří úzký, těžký, krátký.	P
7	V komparativu adjektiva vysoký píšeme dvě š.	P
8	V komparativu adjektiva hluboký vypadává -ok-.	P
9	Pro pravidelné stupňování používáme v komparativu pouze příponu -ější. Oprava: Pro pravidelné stupňování používáme v komparativu pouze přípony -ejší a -ější.	N
10	V pozitivu adjektiva nejměkčí píšeme dvě k.	P

GRAMATIKA – STUPŇOVÁNÍ PŘÍSLOVCÍ

Úkol 1.1.: Vyhledejte ve větách adverbia a označte je.

Patrik seděl **mlčky** v knihovně a přemýšlel nad svou seminární prací.

Včera jsme velmi **dlouho** čekali na vlak.

Pavčina celý život **tvrdě** pracovala, přitom však **stále** vypadala **mladě** a **energicky**.

Přijel jsem už **včera večer**, abych nezaspal a přišel na sraz stomatologů **včas**.

Dnes se budeme věnovat té vaší osmičce **vlevo dole** a uděláme novou korunku.

Tu zkoušku udělali všichni, ale přesto dva studenti vypadají tak **smutně**.

V Americe se Marek bez problémů domluvil **anglicky** i **španělsky**.

Ráno mi volal náš primář, protože se mnou potřeboval **nutně** mluvit.

Ačkoliv se kolegové z Německa tvářili **odměřeně**, chovali se **přátelsky** a **mile**.

Tvoje komentáře k mé práci mě **hluboce** ranily. Nemusel jsi mě hodnotit tak **přísně**.

Otec se na promoci svého syna posadil **dopředu**, aby se mohl **pyšně** dívat na předávání diplomů.

Úkol 1.2.: Z první části cvičení vypište adverbia, která:

c)můžeme dále stupňovat,

Dlouho, tvrdě, mladě, energicky, smutně, nutně, odměřeně, přátelsky, mile, hluboce, přísně, pyšně

d)nemůžeme stupňovat.

Mlčky, včera, stále, včera večer, včas, dnes, vlevo dole, anglicky, španělsky, ráno, dopředu

Úkol 2: Doplňte do vět příslovce. Příslovce utvářejte od uvedených adjektiv.

dobrý, rychlý, lákavý, brzký, pěkný, poctivý, svěží, mladý, špatný, unavený

Mám se **DOBŘE**, ale minulý týden na dovolené jsem se měl **LÉPE**.

Ten krémový dort vypadal **LÁKAVĚ**, ale ten čokoládový vypadá **LÁKAVĚJI**.

Přišli jsme do práce **BRZY**, ale vedoucí oddělení přišel **DŘÍVE**.

Manželova babička vypadá stále **SVĚŽE** a **MLADĚ**.

Vlakem dojedeme do Prahy **RYCHLE**, ale autem ještě **RYCHLEJI**.

Marek se stále cítí **ŠPATNĚ**, ale včera mu bylo **HŮŘ**.

Dneska je venku moc **PĚKNĚ**.

Vždycky pracoval **POCTIVĚ** a nikdy nevypadal **UNAVENĚ**.

Úkol 3: Napište věty a zohledněte rozdíl mezi uvedenými slovy.

(Odpovědi jsou příkladové, studenti mohou vymýšlet více variant.)

Např.: sympatický – sympaticky

Ten nový kolega byl velmi sympatický. – Na první pohled Martin vypadal sympaticky.

Český – český	Český jazyk je melodický, ale trochu obtížný. Už dva roky se učím česky.
Praktický – prakticky	Její manžel byl velmi praktický člověk. Vyřešili jsme ten problém velmi prakticky.
Veselé – vesele	Kolegyně byly po schůzce s vedením veselé. Měla jsem dobrou náladu a tvářila se vesele.
Unavené – unaveně	Po dlouhém dni v práci jsme všichni byli unavení. Martina dnes vypadala opravdu unaveně.
Sobecký – sobecky	Alenin přítel byl skutečně sobecký člověk. Poslední dobou se kamarádka chová poněkud sobecky.
Italský – italsky	Potřebuji si koupit větší a aktuálnější italský slovník. Italsky jsem se začal učit teprve před týdnem.

PROCVIČOVÁNÍ ZVRATNÝCH SLOVES

Úkol 1: Zapište do vět se, si.

Koupila jsem **si** novou zubní pastu. Dneska **se** už konečně objednáám na preventivní prohlídku. Lékař **se** zamyslel a pak mi dobře poradil. Podívali **se** na sebe a pak **se** rozesmáli. Když **se** syn rozplakal, objal/a jsem ho. Nevím, jaký **si** vybrat zubní kartáček, proto **se** poradím s dentální hygienistkou. Termín zákroku jsem **si** zapsala do diáře. Před odchodem do divadla jsem **se** u zrcadla dlouho upravovala. Nemohl jsem **se** rozhodnout. Nakonec jsem **si** přečetl román a sbírku básní jsem **si** schovala na později.

Úkol 2: S pomocí lektora vysvětlujte rozdíl mezi uvedenými větami.

DŮVODOVÉ A DŮSLEDKOVÉ SPOJKY

Úkol 1: Dokončete věty. (Odpovědi jsou příkladové, studenti mohou vymýšlet více variant.)

Používejte mezizubní kartáček, protože je třeba pečlivě čistit i *mezizubní prostory*.

Omezte kouření, neboť *předejdete vzniku různých onemocnění ústní dutiny včetně těch onkologických*.

Káva může zanechávat pigmentové skvrny na zubech, protože *má silné barvicí účinky*.

Je nutné odstranit zubní kámen, jelikož *vám znemožňuje efektivně vyčistit mezizubní prostory*.

Dnes jsem se necítil dobře, proto *jsem si raději vzal den volna*.

Úkol 2: Vyberte vhodné spojky.

Poněvadž/Proto/Tedy si lékař nebyl jistý dalším postupem, poradil se s kolegou.

Pacientka zapomněla na vyšetření, neboť/jelikož/**tudíž** se dnes nedostavila.

Necítil se ve své kůži, proto/a tak/**jelikož** dostal nepříjemnou virózu.

Sestřička nachystala karty pacientů na stůl, **neboť**/takže/a tudíž se blížil začátek ordinace.

Úkol 3: Odpovídejte na otázky a používejte různé důvodové a důsledkové spojky.

(Odpovědi jsou příkladové, studenti mohou vymýšlet více variant.)

Proč tvoje sestra nepřijede na návštěvu? *Sestra nepřijede, protože je nemocná.*

Proč jíš každý den miskou čerstvé zeleniny? *Jelikož se snažím držet zdravý životní styl.*

Proč kolegovi radíš? *Kolegovi radím, poněvadž je mladší a nezkušený.*

Proč student udělal zkoušku? *Student složil zkoušku, protože se připravoval.*

Proč u pacienta vznikl zánět dásní? *Jelikož zanedbal ústní hygienu, má zánět dásní.*

Proč lékař pacientovi vytrhl zub? *Poněvadž byl zub zkažený, musel ho lékař vytrhnout.*

Proč dnes zůstaneš doma? *Jelikož se cítím špatně, budu dnes doma.*

Proč poradí pacientů určuje lékař? *Protože se diagnózy pacientů liší závažností, poradí pacientů určuje lékař.*

Proč se nesmí klepat na dveře ordinace? *Jelikož sestřička pravidelně kontroluje čekárnu.*

Proč si mám připravit kartičku pojištěnce? *Protože jsou na ní uvedené základní údaje pacienta.*

Proč nekoupíme brambůrky a bonbony? *Nekoupíme je, protože se snažíme jíst zdravěji.*

Proč jdeš na další školení? *Jdu na školení, protože se chci naučit něco nového.*

Proč lékař doporučil další vyšetření? *Další vyšetření bylo doporučeno, neboť je třeba správně stanovit diagnózu pacienta.*

LEKCE 5: ONEMOCNĚNÍ DUTINY ÚSTNÍ

Úkoly k textu

Úkol 1: Rozhodněte na základě textu, zda jsou tvrzení pravdivá (P) či nepravdivá (N).

	Tvrzení	P / N
1	V odborné neurologické terminologii se bolest či pálení jazyka označuje jako glosodynie.	N
2	Sekundární glosodynie či stomatodynie může být způsobena používáním nevhodné protézy.	P
3	Pacienti si výjimečně stěžují na pálení v ústech, bolest nebo dysestezii v ústech.	N
4	V některých případech pacienti popisují kovovou, hořkou nebo kyselou chuť v ústech.	P
5	Pacienti vždy udávají pocit suchosti v ústech a poruchu tvorby slin.	N
6	Pro stanovení diagnózy neodebíráme anamnézu pacienta.	N
7	Pacienta se ptáme na délku trvání symptomů, kdy se objevila bolest či pálení v ústech.	P
8	Lékař vyšetřuje pouze bukalní sliznice.	N
9	Při diagnóze primárního BMS je léčba často symptomatická.	P
10	Léčba je vždy stanovována individuálně a u jednotlivých pacientů se proto liší.	P

SLOVNÍ ZÁSoba

Úkol 1: Vysvětlete uvedené pojmy: glosodynie, stomatodynie, per exclusionem.

Glosodynie – označení pro bolest či pálení jazyka

Stomatodynie – označení pro bolest či pálení, které se projevuje v celé ústní dutině

per exclusionem – po vyloučení jiných místních a celkových příčin

Úkol 2: Doplňte slovní spojení. Vybírejte slova z nápovědy a запиšte je ve správné formě.

Příčina, chuť, korunka, výplň, železo, kyselina, zinek, vyšetření, parametr, stomatitida, choroba

- místních a celkových PŘÍČIN
- změny CHUTI, např. kovová, hořká nebo kyselá
- stav KORUNEK a VÝPLNÍ
- hodnoty ŽELEZA, ferritinu, KYSELINY listové, ZINKU
- laboratorní VYŠETŘENÍ
- renální PARAMETRY
- aftózní STOMATITIDA
- refluxní CHOROBA

Úkol 3: Zapište k uvedeným slovům synonyma.

Protéza	<i>náhrada</i>
Brnění	<i>mravenčení</i>
Edukovat	<i>vzdělávat</i>
Anémie	<i>chudokrevnost</i>

Úkol 4: Spojte dvojice.

Kandidóza – Kvasinková infekce

Xerostomie – Pocit sucha v ústech

Dysestezie – Neurologická porucha čítí

Leukoplakie – Nález bílých nebo šedavých skvrn na sliznici

LEXIKÁLNĚ-GRAMATICKÁ CVIČENÍ

Úkol 1: Doplňte do vět chybějící informace z textu.

a) Doplňte adjektiva ve správném tvaru

Glosodynii i stomatodynii dělíme na **primární** a **sekundární**. Pokud není zjištěna **lokální** či **systémová** příčina, hovoříme o primárním typu. V případě nalezení **zjistitelné** příčiny, např. kandidózy, xerostomie, anémie, deficitu vitamínu B12, diabetu či **hormonálních** změn, hovoříme o **sekundárním** typu. Příčinou sekundární glosodynii či stomatodynii může být i používání **nevhodné** protézy.

b) Doplňte substantiva ve správném tvaru

Pro správné **stanovení** diagnózy je klíčové odebrat **anamnézu** pacienta, provést klinické vyšetření ústní **dutiny** a vyloučit lokální příčiny problému. Dále lze provést laboratorní, mikrobiologické a alergologické vyšetření. **Pacienta** se dotazujeme, jak dlouho symptomy trvají, kdy se objevila **bolest** či pálení v ústech, jak se mění charakter symptomů v průběhu dne a zda pacient cítí **suchost** v ústech, poruchy chuti či používá zubní **náhradu**. Důležitou informací je také pacientova medikace. **Lékař** potřebuje znát **léky**, které pacient užívá, ať už dlouhodobě či krátkodobě.

c) Doplňte prepozice

Pokud není zjištěna lokální či systémová příčina, hovoříme **o** primárním typu.

Pacient může pociťovat suchost v ústech, i když je tvorba slin **v** normě.

Obvykle trvají i týdny až měsíce, ale sliznice zůstávají **bez** viditelných patologických změn.

Léčba je vždy individuální otázkou a **u** jednotlivých pacientů se proto liší.

GRAMATIKA – UKAZOVACÍ ZÁJMENA

Úkol 1: Přečtěte si ukázkou textu a vyhledejte ukazovací zájmena. Určete jejich pád.

Recidivující afty

Afty jsou jednou z nejčastějších bolestivých lézí v dutině ústní. Poprvé se o **tomto** – LOK postižení zmínil Hippokrates (460–370 př. n. l.) a použil pro označení **tohoto** – GEN zdravotního problému termín „aphthai“ (1). Recidivující afty jsou **takové** – NOM malé, okrouhlé nebo oválné ulcerace kryté žlutým nebo šedavým povlakem. Mohou se vyskytnout solitárně nebo mnohočetně. V okolí je typické zarudnutí – halo. Častěji se **toto** – NOM onemocnění vyskytuje u dětí a dospívajících, ale nemusí **to** – NOM být pravidlem (2). Postihují až 25% populace. Toto – NOM postižení se často opakuje, v tříměsíčních intervalech je postiženo až 50% jedinců. Častěji se vyskytuje u žen. S výskytem **této** – GEN diagnózy je spojováno mnoho predispozičních faktorů – traumatizace ústní sliznice, genetické faktory, nedostatek některých nutričních faktorů, virové a bakteriální infekce a endokrinní poruchy. Všechny formy recidivujících aft mohou negativně ovlivnit kvalitu života a prospívání pacienta. Patogenezi **tohoto** – GEN postižení se snaží vysvětlit několik teorií. Za velmi pravděpodobné jsou považovány interakce imunitního systému, genetických faktorů a faktorů zevního prostředí.

Zdroj: Koberová, R., Radochová, V., & Merglová, V. (2022). Recidivující afty u dětí. *Pediatric pro praxi*, 23(3), 181–184.

<https://www.pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2022/03/03.pdf> (upraveno)

Úkol 2: Přečtěte si věty a určete, zda ukazovací zájmeno udává blízkou či vzdálenou pozici.

1	Tenhle zubní kartáček si už nekupujte a pořídte si raději támhleten . <i>Bližší předmět – vzdálenější předmět</i>
2	Tady tento kaz opravíme ihned, ale ten druhý zaléčíme až příště. <i>Bližší předmět – vzdálenější předmět</i>
3	Mohu se posadit tam nebo raději támhle ? <i>Bližší místo – vzdálenější místo</i>
4	K rentgenu se dostanete touto chodbou a pak po schodech do třetího patra. <i>Bližší</i>
5	Zkuste se zaregistrovat v támhle ordinaci, protože v té naší nové pacienty nepřijímáme. <i>Vzdálenější</i>

Úkol 3: Vyberte správná ukazovací zájmena podle kontextu.

- a) Lékař vyšetřuje pacienta a říká sestřice:
Tenhle pacient má kaz na pětce vlevo dole.
- b) Žena radí turistovi, kudy jít k divadlu:
Musíte projít **támhle** ulicí až ke křižovatce a pak se dáte doleva.
- c) Váš kolega otevírá dárek k narozeninám:
Děkuji vám všem! **Tohle** jsem nečekal.
- d) Pacient popisuje lékaři svoje obtíže:
Pane doktore, bolí mě **tenhle** zub vlevo a pak ještě **tento** hned vedle.

Úkol 4: Doplňte správné formy ukazovacích zájmen uvedených v závorce.

K **TOMUHLE** domu patří i krásná zahrada. **U TĚ** naší nové sousedky často zní hlasitá hudba. Vedle **TOHO** dítěte seděla v čekárně jeho matka. Bojím se **TOHO** velkého operačního zákroku. Kam půjdeš po **TOMTO** vyšetření? Ošetření **TOHOHLE** malého dítěte i **TOHO** staršího pána proběhlo bez komplikací. Musím se podívat do **TĚ** lékařské knihy znovu. Nejsem si jistá **TOU** diagnózou, proto jdu na konzultaci k **TĚM** zkušeným specialistům. Byl jsi u **TOHO** doktora nebo ne?

Úkol 5: Odpovídejte na otázky a používejte ukazovací zájmena.

(Odpovědi jsou příkladové, studenti mohou vymýšlet více variant.)

Např.: Komu věříš? – Věřím tomu mladému lékaři.

Co si dnes koupíš k obědu?	Koupím si tenhle salát.
Ke komu jdeš na návštěvu?	Jdu k té staré známé.
U koho jsi včera přespal/a?	Přespala jsem u tamtoho dobrého přítele.
Bez čeho neodejdeš z bytu?	Nikdy neodcházím bez těch nových brýlí.
S čím si nevíš rady?	Nevím si rady s těmito otázkami.
Od koho chceš pomoci?	Potřebuji pomoci od tamtoho mladého lékaře.
O čem jste mluvili s Janou?	S Janou jsme mluvili o támhle té nové restauraci.

Úkol 6: Přepište věty v množném čísle.

Např.: Koupil jsem tu květinu. – Koupil jsem ty květiny.

Přečetla jsem tuhle knihu.	Přečetla jsem tyhle knihy.
Udělal jsem tohle cvičení.	Udělal jsem tahle cvičení.
Splnil jsem ten úkol.	Splnil jsem ty úkoly.
Mluvili jsme s tím člověkem.	Mluvili jsme s těmi lidmi.
S tímto problémem jsem se ještě nesetkal.	S těmito problémy jsem se ještě nesetkal.
Tento dům je velice moderní.	Tyto domy jsou velice moderní.
Honza opakoval tamto slovo.	Honza opakoval tamta slova.
Vidíš tamtu mladou ženu?	Vidíš tamty mladé ženy?

GRAMATIKA – SLOVESA POHYBU S PREFIXY

Úkol 1: Vyberte správnou odpověď.

Ujdu/**Zajdu** k sestře na krátkou návštěvu.

Zloděj přeběhl/**utekl** z místa činu.

Pacienti se **posadili**/přeseděli v čekárně.

Lékař uvázal/**obvázal** pacientovi řeznou ránu na ruce.

Ten potok je moc široký na to, abychom ho poskočili/**přeskočili**/zaskočili.

Patrik odběhl/**seběhl** z kopce dolů.

Odešel/zašel/**přišel** jsem domů velmi brzy.

Musíte přejít/**projít**/ujít touhle ulicí a pak půjdete/pojdete/přejdete rovně.

Odjel/**vyjel**/přejel z garáže a **vyrázil**/přerazil/zarazil na výlet.

Jakmile Aneta postoupila/**nastoupila** do vlaku, otevřela si knihu.

Úkol 2: Doplňte do vět vhodné sloveso pohybu s prefixem ve správné formě.

Do čekárny PŘIŠEL pacient a hovoří se sestřičkou.

Sestřička: Pane Novotný, chvíli počkejte. Pan doktor hned PŘIJDE. Zatím se POSAĎTE.

Pacient: Jistě, počkám. ZAJDU si ještě pro láhev vody.

Sestřička: Víte kudy se dostanete k automatu?

Pacient: Myslím, že PROJDU touhle chodbou doleva, ale nejsem si jistý.

Sestřička: Lepší bude, když PŮJDETE k výtahu a VYJDETE po schodech o patro výš.

Pacient: Takže, PŮJDU tudy k výtahu, pak VYJDU po schodech a tam už je automat na vodu?

Sestřička: Přesně tak. Pak PŘIJĎTE zase zpátky k nám. Pak doktor mezitím určitě PŘIJDE/DORAZÍ.

Zatímco pacient ODEŠEL pro láhev vody, lékař PŘIŠEL/DORAZIL do ordinace.

Lékař: Dobrý den, sestřičko! Už PŘIŠEL první pacient?

Sestřička: Dobrý den, pane doktore! Ano, pan Novotný PŘIŠEL před chvílí. Ještě si ZAŠEL koupit vodu a za chvíli se vrátí.

Lékař: Dobře. VYNDEJTE/PŘINESTE mi jeho kartu a POJĎTE/PŘIJĎTE za mnou. Musíme připravit nástroje.

Sestřička: Ano, pane doktore.

Lékař se připravil, sestřička PŘINESLA kartu pacienta a sadu sterilních nástrojů.

Sestřička: Mohu pana Novotného zavolat?

Lékař: Určitě, JDĚTE pro něj, prosím.

Sestřička ODEŠLA z ordinace, otevřela dveře do čekárny a zavolala pacienta.

Sestřička: Pan Novotný! POJĎTE, pan doktor se vám bude věnovat.

Pacient VYŠEL z čekárny a PŘIŠEL do ordinace.

Pacient: Dobrý den, pane doktore, PŘIŠEL jsem na ten zákrok.

Lékař: Dobrý den! Už na vás čekám.

Pacient: Nečekáte dlouho? ODEŠEL jsem jen na chvíli. Potřeboval jsem si koupit vodu.

Lékař: Ne, ne. To je v pořádku.

Sestřička: POJĎTE se posadit, pane Novotný.

Lékař: Tak, pane Novotný, PROJDEME si teď postup krok za krokem. Kdybyste něčemu nerozuměl, ptejte se.

Pacient: Když vidím ty nástroje, nejradši bych UTEKL, pane doktore.

Sestřička: Nebojte se. Bude to bolet jen chvíli a pak to PŘEJDE.

Lékař: Já vám rozumím. Zkusíme to zvládnout rychle. Ještě jednou mi ukažte směr bolesti.

Pacient: Bolest ZAČÍNÁ tady dole, pak POSTUPUJE dopředu a KONČÍ až tady u krku. Dokonce mi VYSTOUPIL tady také takový otok. Vidíte?

Lékař: Ano, to je normální. Nemusíte se ničeho obávat.

Po provedení zákroku lékař instruuje pacienta.

Lékař: Máte to za sebou. Nebylo to tak hrozné, že?

Pacient: Bolí to jako čert, ale nedá se nic dělat. Musel jsem tím PROJÍT.

Lékař: Dám vám recept a s tím si PŮJDETE do lékárny. Až PŘIJDETE domů, nemluvte moc, chvíli nic nejezte a vezměte si prášek na bolest. V lékárně vám napíší dávkování na krabičku. Když to bude opravdu hodně bolet, můžete si dát studený obklad a hlavu si OBVÁZAT šátkem, ale ne na moc dlouho.

Pacient: Děkuji vám. Kdy mám PŘIJÍT na kontrolu?

Lékař: Na kontrolu PŘIJDETE za týden. Sestřička vás objedná.

Pacient ODEŠEL z ordinace, rozloučil se se sestřičkou a ODNESL si kartičku s termínem kontroly a recept na léky proti bolesti.

Úkol 3: Opravte slovní spojení.

chybně	správně
Přeskočit přes chodbu	Přejít přes chodbu/ Projít chodbou
Vystoupit do autobusu	Nastoupit do autobusu
Ujít do práce	Odejít z práce
Zajít od lékaře	Odejít od lékaře/ zajít k lékaři
Seběhnout do schodů	Seběhnout ze schodů/ vyběhnout do schodů
Zapadnout ze stolu	Zapadnout za stůl/ spadnout ze stolu
Provázat kolem krku	Ovázat, zavázat, uvázat kolem krku
Přešít skrz kůži	Prošít skrz kůži

GRAMATIKA – UKAZOVACÍ ZÁJMENA

Úkol 1: Přečtěte si věty a určete typ vztahu, který spojka vyjadřuje – příčina, účel, podmínka, důsledek, přípustka, účinek.

1. Magdalena zůstala doma, protože se necítila dobře. – příčina
2. Sestřička přišla do práce dříve, aby stihla připravit ordinaci. – účel
3. Pokud budeš něco potřebovat, určitě mi zavolej. – podmínka
4. Ačkoliv Eliška spala 8 hodin, ráno se probudila unavená. – přípustka
5. Pacient měl tak silné bolesti, že musel okamžitě na pohotovost. – účinek
6. Studenti nestihli autobus, takže přišli na fakultu pozdě. – důsledek
7. Přestože se zubaře bál, směle vstoupil do ordinace. – přípustka
8. Chod' na pravidelné kontroly, ať pak nemusíš na nějaký velký zákrok. – účel
9. Kdyby mu bylo opravdu tak špatně, vyhledal by už dávno pomoc lékaře. – podmínka
10. Pacient byl před operací tak nervózní, až se celý rozechvěl. – účinek

Úkol 2: Spojte věty spojkou uvedenou v závorce.

1. Pacient měl bolesti zubu. Zašel ke svému zubaři. (protože)
Protože měl pacient bolesti zubu, zašel ke svému zubaři.
2. Lékař vysvětloval léčbu srozumitelně. Pacient neměl žádné otázky. (jelikož)
*Pacient neměl žádné otázky, jelikož lékař vysvětloval léčbu srozumitelně.
Jelikož lékař vysvětloval léčbu srozumitelně, pacient neměl žádné otázky.*
3. Měl málo času. Dokončil všechnu práci. (ačkoliv)
*Ačkoliv měl málo času, dokončil všechnu práci.
Dokončil všechnu práci, ačkoliv měl málo času.*
4. Medik se pečlivě připravoval. Zkoušku udělal. (takže)
Medik se pečlivě připravoval, takže zkoušku udělal.
5. Lékař mluvil pomalu. Pacientka z Británie mu rozuměla. (aby)
Lékař mluvil pomalu, aby mu pacientka z Británie rozuměla.
6. Byla unavená. Usnula u televize. (tak – že)
Byla tak unavená, že usnula u televize.
7. Nebudeš se cítit dobře. Zůstaň raději doma. (pokud)
*Pokud se nebudeš cítit dobře, zůstaň raději doma.
Zůstaň raději doma, pokud se nebudeš cítit dobře.*

SOUHRNNÉ PROCVIČOVÁNÍ SPOJEK II

Úkol 1: Přepište věty tak, aby zůstal podobný význam. Použijte spojky ze závorky.

Např.: Byl nemocný, proto nepřišel do práce. Nepřišel do práce, protože byl nemocný.

a) Anna šla do lékárny, aby si koupila léky. (protože)

Anna šla do lékárny, protože si potřebovala koupit léky.

b) Martin zavolal svému lékaři, aby se objednal na kontrolu. (protože)

Martin zavolal svému lékaři, protože se chtěl objednat na kontrolu.

c) Honza šel k lékaři, protože ho bolelo v krku. (a proto)

Honzu bolelo v krku, a proto šel k lékaři.

d) Mluvte víc nahlas, aby vám pacient rozuměl. (ať)

Mluvte víc nahlas, ať vám pacient rozumí.

e) Když se ráno nebudeš cítit dobře, vezmi si den volna. (jestliže)

Vezmi si den volna, jestliže se ráno nebudeš cítit dobře.

f) Když nás poprosíš, pomůžeme ti. (pokud)

Pomůžeme ti, pokud nás poprosíš.

g) Emil chtěl přijít na oslavu, ale náhle onemocněl. (jenže)

Emil chtěl přijít na oslavu, jenže náhle onemocněl.

h) Zatímco lékař mluvil s pacientem, sestřička zapisovala informace. (a během toho)

Lékař mluvil s pacientem a během toho sestřička zapisovala informace.

i) Po náročném dni Uršula přišla domů a hned si šla lehnout. (jakmile)

Jakmile Uršula přišla domů po náročném dni, šla si hned lehnout.

j) Kolegyně připravila karty pacientů a uvařila kávu. (nejenže)

Nejenže kolegyně připravila karty pacientů, ale uvařila i kávu.

LEKCE 6: OPAKOVÁNÍ

Úkol 1: Doplňte do vět správné tvary slov.

Etiologie onemocnění temporomandibulárního kloubu – TMK

Vznik **poruchy** TMK vychází v **současné době** z multifaktoriální teorie – na **vzniku** onemocnění se nepodílí jedna příčina, ale několik. Nejčastější příčiny, které způsobují vznik onemocnění **čelistního kloubu**, jsou: anatomické, traumatické, psychosociální, patofyziologické, celkové.

Anatomické faktory zahrnují změny tvaru **kloubních výběžků** a **jamky**, změny strmosti tuberculum articulare, které souvisí nejčastěji s **poruchami hybnosti**. Příliš ploché tuberculum je **jedním z důvodů** hypermobility kloubu. Do **anatomických příčin** patří také poruchy **dentice**, nestabilní **okluze** – vady **skusu**, chybějící zuby, artikulační překážky, např. povystouplé zuby, vysoké výplně, nevhodné protetické náhrady.

Traumatické faktory je možné rozdělit na **mikrotraumata** a **makrotraumata**. **Mikrotraumata** čelistního kloubu jsou způsobována **opakovaným přetěžováním** nefyziologickými pohyby čelistního kloubu. Vlivem **dlouhodobého zvýšení intraartikulárního tlaku** může dojít k **poškození** disku, ke vzniku **adhezí** či rozvoji **osteoartrotických změn**. Mikrotraumatizace dále způsobuje **dlouhodobou svalovou kontrakci** s **následným zhoršením prokrvení svalu** a vznikem **bolestivých svalových spasmů**.

Makrotraumata jsou výrazná, nejčastěji jednorázová, přetížení **kloubu**. Jedná se o náraz, úder, přílišné otevření **úst**, prudký nákus. Makrotrauma může být spojeno se **zlomeninami kloubního výběžku**, kdy bývá přítomno poškození **intraartikulárních tkání** s rozvojem **zánětu**, hemarthrosis. Trauma **kloubu** se na vzniku onemocnění kloubu nemusí projevit okamžitě, mnohdy se následky **poranění** projeví až za řadu let.

Psychosociální faktory jsou zařazovány mezi **nejčastější příčiny**. Do **této skupiny** patří zejména stres. V důsledku **vnitřních mechanismů** ovládání **stresové situace** dochází často ke vzniku hypertenze, **gastroduodenálních vředů**, ale také ke **zvýšenému napětí** svalstva **hlavy** a **krku**. Právě zvýšená aktivita **žvýkacích svalů** vede ke vzniku **parafunkčních pohybů** – nadměrné zatínání **zubů**, skřípání, atypické pohyby **dolní čelisti**. Tyto parafunkční pohyby pak působí na **čelistní kloub** ve smyslu mikrotraumatizace se všemi výše **popsanými důsledky**. Patofyziologické faktory jsou **systémová onemocnění** projevující se v **oblasti** TMK – endokrinní, degenerativní, infekční a revmatologická onemocnění. Nejvýraznější podíl tvoří revmatoidní onemocnění, které souvisí s **degenerativními změnami** kloubu. Dalším **výrazným faktorem** jsou vertebrogenní onemocnění, a to zejména **krční páteře**. Souvisí se **změnami** napětí **krčních svalů**, s **vyzařováním** bolesti do oblasti **kloubů** a **tváře**. Do **patofyziologických příčin** pak také patří lokální faktory spojené se **stavem** chrupu a **mastikačními funkcemi**. Celkové faktory jsou podmíněné **dědičností, pohlavím, věkem**. Podílejí se na **odpovědi organismu** na podnět a na **adaptabilitě organismu** na zatěžující situace.

Celkově je možné konstatovat, že mezi nejčastěji postižené věkové skupiny se řadí jedinci ve **věku** kolem 20 a 40 let, což souvisí i s **faktem**, že tyto věkové skupiny jsou častěji vystaveny **zvýšenému psychickému tlaku**. Co se týče pohlaví, onemocnění TMK postihují více ženy než **muže**, a to v **poměru** 3:1. Přesná příčina **této skutečnosti** je zatím neznámá. V **úvahu** přichází hormonální etiologie či nižší **adaptace** na stres.

Machoň, V. et al. (2008). Léčba onemocnění čelistního kloubu. Praha: Grada. s. 13-14. Upraveno.

Úkol 2: Zapište číslovky slovy.

Devatenáct set osmdesát, tisíc sto padesát, čtyři sta devadesát dva, patnáct, dvacátý čtvrtý, první, desátý, padesátý třetí

Úkol 3: Odpovídejte na otázky v kondicionálu.

(Odpovědi jsou příkladové, studenti mohou vymýšlet více variant.)

Co byste dělal/a, kdybyste měl/a týden dovolené?

Kdybych měla týden dovolené, jezdila bych na výlety.

Kam byste šel/šla, kdyby venku přšelo?

Kdyby přšelo, šla bych do kavárny nebo do knihovny.

Co byste si chtěl/a koupit domů?

Domů bych si chtěl koupit nový gauč.

Jak byste reagoval/a na nespokojeného a nepříjemného pacienta?

Snažil bych se ho uklidnit a vše mu vysvětlit.

S kým byste šel/šla na večeři, kdybyste mohl/a pozvat kohokoliv?

Na večeři bych šel s dobrými přáteli.

Úkol 4: Zapište správné tvary duálu v příslušném pádě.

Obě dvě ruce → instrumentál: oběma dvěma rukama
Bolavá kolena → lokál: bolavých kolenou/kolenech
Široká ramena → genitiv: širokých ramen
Velké uši → instrumentál: velkýma ušima
Ploché nohy → dativ: plochým nohám

Úkol 5: Doplňte slovesné vazby.

a) Zabývat se, spoléhat (se) na, souhlasit s, snít o, vyznat se v,

Nesouhlasím s vámi, protože můj názor je jiný.

V našem institutu **se zabýváme** výzkumem hub.

Přiznám se, že **v** oboru psychologie **se** vůbec nevyznám.

Už roky **sní** o dovolené ve Skandinávii.

Stěhujeme se příští týden. **Spoléhám (se) na** tvou pomoc.

Úkol 6: Doplňte neurčitá zájmena a příslovce ve správném tvaru.

a) NĚKDO zaklepal na dveře, ale když sestřička otevřela dveře, nikoho neviděla.

b) Ztratil jsem hodinky, takže se zkusím NĚKDOHO na ulici zeptat, kolik je hodin.

c) Podívej, Alice! NĚCO jsme ti přinesli!

d) Nemůžu najít peněženku, ale určitě musí být NĚKDE v bytě.

e) Pacient v nemocnici chtěl zavolat NĚKOMU blízkému.

f) Pacientka hledala rentgen a zabloudila NĚKDE v nemocnici.

g) Ještě nevím co, ale NĚCO si v tom novém obchodě určitě koupím.

h) O svých problémech bys měl NĚKOMU říct.

Úkol 7: Doplňte tabulku s ukazovacími zájmeny.

1	Tamta	Támhleten	Tohle	Tito
2	Bez tamté	Bez támhletoho	Tohohle	Bez těchto
3	K tamté	K támhletomu	K tomuhle	Těmto
4	Tamtu	Támhleten / támhletoho	Tohle	Tyto
5	Tamté	O támhletom	Tomhle	O těchto
6	S tamtou	Támhletím	S tímhle	S těmito

Úkol 8: Zapište datum.

a) Dvacátého osmého října 28.10.

b) Devatenáctého května 19.5.

c) Desátého srpna 10.8.

d) Třicátého prvního ledna 31.1.

e) Pátého července 5.7.

f) Třináctého prosince 13.12.

g) Druhého devátý 2.9.

h) Dvacátého pátého šestý 25.6.

i) Sedmnáctého jedenáctý 17.11.

Úkol 9: Práce s textem. Přečtěte si uvedený text a rozhodněte, zda jsou tvrzení pravdivá (ANO) či nepravdivá (NE). Nepravdivá tvrzení opravte.

1. U vyšetření pacienta bude přítomen pouze lékař. – NE

Oprava: U vyšetření pacienta bude přítomen lékař, sestra a mladší kolega.

2. Pan Malý přichází na vyšetření poprvé. – NE

Oprava: Pan Malý je dlouhodobý pacient.

3. Pan Malý se objednal na vyšetření telefonicky předem. – ANO

4. Pacient o svých obtížích po telefonu nemluvil. – NE

Oprava: Pacient už po telefonu popisoval některé aktuální potíže.

5. Pacient udává zhoršení bolestivosti čelisti a nově přítomnost zvukových fenoménů. – ANO

6. Vyšetření čelisti sestává z dvou hlavních kroků. – NE

Oprava: Vyšetření čelisti sestává ze tří kroků – klinické vyšetření, použití zobrazovacích metod a užití miniinvasivní léčby.

7. Při klinickém vyšetření lékař postupuje rychle. – NE

Oprava: Lékař při klinickém vyšetření postupuje pomalu a klidně.

8. Lékař se dotazuje pacienta a nedává mu příliš prostoru. – NE

Oprava: Lékař dává pacientovi dostatek prostoru pro popis obtíží, případně se dotazuje.

9. Pacient hodnotí intenzitu bolesti jako 5-6 na stupnici od 1 do 10. – ANO

10. Bolest je lokalizovaná v jednom místě. – NE

Oprava: Bolest není lokalizovaná v jednom místě, šíří se do přilehlých oblastí.

11. Zvukový fenomén pacient popisuje jako lupnutí. – ANO

Úkol 10: Práce s textem Vyšetření ve stomatologii.

Odpovídejte na otázky:

- Z jakých částí sestává komplexní stomatologické vyšetření?

Celkový pohled na pacienta, odebrání anamnézy, extraorální vyšetření, podrobné intraorální vyšetření, indikace pomocných vyšetření, stanovení diagnózy a terapeutického plánu.

- O čem vypovídá celkový vzhled pacienta?

Vypovídá o celkovém onemocnění či hendikepu pacienta a pomáhá nám odhadnout míru spolupráce.

- Kdy by mělo být prováděno odebrání alespoň stručné anamnézy?

Odebrání alespoň stručné anamnézy by mělo předcházet každému ošetření nebo podání farmak pacientovi.

- Co musí pacient doložit v případě nejasností v anamnéze?

V případě nejasností vyžadujeme doložení odborných lékařských zpráv specialistů.

- Na jaká onemocnění se soustředíme u dospělých pacientů?

Onemocnění kardiovaskulárního aparátu, přítomnost vysokého tlaku, diabetes mellitus, infekční onemocnění (žloutenka A, B, C, HIV), onemocnění ledvin, štítné žlázy, abúzus alkoholu, nikotinu či jiných návykových látek.

- Kdo musí být přítomen u vyšetření dětského pacienta?

Alespoň jeden rodič. Nejčastěji to bývá matka.

- Na co zaměřujeme dotazy při odběru anamnézy dětského pacienta?

Na závažné onemocnění v příbuzenstvu, průběh těhotenství, porodu a doby poporodní adaptace dítěte, zda bylo, či nebylo kojeno, porodní váhu a míru, prodělaná infekční onemocnění, prodělané operace a hospitalizace, úrazy, chronickou medikaci a zjištěné alergie, poruchy srážlivosti krve, prodělané transfuze krevních derivátů, stavy bezvědomí a křeče, dietní režim, vrozené vady.

- Na co je zaměřena speciální anamnéza?

Aktuální potíže pacienta, které ho přivádějí k lékaři.

Úkol 11: Doplňte tabulku stupňování adjektiv a adverbů.

Dobře	Lépe	Nejlépe
Špatně	Hůř	Nejhůř
Pěkný	Pěknější	Nejpěknější
Sympatický	Sympatičtější	Nejsympatičtější
Praktický	Praktičtější	Nejpraktičtější
Hodně	Víc	Nejvíce
Starý	Starší	Nejstarší
Hluboký	Hlubší	Nejhlubší
Smutně	Smutněji	Nejsmutněji
Veselý	Veselejší	Nejveselejší
Zkušený	Zkušenější	Nejzkušenější
Nový	Novější	Nejnovější

Úkol 12: Práce s textem VLIV KOUŘENÍ CIGARET NA STAV CHRUPU A PARODONTU.

Úkoly k textu:

a) Určete pád u vyznačených částí textu.

epidemiologických studií
významným rizikovým faktorem
v destruktivní onemocnění
v etiopatogenezi
k nejvýznamnějším negativně se uplatňujícím kofaktorům
díky velkému rozšíření
na tkáň
toxickým vlivem
změnami
složení

genitiv, PL
instrumentál, SG
akuzativ, SG
lokál, SG
dativ, PL
dativ, SG
akuzativ, PL
instrumentál, SG
instrumentál, PL
lokál, SG

b) Uved'te synonymum ke slovům:

Progrese – vývoj

Jedinec – člověk

Negativní – záporný

c) Vysvětlete: kofaktor – společný faktor

d) Vysloňte slovo **mechanismus** ve všech pádech v singuláru.

1	Mechanismus
2	Bez mechanismu
3	K mechanismu
4	Vidím mechanismus
6	O mechanismu
7	S mechanismem

e) Doplňte vhodná adjektiva k substantivům.

rizikový faktor

prostý zánět

destruktivní onemocnění

velké rozšíření

toxický vliv

předčasná ztráta

gingivální tekutina

LITERATURA A ZDROJE

Cvrček, V. et al. (2015).

Mluvnice současné češtiny I.

Praha: Karolinum.

Ditrichová, D., & Kaprálová, S. (2009).

Kontaktní přecitlivělost a dutina ústní.

Dermatologie pro praxi, 3(4), 168–172.

<https://www.dermatologiepropraxi.cz/pdfs/der/2009/04/04.pdf>

Dostálová, T. Seydlová, M. et al. (2008).

Stomatologie.

Praha: Grada Publishing.

Chmieliauskaite, M., Stelson, E. A., Epstein, J. B., Klasser, G. D., Farag, A. M., & Albuquerque, R. (2021).

Management of burning mouth syndrome: A systematic review.

Journal of Oral & Facial Pain and Headache, 35(4), 293–310.

<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8793318/>

Izakovičová Hollá, L., Fassmann, A., Poskerová, H., Bořilová Linhartová, P., Vokurka, J., & Daněk, Z. (2021).

Onemocnění sliznice ústní dutiny – repetitorium a atlas:

6.1 Imunopatologická onemocnění ústních sliznic. Lékařská fakulta Masarykovy univerzity.

https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/lf/ps21/onemocneni_ustni_dutiny/web/pages/ch6_1.html

International Journal of Molecular Sciences. (2024).

Burning mouth syndrome: Current concepts and future perspectives.

International Journal of Molecular Sciences, 25(21), Article 11442.

<https://www.mdpi.com/1422-0067/25/21/11442>

Karlík, P. et al. (1995).

Příruční mluvnice češtiny.

Praha: Lidové noviny.

Koťová, M. (2006).

Ortodontický průvodce praktického zubního lékaře.

Praha: Grada Publishing.

Machoň, V. et al. (2008).

Léčba onemocnění čelistního kloubu.

Praha: Grada Publishing.

MSD Manual Professional Edition. (n.d.).

Burning mouth syndrome. MSD Manuals. Retrieved May 21, 2026, from

<https://www.msmanuals.com/professional/dental-disorders/lip-and-tongue-disorders/burning-mouth-syndrome>

Mazánek, J. et al. (2015).

Stomatologie pro dentální hygienistky a zubní instrumentářky.

Praha: Grada Publishing.

Slezáková, L. et al. (2016).

Stomatologie I.

Praha: Grada Publishing.

Šmejkalová, J., Slezák, R., Hodačová, L., Čermáková, E., Jacob, V., & Fiala, Z. (2009).

The influence of smoking on dental and periodontal status. Hygiena, 54(2), 44–51.

Retrieved from

<https://hygiena.szu.cz/pdfs/hyg/2009/02/04.pdf>

WikiSkripta. (2025, 16. února).

Alergie.

Dostupné na: <https://www.wikiskripta.eu/w/Alergie>

Poznámka: Veškeré obrázkové materiály byly vytvořeny s pomocí AI (ChatGPT).

